

Cinege

Vasi Madártani Tájékoztató

27. szám

Ornithological Newsletter of Vas County

The issue 27th

Szerkesztette:

Gyurácz József

Editor:

J. Gyurácz

Szombathely

2022

Barbácsy Zoltán (1955-2022) emlékének
In memory of Zoltán Barbácsy

ISSN 1416-6356

ISSN 1786-2000 on-line változat

Kiadja a

Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület

I. Chernel Ornithological and Nature Conservation Society

(MME 8. Sz. Vas megyei Helyi Csoportja, The Vas County Group of MME/BirdLife Hungary)

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., honlap: www.chernelmte.extra.hu,

<https://www.facebook.com/tomordi.madarvarta>

dr.habil. Gyurácz József

elnök/president

dr. Kóta András

titkár/secretary

Horváth Ildikó

gazdasági vezető/economic secretary

dr. Bánhidi Péter

Illés Péter

alelnök/vice-president

Lőrincz Csilla

titkárhelyettes/vice-secretary

Tartalom

EGYESÜLETI ÉLET	Oldal
Visszatekintés 2022-re	5
In memoriam Barbácsy Zoltán (1955-2022)	8
<i>Németh Csaba</i> : Barbácsy Zoltán a hivatásos természetvédő	10
<i>Gyurácz József</i> : Barbácsy Zoltán bibliográfiája	16
TERMÉSZETVÉDELEM	
<i>Faragó Ádám, Harsányi Krisztián, Kutsch Péter, Ottó Erzsébet, Szentirmai István</i> : Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2022-ben	19
<i>Borbás Katalin</i> : Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>) költések Vas megyében 2017-2022-ben	26
MONITORING, FAUNISZTIKA	
<i>Kóta András</i> : A fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) állományfelmérése Vas megyében 2022-ben	37
<i>Szekeres Zsófia, Németh Csaba</i> : A daru (<i>Grus grus</i>) 2022. évi költése Vas megyében	40
<i>Gyurácz József, Bánhidi Péter</i> : Madárgyűrűzés a Tömördi Madárvártán 2022-ben	42
<i>Harsányi Krisztián</i> : Színes gyűrűs jelölések és megkerülések, illetve megfogás nélkül azonosított fémgyűrűs madarak Vas megyében - 2022	47
<i>Kóta András</i> : Érdekes megfigyelések Vas megyében 2022-ben	50
<i>Faragó Ádám</i> : Madárvonulás-kutatás Kondorfán 2022-ben	55
<i>Kovács Patrik</i> : Madárvonulás-kutatás Táplánszentkereszt határában	58
<i>Szinetár Csaba</i> : Adatok a Rába Vas megyei szakaszának 2022-es évi kérészrajzásaihoz (<i>Ephoron virgo, Palingenia longicauda</i>)	62
<i>Balogh Lajos</i> : A Nagy-tó környékén 2022-ben tartott I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Nap növényelőfordulási eredményei	64
KRÓNIKA	
<i>Gyurácz József</i> : Kit érdekel a Tömördi Madárvárta kutatási eredménye?	70
<i>Bánhidi Péter</i> : Madárgyűrűzés a Balkánon	73
<i>Takács Árpád</i> : MME Ifjúsági Találkozó Kőszegen	74
<i>Bakler-Szigeti Ibolya, Somogyi Csaba</i> : Madárbarát Kör Vát	76
<i>Gyurácz József</i> : Eurázsia-Afrika madárvonulási atlasz (könyvismertetés)	79
<i>Gyurácz József</i> : A Vasi-Hegyhát Natúrpark növény- és állatvilága, Magyarország védett pókjai, Vas megye védett növényei (könyvismertetések)	80
<i>A Chernel István</i> Madártani és Természetvédelmi Egyesület munkájának támogatói 2022-ben	82

Contents

	Pages
SOCIETYLIFE	
Looking back on 2022	5
In Memoriam Zoltán Barbácsy (1955-2022)	8
<i>Csaba Németh</i> : Zoltán Barbácsy was a professional conservationist	10
<i>József Gyurác</i> : Bibliography of Zoltán Barbácsy	16
CONSERVATION	
<i>Ádám Faragó, Krisztián Harsányi, Péter Kutschi, Erzsébet Ottó, István Szentirmai</i> : Bird protection activities by Órség National Park Directorate in 2022	19
<i>Katalin Borbás</i> : Breedings of the Montagu's Harriers (<i>Circus pygargus</i>) in Vas County, 2017-2022	26
MONITORING ON THE FAUNA	
<i>András Kóta</i> : Results of the White Stork (<i>Ciconia ciconia</i>) monitoring project of Vas County in 2022	37
<i>Zsófia Szekeres, Csaba Németh</i> : Breeding of Crane (<i>Grus grus</i>) in Vas County in 2022	40
<i>József Gyurác, Péter Bánhidi</i> : Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2022	42
<i>Krisztián Harsányi</i> : Colour ringing of birds or metal ringed birds identified without being caught in Vas County, 2022	47
<i>András Kóta</i> : Avifaunistical data of the rare bird species in Vas County, 2022	50
<i>Ádám Faragó</i> : Bird migration research in Kondorfa in 2022	55
<i>Patrik Kovács</i> : Bird migration research near Táplánszentkereszt	58
<i>Csaba Szinetár</i> : Data on the occurrence of the <i>Ephoron virgo</i> and <i>Palingenia longicauda</i> in 2022 on the Rába in Vas County	62
<i>Lajos Balogh</i> : Plant occurrence results of the 1st Tömörd Youth Biodiversity Day held in 2022 around the Great Lake (Nagy-tó)	64
CHRONICLE	
<i>József Gyurác</i> : Who cares about the research results of the Tömörd Bird Ringing Station?	70
<i>Péter Bánhidi</i> : Bird ringing in the Balkans	73
<i>Árpád Takács</i> : Meeting of the Youth Section of the BirdLife Hungary	74
<i>Ibolya Bakler-Szigeti, Csaba Somogyi</i> : Bird Friends Group of Vát	76
<i>József Gyurác</i> : Eurasian-Africa bird migration atlas (book review)	79
<i>József Gyurác</i> : Plants and animals of the Vasi-Hegyhát Nature Park, Protected spiders of Hungary, Protected plants of Vas County (book reviews)	80
Sponsors of the <i>István Chernel</i> Ornithological and Nature Conservation Society in 2022	82

EGYESÜLETI ÉLET

Visszatekintés 2022-re Looking back on 2022

The article lists the projects in 2022. Those not mentioned in the rest of this newsletter are: environmental education programs, awards, applications for funding.

Januárban részt vettünk az Országos Sasszinkron Vas megyei felmérésében, amelyet az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság szervezett. Februárban 5-én Kőszegen, a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban megtartottuk tisztújító taggyűlésünket, ahol a tagság meghallgatta és elfogadta a vezetőség 2021. évi szakmai és pénzügyi beszámolóját, valamint a helyi csoport 2022. évi munkatervét és költségvetését. A helyi csoport vezetőségébe a következő tagtársainkat választották a jelenlévők: dr. Gyurác József elnök, dr. Bánhidi Péter és Illés Péter alelnök, dr. Kóta András titkár, Lőrincz Csilla titkárhelyettes. Februárban helyi csoportunk szervezésében 23 megfigyelő részvételével bekapcsolódtunk a teelő erdei fülesbaglyok országos felmérésébe. Február 21-én Chernel István halálának 100., és édesapja, Chernel Kálmán születésének 200. évfordulója alkalmából az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság koordinálásában és helyi csoportunk társszervezésében Chernel-emlékév programsorozatot hirdettek. Az első program keretében a Chernel-örökséget ápoló önkormányzatok és szakmai szervezetek képviselői megkoszorúzták Chernel István kőszegi sírját. Helyi csoportunk nevében dr. Gyurác József elnök és Illés Péter alelnök helyezte el a megemlékezés koszorúját. Február-márciusban a Tömördi Madárvárta sztenderd hálólhelyeinek karbantartását is elvégeztük.

2022. március 26-tól április 3-ig rendeztük meg a Tömördi Madárvárta tavaszi madárgyűrűző programját. Április 6-án a Chernel családról szóló emléküléssel folytattuk a Chernel-emlékév programsorozatát a kőszegi Bechtold István Természetvédelemi Látogatóközpontban. Az ülés levezető elnöke dr. Markovics Tibor, az Őrségi Nemzeti Park igazgatója volt. A következő előadások hangzottak el: dr. Faragó Sándor: *Chernel Istvánunk is csak egy volt...az elsők egyike lett – 100 éve hunyt el Chernel István;* dr. Balogh Lajos: *Chernel Kálmán természetrajzi tevékenysége;* dr. Vig Károly: *Új utakon, új gondolatokkal. Chernel István úttörő madártani és természetvédelmi munkássága;* dr. Gyurác József: *Vas megye madárfaunája a 19.*

századtól napjainkig; Fehér Gyula: *Chernel István, mint a lábszánkózás, azaz a hazai sísport meghonosítója, örökségének mai napig ható hatásai*. Április 23-án elkezdtek az idei év Állandó Ráfordítású Gyűrűzés (CES) programját a Tömördi Madárvártán, amelyen természetvédelmi terepgyakorlat keretében az ELTE szombathelyi biológiatanár képzésének hallgatók is részt vettek. Június 2-án a Chernel-emlékév jegyében a Magyar Tudományos Akadémia Vas Megyei Tudományos Testülete rendezett tudományos emlékülést „*Tisztelgés a Chernel család előtt*” címmel. Az emlékülésen dr. Gyurácz József is tartott előadást. Június 3-án az ELTE Savaria Egyetemi Központ Biológiai Tanszéke és a Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság által szervezett „Biodiverzitás mindenkinek” program keretében középiskolások és egyetemisták vettek részt a Tömördi Madárvártán és környékén megrendezett I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Nap terepgyakorlatain. A szombathelyi Nagy Lajos Gimnázium 11. osztályos biológia fakultációs csoportjának diákjai, valamint az ELTE Savaria Egyetemi Központ elsős és másodéves biológiatanár szakos hallgatói szakmai vezetők iránymutatása alapján végeztek florisztikai és faunisztikai felméréseket.

A fészkelő fehér gólyák felmérése mellett június 25-én és 27-én gólyafiókák látványgyűrűzését szerveztük meg Szombathely, Bük, Bucsu, Ják, Narda, Nárai, Répcelak és Torony településeken. A mintegy 570 érdeklődő 11 fészeknél összesen 36 fióka gyűrűzését figyelhette meg. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival együttműködve több ritka és veszélyeztetett madárfaj, pl. hamvas rétihéja, parlagi sas, barna kánya, vörös kánya, karmazsinpírók előfordulását és/vagy fészkelését állapítottuk meg és szükség esetén a védelmi intézkedéseket is segítettük. Július 7-én a Csányi Alapítvány tehetséggondozó programjában résztvevő diákoknak tartottunk madárgyűrűzési bemutatót a Tömördi Madárvártán. Július 14 és 17 között vezetésével helyi csoportunk szervezte meg az MME Ifjúsági tagozatának országos találkozóját Kőszegen. Július 31-től november 6-ig huszonötödik alkalommal folyamatosan működtettük a Tömördi Madárvárta Actio Hungarica madárgyűrűzési programját.

Augusztusban új partnert kerestünk a madárvárta műműködési területén lévő rétek természetvédelmi célú gondozásához. A nemescsói Jurisich Mezőgazdasági Zrt. vállalta a gyepterületek kezelését, amit meg is valósítottunk augusztusban. Az MME Madárbarát település pályázatán, az 500 főnél kevesebb lakóval rendelkező települések kategóriájában két Vas megyei falu nyert, Lócs és Halastó. A

nyerteseknek ezúton is gratulálunk! A pályázatok mintaprojektjeinek megvalósítását helyi csoportunk is segíti.

Október 1-2-án a Tömördi Madárvártára szervezett madármegfigyeléssel bekapcsolódtunk az Európai Madármegfigyelő Napok akcióba. December 3-án a tömördi Ilona-völgyben gallyfészek keresésben vettünk részt, melyet az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai szerveztek.

Az MME 2022. évi, küldöttközgyűlésén Lendvai Imre, Szigetvári Erika és Takács Árpád képviselte csoportunkat. Ez évi tevékenységünkről is többször hírt adtunk különböző lapokban, rádiókban, tévékben és a Tömördi Madárvárta közösségi oldalán.

Dr. Gyurácz József helyi csoportunk elnöke madártani tevékenységéért Pungor Ernő-díjban (Vas megyei Önkormányzat) és Vas megyei Prima Díjban (VOSZ Vas megyei Szervezete) részesült 2022-ben.

Tagtársainknak köszönjük áldozatkész segítségüket és további eredményes munkát kívánunk!

A *Chernel István* Madártani és Természetvédelmi Egyesület, MME Vas megyei Helyi Csoport vezetősége

In memoriam Barbácsy Zoltán (1955-2022)

Barbácsy Zoltán, az Őrségi Nemzeti Park Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszttel, Minisztériumi Elismerő Oklevéllel, Chernel István Emlékremmel kitüntetett volt munkatársa, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 2004-től örökös tagja, az MME Nomenclator Bizottság volt tagja, az MME Vas megyei Helyi Csoport volt alelnöke 2022. június 5-én váratlanul elhunyt.

Következő sorainkkal Rá emlékezünk, gazdag életművére, precíz, nagy tudású, mégis szerény és alázatos, megalkuvásmentes, emberséges személyiségére.

Barbácsy Zoltán 1955. október 14-én született Budapesten. A budapesti Eötvös József Gimnáziumban érettségizett, majd a gyöngyösi főiskolán szerzett üzemszervező mérnöki diplomát 1979-ben.

Már gimnazista korában megkülönböztetett szeretettel, és lelkes rajongással érdeklődött a természet és az ornitológia iránt. Minden szabadidejét Sárváron töltötte a rokonainál, ahol járta az erdőket, mezőket, a Rába partot, és figyelte az élővilágot. 1969-ben vette fel a kapcsolatot Budapesten a Magyar Madártani Intézettel, ahova rendszeresen bejárt, hogy minél többet tanulhasson az akkori nagynevű tudós ornitológusoktól, s már ettől kezdve rendszeres madártani megfigyeléseket végzett Vas megyében. A Magyar Madártani Egyesület megalakulásától, 1974.január 6-tól pedig ő is az első tagok közé tartozott. Első cikke az Aquila című folyóiratban már gimnazista korában megjelent. 1976-ban madárgyűrző igazolványt is szerzett, a madárjelöléseket a MME Gyűrző és Vonuláskutató Szakosztály keretében végezte akkoriban.

Diplomájának megszerzésekor, 1979-ben alapították meg az Őrségi Tájvédelmi Körzetet, ahol frissdiplomásként helyezkedett el, és Őriszentpéteren telepedett le.

Természetvédelmi munkája részeként a szakhatósági állásfoglalások, engedélyek kiadása mellett egész életét végigkísérte az intenzív terepi munka, Vas megye, elsősorban az Őrség és a Rába vidék madárvilágának megfigyelése, védelme.

Vas megyében a 20. század első felében több nagynevű madarász élt és tevékenykedett, de az akkori lehetőségek szerint csak a megye kisebb részéről volt ismeretük, nagy területek képeztek ilyen téren fehér foltot. Ennek a rendszeres, és

szisztematikus munkának kezdett neki Barbácsy Zoltán a múlt század második felében, amely során a faunisztikai megfigyeléseken túl az egyes madárfajokhoz kötődő értékes kutatások szinte teljes egészében az ő nevéhez kötődtek ebben az időszakban.

1984 óta foglalkozott a fehér és a sokkal ritkább fekete gólyák (*Ciconia ciconia*, *C. nigra*) védelmével, Vas megyei felméréseivel. A mindenkori állami természetvédelmi intézmények munkatársaként és az MME Vas megyei Helyi Csoportjának tagjaként több évtizeden keresztül lelkes, és emberfeletti munkát végzett a gólyák védelme érdekében. Fáradhatatlanul járva a településeket, Ő végezte a Vas megyei felméréseket, irányította a fészkek ellenőrzését, tartószerkezetre emelését, végszükségben áttelepítését.

De a gólyán kívül sok más kedvenc madárfaja is volt, a művészi fészkeket építő függőcinege (*Remiz pendulinus*), vagy a sárgafejű és a tüzesfejű királyka (*Regulus regulus*, *R. ignicapilla*). A nádasdi erdőben neki sikerült megtalálni a tüzesfejű királyka első magyarországi fészkelését, amelyet korábban, mint átvonuló fajt tartottak számon.

Mindemellett, az Őrségi Nemzeti Park megalakulását előkészítő évben, 2001-ben páratlan helyismeretére, és kimagasló térinformatikai ismereteire építve Ő végezte a védett és fokozottan védett területek helyrajzi számos lehatárolását, annak adatbázisának elkészítését, és a térképi munkákat, a Natura 2000-es területek kijelölését, ezzel jelentősen hozzájárulva az Őrségi Nemzeti Park alapításának az előkészítéséhez.

Több évtizedes madártani kutatásai nyomán írta meg Vas megye madarainak harmadik névjegyzékét, szakkönyvek, szakmai folyóiratok szerzőjeként több tucatnyi cikke, tudományos közleménye jelent meg.

Munkásságát számos állami, és szakmai elismeréssel ismerték el. 2011-ben Miskolcra költözött, ahol családot alapított, de azóta is, minden évben visszatért az Őrségbe több hónapra, ahol tovább folytatta egészen haláláig a megyei gólyaszámolást, és a különböző mintaterületek madártani megfigyeléseit.

Tele volt tervekkel, éppen a több évtizedes munkáit összefoglaló, nagy Őrségi madaras könyve befejezésén dolgozott, amikor váratlanul elragadta közülünk a halál.

Búcsúzóul álljon itt a saját maga által megfogalmazott hitvallása:

"Jómagam szeretem az élőlényeket, tisztelem bennük az egyszeri és megismételhetetlen életet, legyen az egy gombostűfejnyi rovar, vagy egy bálna, esetleg egy virág, egy fa. Születnek, növekednek, majd elpusztulnak, az életükben az évmilliók alatt rögzült "parancsot" hajtják végre, mindegyik esendő, sebezhető, többnyire kiszolgáltatott, tehát adott esetben megértésre, segítségre szorulnak. Ha csak apró lépéseket tudtam tenni a környezetérta természetért, akkor már megérte."

Barbácsy Zoltán erre, a természet, az élővilág végtelen szeretetére, segítségére tette fel az életét, sokat adva ezzel Vas megyének, az országnak, a magyar ornitológiának. Emlékét hálával, és tisztelettel mindörökké megőrizzük!

Jelen emlékezőst Pető Judit írásbeli közlése alapján Gyurácz József tette közzé.

Barbácsy Zoltán a hivatásos természetvédő

Németh Csaba

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Városszer 57., kislegykapo@gmail.com

Cs. Németh: Zoltán Barbácsy was a professional conservationist

Zoltán Barbácsy (1955-2022) was for many decades, between 1979 and 2011, a key member of the Vas County State Nature Conservation Department. He was without doubt the most knowledgeable naturalist of his time in Vas County.

Barbácsy Zoltán (1955-2022) hosszú évtizedeken keresztül, 1979 és 2011 között a Vas megyei állami természetvédelem meghatározó munkatársa volt. Természetvédelmi őri státuszban, beosztott munkatárs volt, aki emberségénél, ügybuzgalmánál, szakmai ismereteinél fogva, mindenkire segítőkész, alázatos hozzáállással, természetes módon nyerte el kollégái tiszteletét, megbecsülését és vált sok fajsúlyos természetvédelmi feladat vonatkozásában a megye állami természetvédelmének véleményformáló alakjává.

Egy vezető beosztásokat betöltő személy szakmai életútjának, szerepének ismertetése kapcsán mindig kézenfekvő fogódzót nyújtanak az általa vezetett intézményeknek az ő vezetése alatt elért eredményei. Ilyenkor értelemszerűen a vezető szerepe kerül kidomborításra és kevésbé hangsúlyos, hogy mögötte-mellette kiváló, beosztott munkatársak is kellettek a sikerek eléréséhez, a

mindennapok monoton munkájának mindezhez alapot szolgáltató, tisztességes ellátásához.

Barbácsy Zoltán esetében azonban éppen ez utóbbira kell figyelmet fordítanunk, ez utóbbit kell kiemelnünk akkor, amikor meg kívánjuk örökíteni szerteágazó tevékenységének legfontosabb, meghatározó momentumait. Hasonlóképpen elfedné a lényegét, ha karrierépítéshez köthető dátumok, időbeliség mentén próbálnánk felépíteni egy szakmai visszaemlékezést róla, hiszen esetében ilyenről nem beszélhetünk. Barbácsy Zoltán a természetvédelem ügyében tett és gondolkodott egy saját magának felállított elv- és célrendszer szerint, melynek nem volt sem része, sem értékmérője az ő személyes előmenetele.

Az Őt közelről, munkatársként ismerőkkel való visszaemlékezések során azonban voltak fogalmak, amik rendre, mindenkinél előkerültek, amelyek felkínálták magukat arra, hogy rajtuk keresztül alkossunk képet Barbácsy Zoltán természetvédelmi tevékenységéről.

Hivatás

Barbácsy Zoltánnak a munkáján túl, a hivatása is volt a természetvédelem. Nagy elhivatottsággal foglalkozott a legapróbb természetvédelmi kérdéssel is és bár bizonyára volt olyasmi is az életében, ami ezen túl foglalkoztatta, munkatársai előtt ez rejtve maradt, pontosabban szólva az volt tapasztalható, hogy mindennapjait a munkahelyén töltött időn túl is kitölti a természetvédelemmel való foglalkozás. Hivatástudatát jól példázza Gyöngyössy Péter (továbbiakban: GYP), egykori vezetője visszaemlékezése:

„A hatósági munka kapcsán egy konkrét esetet idéznék fel Barbácsy Zoltán hozzáállását szemléltetve. Az őrési gáz ügye felkészületlenül érte a nemzeti parki stábot. A kutatófúrások megtörténtek, megtalálták a gázt és nyilvánvaló volt, hogy a MOL ezt ki akarja termelni. A kezdeti elutasítás után az önkormányzatok már inkább szerettek volna hasznot húzni a gázból és alkudozni próbáltak a céggel. Nagy volt a dilemma. Ott volt az a nagy elvi kérdés, hogy szabad-e egy védett területen szénhidrogénbányászatot folytatni, illetve szabad-e leszűkíteni a dolgot a kútfej körüli néhány négyzetméterre és néhány csővezeték fektetésére. Végül Barbácsy Zoltánnak köszönhetően elég alaposan felvérteztük magunkat ismeretekkel. Neki volt Zalában egy olaj- és gázkitermelésben jártas nyugdíjas bányamérnök ismerőse, aki kedvelte a madarászatot. Elmentünk hozzá, aki részletesen elmondott mindent, amit a gázkitermelésről tudni lehet. Így született

meg az a szakhatósági állásfoglalás, ami kellően körültekintően rendezte a helyzetet.

Hasonlóan emlékezetes az erdőrezervátum hálózat Vas megyei területeinek kijelölése. Meglehetősen rövid határidővel utasításba kaptuk, hogy tegyünk javaslatokat. Barbácsy Zoltán éppen kórházban volt egy kisebb baleset miatt. Viszonylag egyszerű lett volna a feladatot, néhány evidensnek számító erdőterület kijelölésével letudni (Szalafői őserdő, vendvidéki paraszti szálaló erdők, stb.), én viszont nem akartam Barbácsy Zolit kihagyni. Máig emlékezetes, ahogyan a kórház folyosóján ülünk, a bepólyált fejű Barbácsyval egy nagy halom térképpel az ölkben. Végül tucatnyi területjavaslat született. Zoli irányította rá a figyelmet a dombhátak láposodó fennsíkjain, található különleges erdőkre. Addig az Őrség kapcsán leginkább az erdefenyő elegyes tölgyesekre és extrazonális bükkösökre, irányult a figyelem. Sajnos végül ezekből a vizenyős talajú erdőkből nem lett erdőrezervátum kijelölve, de tanulságos volt a folyamat.”

Terep-és helyismeret

Korának kétségkívül a legnagyobb terep- és helyismerettel rendelkező természetvédője volt Vas megyében. Legendaként terjedt róla, hogy földrészlet, helyrajzi szám szerint ismeri az egész megyét. A hétköznapiakban ebből annyi volt megtapasztalható, hogy bármelyikünk ment oda hozzá egy üggyel, azonnal kiderült a beszélgetésből, hogy ismeri azt a helyet, amelyről szó van. Tegyük hozzá, hogy a „hőskorban” kezdte munkáját, amikor a természetvédelem végvidékeken dolgozó terepi munkatársai a maihoz képest ugyan összehasonlíthatatlanul rosszabb eszköz- és gépjármű ellátottsággal rendelkeztek, azonban jóval nagyobb szabadságuk volt munkaidejük beosztásában, abban, hogy mit tekintenek hangsúlyos feladatuknak és azt mikor, milyen intenzitással végzik. Zoltán esetében egyértelmű, hogy ezt a lehetőséget ő a működési területén is túlnyúló módon a terepmunkára használta fel, amivel páratlan helyismeretre is szert tett.

Adatok

A természetvédelemben ma térinformatikai adatbázis biztosítja az egyes területekre vonatkozó un. biotikai, tehát a természeti értékek konkrét előfordulását jelentő háttéradatokat, amik a napi munka, egy-egy terület védelme szempontjából a meghatározó érvet és jogi alapot is megteremtik. Ezeket az adatokat a munkatársak és kutatók gyűjtik, sokáig azonban csak esetlegesen álltak rendelkezésre, illetve jegyzetfüzetek, fiókok mélyén lapulva nem voltak hozzáférhetőek. A legtöbb ilyen

adattal munkássága alatt Vas megyében Barbácsy Zoltán rendelkezett és az elsők között ismerte fel, hogy ezekből adatbázist kell építeni. Adatai ugyanakkor személyéhez kötődtek, a hozzáféréshez személy szerint őt kellett bevonni egy ügybe és akkor mondta el, vannak-e és ha igen, milyen adatai a területről. „Csak elejtett mondatokból derült ki számomra, hogy ő már akkor kialakított egy saját biodiverzitás monitorozó rendszert. Valamilyen szisztéma szerint létrehozott egy hálózatot, mely nemcsak az Őrséget érintette, hanem egész Vas megyére, sőt a szomszédos megyékre is kiterjedt. A négyzet alakú, ha jól emlékszem 40X40 méteres mintaterületeit a terepen is megjelölte fehér festéssel. A területeket, valamilyen rendszerességgel látogatta. A legenda szerint a megfigyelési időszakokban ki is költözött a területekre, hogy semmiről ne maradjon le.” (GYP)

Informatika

„Barbácsy Zoltán önálló intézmény volt. Messze előttünk járt. Amikor a Fertő-tavi NP Igazgatóság nagy léptekkel épült ki, hamarosan számítógépek is munkába álltak. A könyvelés vette birtokba az első gépeket. Egy értekezlet után szó szerint belebotlottunk egy még kicsomagolatlan gépbe. Nem nagyon kapkodott senki utána, így elhoztuk. ... Amikor az Őrségi TK irodája Körmentre, a Várkertbe került, Barbácsy Zolival akkor kerültünk szorosabb kapcsolatba. Kiderült, hogy az egész igazgatóság összes dolgozóját beleértve, akkoriban valószínűleg ő értett legjobban a számítógéphez. Neki volt otthon saját gépe. Körmenten ő tanítgatott bennünket az alapokra. Apránként derült ki az is, hogy nemcsak saját számítógépe van, hanem olyan szoftverekkel is rendelkezik, amelyekről mi még csak nem is hallottunk. Ő már használta, azt a térinformatikai rendszert, amit a minisztérium, akkor kezdett el továbbképzéseken a nemzeti parki munkatársaknak oktatni.” (GYP) Később, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság megalakulása után a nemzeti park számítógépes rendszerének kiépítését is aktívan szorgalmazta, a hálózat gerincének felépítését is ő tervezte meg. Az ekkor rohamléptekben terjedő térinformatika kapcsán is ő volt a hozzáértő ember. Ő tanította be a nála generációkkal fiatalabb kollégáit, akik számára az eközben elejtett mondatokból derült ki, hogy programozással, program írással és javítással is foglalkozik. A papírtérképek szkennelése, majd un. georeferálása, konyhanyelven beforgatása is az ő, önként végzett munkája volt.

Térképek

A papírtérképek korában stratégiai jelentőségű volt, hogy mely intézmények rendelkeznek térképekkel és melyeknek kell ezek hiányában minden ügyben a földhivatalokba személyesen bemenne hozzáférti a térképi adatokhoz. A természetvédelem minden tevékenysége az ingatlannyilvántartásra épül és épült a kezdetektől: a védetté nyilvánításoktól, tehát a védelemre tervezett területek lehatárolásától, helyrajzi számainak kigyűjtésétől kezdve a hatósági ügyekig, mindenhez térképi információkra van szükség. A nemzeti park igazgatóságok, ill. jogelőd intézményeik csak nagyon nehézkesen, annak ellenére, hogy állami intézmények, pénzért és sokszor a magánszemélyeknél alig előnyösebb úton férhettek hozzá az alapfeladatuk elvégzéséhez elengedhetetlen földhivatali térképekhez. Barbácsy Zoltán sokat dolgozott azon, hogy ez az áldatlan helyzet javuljon, sok esetben általa jutott a szervezet a szükséges térképekhez. „Az igazgatóságnak nem voltak aktuális térképei, neki minden megvolt, a kataszteri térképektől az erdészeti térképekig, de még a levéltári térképek másolatáig is. Nem tudni, hogy csinálta, de valószínűleg neki az erdészeti üzemtervek/erdőtervek is megvoltak.” (GYP) Mivel folyamatosan térképekkel dolgozott és helyismerete is nagyon nagy volt, a védetté nyilvánítások, így a Csörnöc-Herpenyő Tájvédelmi Körzet (nem valósult meg), és az Őrségi Nemzeti Park előkészítésében, valamint a Natura 2000 területek, a Nemzeti Ökológiai Hálózat, az Érzékeny Természeti Területek és az Őrségi Tájvédelmi Körzet Kezelési Tervének un. kezelési egységei lehatárolásában is fontos szerepe volt.

Fehér gólya védelem - kapcsolatok, arculat, munkabírás

Talán furcsának tűnik ezeket az alcímben egymás mellé tett szavakat értelmezni, azonban Barbácsy Zoltán esetében ez így indokolt. Mivel a fehér gólya védelmének Vas megyei feladatai évtizedeken keresztül a hivatásos és a civil természetvédelem oldaláról egyaránt általa, ill. koordinációjában zajlottak és egyúttal a legnagyobb gyakorlati természetvédelmi munkáját jelentették, széleskörű kapcsolatrendszerre és egyedülálló ismertségre tett szert a megye „gólyafészkes” településein a fészkek közelében lakók és a gólyavédelmi tevékenységben vele együttműködők körében. „Ő bonyolította a fészkekáthelyezéseket. Dr. Kárpáti László igazgató, ebben lényegében szabad kezét adott neki. Ugyanakkor, hamar kiderült, hogy ha Zoltánon múlna a világ pénze se lenne elég, amit a fészkek gondozására szívesen elköltene. Amikor az első emelőkosaras számlák beérkeztek, látszott, hogy muszáj korlátokat

szabni. A „gólyázás” része volt, hogy otthon a háza körül gondozott sérült gólyákat. Saját pénzét (is) költötte az etetésre (parizer volt szerinte a nyerő). A Chernel-kerti madárvédelmi központ létrejöttkor az ő gólyái is odakerültek.” (GYP)

A fészkek közelében lakókból adatgyűjtőket toborzott, tőlük gyűjtötte be a szezon végén a gólyapárok költésének azévi adatait. Ilyenformán a természetvédelem arcává is vált a megyében sokhelyütt, sokan -a kollégák közt „Fürge Szarvas”ként elhíresült- autójával, jellegzetes megjelenésével, huncut mosolyával azonosították „A” természetvédőt.

Munkabírása is elsősorban a gólyás munkák kapcsán vált legendássá. Amit előre eltervezett, abból jottányit sem engedett, hiába könyörögtek neki segítők, hogy már sötét van, haza kéne menni, ő nem hagyta abba a munkát, amíg nem végzett és a vele dolgozóknak sem volt más lehetősége.

Összefoglalás

Barbácsy Zoltán az állami természetvédelemben egyszerre volt egy intézmény és egy legenda. Szerteágazó tevékenysége, de talán még inkább az a ma már elképzelhetetlen lehetőség, hogy évtizedeken keresztül maga szervezhette, szabadon, a saját elképzelése, prioritásai alapján végezhetette munkáját, párosulva alakjával és jellemével egy rendkívül sajátos, senki mással össze nem téveszthető természetvédővé tette, akivel kapcsolatban így vagy úgy, de közömbös senki nem lehetett.

Kedves Zoli, emléked megőrizzük, nyugodj békében!

Az írás Gyöngyössy Péter és Havas Márta visszaemlékezéseinek felhasználásával készült.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Barbácsy Zoltán bibliográfiája

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
 Biológiai Tanszék
 9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: Bibliography of Zoltán Barbácsy

Zoltán Barbácsy wrote 50 ornithological publications between 1974 and 2014, distributed as follows: book chapters 18, journal articles 9, short publications 20, annotated list 1, manuscripts 2.

Barbácsy Zoltán 50 madártani közleményt és egy, Payr Sándor evangélikus lelkészre, egyetemi tanárra emlékező írást publikált 1974 és 2014 között. Madártani írásai a következő megoszlásban jelentek meg: könyvfejezet 18, folyóirat cikk 9, rövid közlemény 20, névjegyzék 1, kézirat 2. A folyóirat cikkei közül ötöt az *Aquila*, nemzetközi jelentőségű madártani folyóirat közölt.

Tanulmányai kettő kivételével (Zala megye) Vas megyében előforduló madarakkal kapcsolatosak. Az egy-egy madárfajról készült cikkei az alábbi fajokkal foglalkoztak: fehér gólya (*Ciconia ciconia*), kis lile (*Charadrius dubius*), billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), sárgafejű királyka (*Regulus regulus*), tüzesfejű királyka (*R. ignicapilla*), kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*), függőcinege (*Remiz pendulinus*), csonttollú (*Bombycilla garrulus*), búbos cinege (*Lophophanes cristatus*), fenyvescinege (*Periparus ater*), keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*), süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*).

A Vas megyei területek közül az Őrség, ezen belül is a szalafői erdő, továbbá a Rába-völgy madárvilágával foglalkozott részletesen, bővebb közleményekben. A *Magyarország fészkelő madarai* (1984) és a *Magyarország madarai* (1998, 2000) című könyvekben a Rába és az Alpokalja jellegzetes fészkelő madarainak fejezeteit írta meg. Ő készítette el Vas megye madarainak, sorrendben harmadik névjegyzékét 1987-ben. Az Őrségi Nemzeti Park kezelési és fejlesztési terveinek készítésében a madártani fejezetek megírásával is részt vett.

A közlemények listája:

1. BARBÁCSY Z. (1974): Adatok a sárvári járás madárvilágához. *Aquila* 80–81: 299, 313.
2. BARBÁCSY Z. (1975): Adatok a függőcinege (*Remiz pendulinus*) ökológiájához a Rába árterében. *Aquila* 82: 195–199.
3. BARBÁCSY Z. (1976): Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*) és kis lile (*Charadrius dubius*) fészkelése a Rábánál. *Aquila* 83: 282–283.

4. BARBÁCSY Z. (1976): Csonttollú (*Bombycilla garrulus*) adatok 1974/1975. *Aquila* 83: 293, 308.
5. BARBÁCSY Z. (1978): Búbos cinege (*Parus cristatus*), fenyvescinege (*Parus ater*) és királyka (*Regulus regulus*) fészkelési adatok Vas megyéből. *Madártani Tájékoztató* 1978 (szeptember–október): 8–10.
6. BARBÁCSY Z. (1978): Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*) fészkelése hazánkban. *Madártani Tájékoztató* 1978 (szeptember–október): 6–8.
7. BARBÁCSY Z. (1978): Madártani adatok Zala megyéből 1978-ból. *Madártani Tájékoztató* 1978 (november–december): 17-18.
8. BARBÁCSY Z. (1981): Madártani adatok Zala megyéből 1980-ban. *Madártani Tájékoztató* 1981 (október–december): 8-9.
9. BARBÁCSY Z. (1981): Fiókáit etető keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*) Velem határában. *Madártani Tájékoztató* 1981 (október–december): 230.
10. BARBÁCSY Z. (1981): Madártani adatok az Őrségből 1980-ban. *Madártani Tájékoztató* 1981 (október–december): 209.
11. BARBÁCSY Z. (1981): Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) fészkelése az Őrségben. *Madártani Tájékoztató* 1981 (július–szeptember): 154–155.
12. BARBÁCSY Z. (1981): Újabb adatok a tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*) előfordulásához Vas megyében 1979–80-ban. *Madártani Tájékoztató* 1981 (október–december): 211–212.
13. BARBÁCSY Z. (1984): Kis lile (*Charadrius dubius*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 81-82.
14. BARBÁCSY Z. (1984): Függcinege (*Remiz pendulinus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 155-156.
15. BARBÁCSY Z. (1984): Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 86-87.
16. BARBÁCSY Z. (1984): Sárgafejű királyka (*Regulus regulus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 196-197.
17. BARBÁCSY Z. (1984): Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 197-198.
18. BARBÁCSY Z. (1984): Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 199-200.
19. BARBÁCSY Z. (1986): Faunisztikai adatok. *Vasi Madártani Értesítő* 1: 2–3.
20. BARBÁCSY Z. (1987): Adatok az Őrség madárvilágához. *Praenorica* 2: 159–161.
21. BARBÁCSY Z. (1987): Vas megye madarainak névjegyzéke. *Vasi Madártani Értesítő* 2: 4–8.
22. BARBÁCSY Z. (1996): Vas megye fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állománya 1996-ban. *Cinege* 1: 9–10.
23. BARBÁCSY Z. (1997): A fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) védelme és állománya Vas megyében (1997). *Cinege* 2: 6–8.
24. BARBÁCSY Z. (1998): Kis lile (*Charadrius dubius*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 130-131.
25. BARBÁCSY Z. (1998): Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 167-169.
26. BARBÁCSY Z. (1998): Sárgafejű királyka (*Regulus regulus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 321-322.
27. BARBÁCSY Z. (1998): Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 322-323.
28. BARBÁCSY Z. (1998): Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 327-328.
29. BARBÁCSY Z. (1998): Függcinege (*Remiz pendulinus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 341-342.

30. BARBÁCSY Z. (1998): A kis lile (*Charadrius dubius*) és a billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*) fészkelése a Rába-völgyben. Cinege 3: 11.
31. BARBÁCSY Z. (1999): Adatok a Rába-völgy madárfaunájához. Vasi Szemle 53(1): 15–31.
32. BARBÁCSY Z. (2000): Kis lile (*Charadrius dubius*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 130-131.
33. BARBÁCSY Z. (2000): Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 167-169.
34. BARBÁCSY Z. (2000): Sárgafejű királyka (*Regulus regulus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 321-322.
35. BARBÁCSY Z. (2000): Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 322-323.
36. BARBÁCSY Z. (2000): Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 327-328.
37. BARBÁCSY Z. (2000): Fügőcinege (*Remiz pendulinus*). In: HARASZTHY L. (szerk.): Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest: 341-342.
38. BARBÁCSY Z. (2000): Vas megye fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állománya a 2000. évben (gólyaszámlálási gyorsmérleg). Cinege 5: 9–10.
39. BARBÁCSY Z. (2001): Madarak (Aves). In: GYURÁ CZ J. & SZINETÁR Cs. (szerk.): Őrségi Nemzeti Park Természetvédelmi kezelési terve. Kézirat. ŐNPI, Őriszentpéter: 68–79.
40. BARBÁCSY Z. (2002): Vas megye fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állománya a 2002. évben. Cinege 7: 7–8.
41. BARBÁCSY Z. (2003): Vas megye fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állománya a 2003. évben. Cinege 8: 7–8.
42. BARBÁCSY Z. (2004): Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) védelem Vas megyében (2004). Cinege 9: 9–10.
43. BARBÁCSY Z. (2005): A Vas megyei fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állomány fekete éve 2005. Cinege 10: 8–9.
44. BARBÁCSY Z. (2005): A fehé rhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) fészkelése a Zalai-dombvidéken. Cinege 10: 25.
45. BARBÁCSY Z. (2006): A szalafői őserdő madárközösségének összehasonlító elemzése 1994-ben és 2006-ban végzett felmérés alapján. Aquila 113: 9–19.
46. BARBÁCSY Z. (2006): Vas megye fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állománya 2006-ban. Cinege 11: 7–8.
47. BARBÁCSY Z. (2007): Madarak. In: SZINETÁR Cs. (szerk.): Az Őrségi Nemzeti Park fejlesztési programja. ŐNPI, Őriszentpéter: 20–25.
48. BARBÁCSY Z. (2007): Vas megye fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állománya 2007-ben. Cinege 12: 7–8.
49. BARBÁCSY Z. (2011): Emlékezés felmenőimre. In: POLGÁRDI S. (szerk.): Payr Sándor emlékkönyv. Budapest: 53.
50. BARBÁCSY Z. (2014): A Szalafői Őserdő Erdőrezervátum madárközösségének változása 1994 és 2013 között. Silva Naturalis 3: 173-184.
51. GYURÁ CZ J., BARBÁCSY Z., BÁNHIDI P., MARTON I. & VARGA L. (1999): 25 éves a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Chernel István Vas megyei Helyi Csoportja. Vasi Szemle 53(1): 7–14.

TERMÉSZETVÉDELEM

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2022-ben

Faragó Ádám – Harsányi Krisztián – Kutschi Péter – Ottó Erzsébet -
Szentirmai István

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Őriszentpéter, Városszer 57., e-mail: faragoadi@gmail.com

Á. Faragó, K. Harsányi, P. Kutschi, E. Ottó, I. Szentirmai: Ornithological activities of Őrség National Park Directorate in 2022:

Őrség National Park Directorate carried wide range of ornithological activities in 2022 as well, most of them in cooperation with the local group of BirdLife Hungary. Among monitoring activities, we organized the 19. Hungarian Eagle Census in Vas County, participated in the county-wide survey of rare and colonial nesting birds (RTM) and counted breeding birds along the River Rába. We continued the regular survey of two strictly protected species, the White-backed woodpecker and the Red-breasted flycatcher, the Common Bird Census and the monitoring of medium voltage power lines. We also continued the bird ringing at our station in Kondorfa, Őrség National Park, and launched a new ringing program at the Alsó-rét in Kőszeg. We received and treated 518 individuals of 55 bird species in our Bird Protection and Rescue Centre in Kőszeg. We carried out the regular checks of our nest boxes for passerines and checked 25 nest boxes for large falcons and 111 nest boxes for kestrels installed on the electric network, and 32 nest boxes for Barn owl. We participated in the White stork road show, organized two open bird ringing events at the ringing station in Kondorfa and presented our trained birds of prey on the World Animal Day at the rescue center and in four schools.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2022-ben is a madártani tevékenységek széles körét végezte el, jelentős részben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Vas Megyei Helyi Csoportjának közreműködésével. A monitoring tevékenységek közül megszerveztük a 19. Országos sasszinkront a működési területünkön, elvégeztük a ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérését, a fészkelő vízimadarak felmérést a Rába folyón, folytattuk a fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) és kis légykapó (*Ficedula parva*) monitorozását, a Mindennapi Madaraink Monitorozását és a középvezetű áramhálózat felmérését. Folytattuk a madárgyűrűzést az Őrségi Nemzeti Park kondorfai állomásán és gyűrűző programot indítottunk a kőszegi Alsó-réten is. A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpontban 55 madárfaj 518 sérült vagy elárvult egyedét gondoztuk. Énekesmadár odútelepeinket, az elektromos hálózatra kihelyezett 25 db nagysólyom-, valamint 111 db kisméretű (vércse) költőládát, valamint 32 db gyöngybagoly költőládát leellenőriztük. Szemléletformáló tevékenységeink között részt vettünk a Gólyafiókák látványgyűrűzésében, két

bemutatógyűrűzést szerveztünk a kondorfai gyűrűző állomáson, valamint bemutattuk idomított ragadozómadarainkat az állatok világnapja alkalmából a madármentő állomáson és négy iskolában is.

Sasszinkron

Az országos programhoz igazodva, január második hétvégéjén végeztük a számlálást. Az idei évben kisebb mértékben tovább gyarapodott a felmérők száma, a felmért terület és megfigyelt példányszámok azonban valamivel alatta maradtak a tavalyinak. A program főbb eredményeit az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Érintett UTM négyzetek (2,5x2,5 km)	165 db
UTM-ek száma melyben megfigyeltünk ragadozó madarat	130 db
Megfigyelők száma	32 fő
Összes ragadozó példányszáma	485
egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	364 pd. 122 UTM-ben
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	44 pd. 35 UTM-ben
kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	26 pd. 21 UTM-ben
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	15 pd. 10 UTM-ben
karvaly (<i>Accipiter nisus</i>)	15 pd. 14 UTM-ben
vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	9 pd. 2 UTM-ben
gatyás ölyv (<i>Buteo lagopus</i>)	5 pd. 5 UTM-ben
kis sólyom (<i>Falco columbarius</i>)	3 pd. 3 UTM-ben
vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	2 pd. 2 UTM-ben
barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	2 pd. 2 UTM-ben

Ritka és telepesen fészkelő madárfajok (RTM)

A ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérésében civil madarászok (kiemelten Borbás Katalin, Dr. Kóta András, Orbán Attila, Somogyi Csaba, Tóth Kornél) is jelentősen közreműködtek, és az alábbi fajokra terjedt ki: **fekete gólya** (*Ciconia nigra*), **barna kánya** (*Milvus migrans*), **vörös kánya** (*Milvus milvus*), **rétisas** (*Haliaeetus albicilla*), **hamvas rétihéja** (*Circus pygargus*), **daru** (*Grus grus*), **haris** (*Crex crex*), **gólyatöcs** (*Himantopus himantopus*), **gulipán** (*Recurvirostra avosetta*), **dankasirály** (*Chroicocephalus ridibundus*), **küszvágó csér** (*Sterna hirundo*), **uhu** (*Bubo bubo*), **gyurgyalag** (*Merops apiaster*), **partifecske** (*Riparia riparia*), és **vetési varjú** (*Corvus frugilegus*). A **fehér gólya** (*Ciconia ciconia*) aktuális állományával a megszokott módon külön cikk foglalkozik (Kóta 2022). A következőkben fajonként mutatjuk be a 2022-es eredményeket:

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): Az elmúlt években megszokottakhoz hasonlóan 2022-ben is bővült (összesen 14-re) a megyében ismert fekete gólya fészkek száma; ezúttal Pinkamindszenten került elő új. Sajnos ezzel párhuzamosan, szintén

az előző években elindult trendhez illeszkedve, az ismert költési sikeresség abszolút értékben is egyre gyengébb. A 14 fészekből összesen 5 volt foglalt és mindössze 3 (1+1+1) fióka repült ki.

Barna kánya (*Milvus migrans*): Táplánszentkereszt, Sorokpolány, Nádasd, valamint Vasegerszeg településeknél ismertünk fészkeket. Mindegyik helyen 2-2 fióka kelt.

Vörös kánya (*Milvus milvus*): Vasegerszeg, Vasalja és Nádasd településeknél ismertünk fészkeket. Mindegyik esetben keltek fiókák (3+1+2), ám a vasegerszegi 3 fiókát héja ragadta el.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): Igen régen került elő új rétisas fészek, idén azonban sikerült rábukkanni egyre, mellyel összesen hatra bővült a megyében ismert revírek száma. Összesen 5 (1+1+1+2) fióka repült ki.

Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*): Vasegerszeg mellett sikerült, elsősorban civil madarászoknak aktívan nyomonkövetni egy hamvas rétihéja pár életét. A madarak 4 fiókát repítettek.

Daru (*Grus grus*): A legnagyobb szenzáció a Nádasd mellett újból megtelepedő daru-pár fészkelése volt, mely országos szinten is kiemelkedő. Legalább 2019 óta tartózkodik a területen valószínűleg ugyanaz a pár a költési időszakban, de biztos fészkelést csak tavaly sikerült bizonyítani. A pár 2022-ben is két fiókát nevelt fel sikeresen.

Haris (*Crex crex*): Kőszeg környékén 1-3, Kőszegszerdahelynél 1, az Őrségi Nemzeti Park területén pedig 3 revírről volt tudomásunk. Mesterházánál gabonatáblából szolt egy madár.

Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*): A rábapatyi északi kavicsbányatavon és Püspökmolnárinál a Lasselsberger egyik taván minimum 3-3 fészekaljon kotlottak madarak. Az Őrségi Nemzeti Parkkal érintkező rátóti kavicsbányatavakon áprilisban hosszasan elidőzött egy hím példány, a terület jellegéből adódóan elképzelhető, hogy a következő években itt is megtelepedik.

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): A rábapatyi kavicsbányatavakon 1 pár valószínűleg fészkelésbe kezdhetett, de a költés sikerességéről nincs információnk. Április 19-én azonban a megyében eddig feljegyzett legnagyobb csapatot sikerült megfigyelni, összesen 14 példány tartózkodott a tavon.

Dankasirály (*Chroicocephalus ridibundus*): A korábbi rábapatyi fészkelőtelep megszűnt, az igen alacsony vízállás (gyakorlatilag a tómeder kb. 60-70%-a

szárazon maradt a költési időszakban) nem kedvezett a biztonságos fészkeléseknek.

Küszvágó csér (*Sterna hirundo*): A rábapatyi kavicsbányatavakon mindössze 3 pár fészkelhetett ebben az évben, Püspökmolnárinál a Lasselsberger tavain 2-3 pár mozgott fészkelési időszakban.

Uhu (*Bubo bubo*): Hét különböző helyen történt uhu észlelés, ebből két helyen voltak biztosan párban a madarak. Költési eredményről nincs információnk.

Gyurgyalag (*Merops apiaster*) és **partifecske** (*Riparia riparia*): A Rába Szentgotthárd és Körmend közötti, kenuzás során rendszeresebben monitorozott szakaszán gyurgyalag esetében 14 pontban összesen 178, partifecskénél pedig 6 pontban 206 költőüreget számoltunk. A megye egyéb területein – egyébként java részt szintén a Rába mentén – gyurgyalagnak 19 telepét ellenőriztük, melyeknél 290 költőüreg került rögzítésre. A megyében ismert eddigi legnagyobb partifecske-telep Olaszfán, látszólag partfal beomlás miatt sajnos részben eltűnt. Az ellenőrzéskor megközelítőleg 300 üreget számoltunk a korábbi 550-600 helyett. Ezen kívül nem tapasztaltuk fészkelését a megye más területein.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): Április első felében ellenőriztük a megyében ismert telepeket. Az állományok túlnyomó része továbbra is Szombathely környékére koncentrálódik, valamint ezektől elkülönülve Szentgotthárdon találhatóak jelentősebb mennyiségben. Az Őrségi Nemzeti Park határain belül idén sem észleltük megtelepedését, sőt még kóborló példányok megfigyelése is ritka (legfeljebb csak Szentgotthárd közelében gyakoribb). A megyében 24 (tavaly 26) kisebb-nagyobb telepen összesen 1337 (tavaly 1547) fészket számoltunk. A legnagyobb sűrűségben Táplánszentkereszten (294 fészek), Vépen (155), valamint Szombathelyen a Pelikán parkban (306) találkoztunk velük.

Fészkelő vízimadarak monitoringja a Rábán

2022-ben két alkalommal kenuztuk végig a Rába Szentgotthárd és Rábagyarmat közötti szakaszát, egy-egy további alkalommal pedig a Rábagyarmat és Csörötnek, valamint Csörötnek és Körmend közötti szakaszát. Kis lilét (*Charadrius dubius*) csak a legelső, májusi alkalommal észleltünk, billegetőcankónak (*Actitis hypoleucos*) azonban mindegyik bejárásakor volt megfigyelése (maximum 2 pontban összesen 3 példány). Egyetlen egyéb partimadár-fajként néhány erdei cankó (*Tringa ochropus*) került csak elének ezeken kívül.

Fehérhátú fakopáncs és kis légykapó felmérés

A korábbi évekhez hasonlóan Igazgatóságunk az MME Vas Megyei Helyi Csoportjának tagjaival és önkéntesekkel együttműködve az idei évben is elvégezte a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) és kis légykapó (*Ficedula parva*) állományfelmérését a Kőszegi-hegységben. A két szinkron 5 terepi napján összesen 17 fő felmérő vett részt. A felmérések eredményeiről a későbbiekben önálló cikk formájában számolunk be, így azokat itt nem részletezzük.

Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM)

2014 után, egy nagyobb szünetet követően, 2020-tól évente, így idén is elvégeztük az Őrségi Nemzeti Park határain belül korábban kijelölt 10 db. 2,5x2,5 km-es UTM négyzet közül 8 db. felmérését az MME MMM módszerével. A négyzetek kiválasztásánál a fő szempont az volt, hogy azok a lehető legjobban reprezentálják a nemzeti parkon belül megtalálható leggyakoribb élőhelytípusok arányát. Az adatok kiértékelése folyamatban van, az eredményeket részletesen a Cinege egyik következő számában tervezzük bemutatni.

Középfeszültségű áramhálózat felmérése 2022 őszén öt régióban (Kőszeg, Kenyeri, Káld, Vasvár, Körmend) összesen 537 oszlopot ellenőriztünk, melyek alatt 28 áramütött madár tetemét találtuk meg. Ezek az adatok bekerültek a nemzeti park igazgatóság több száz rekordot számláló adatbázisába. Ezen információhalmazra támaszkodva dolgozzuk ki minden évben, hogy az áramszolgáltató a vasi hálózat mely pontjain, szakaszain használja fel a biztonságos, madárbarát megoldások felszerelésére használható erőforrásait.

Madárgyűrűzés a kőszegi legelőn

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet Doroszlói-rétek nevű élőhelyrekonstrukciós területén először került sor madárgyűrűzésre. Március 19. és május 28. között összesen 6 alkalommal gyűrűztünk. Alkalmanként 6 hálóval dolgoztunk a terület bokros-fás részein. A vizsgálat során összesen 25 faj 164 egyedét jelöltük meg és 17 példány lett visszafogva.

A leggyakoribb fajok a vörösbegy (*Erithacus rubecula*), a széncinege (*Parus major*), a barátposzáta (*Sylvia atricapilla*) és a csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*) voltak. Fajok tekintetében kiemelkedő volt a csökkenő állományú réti tücsökmadár (*Locustella naevia*) és berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*) jelenléte, melyek május végén akadtak hálóba a terület égeres-bokorfüzes részén. A gyűrűzött madarak egyedszáma fajonként az 1. táblázatban látható.

1. táblázat. A kőszegi legelőn gyűrűzött madarak egyedszáma fajonként

Faj	Egyedszám	Faj	Egyedszám
vörösbegy (<i>E. rubecula</i>)	39	erdei szürkebegy (<i>P. modularis</i>)	2
széncinege (<i>P. major</i>)	26	mezei poszáta (<i>C. communis</i>)	2
barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	15	nyaktekerecs (<i>J. torquilla</i>)	2
csilpcsalpfüzike (<i>Ph. collybita</i>)	15	tövisszúró gébics (<i>L. collurio</i>)	2
fekete rigó (<i>T. merula</i>)	11	tüzesfejű királyka (<i>R. ignicapilla</i>)	2
kék cinege (<i>C. caeruleus</i>)	9	foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	1
csuszka (<i>S. europaea</i>)	7	meggyvágó (<i>C. coccothraustes</i>)	1
énekes rigó (<i>T. philomelos</i>)	7	nagy fakopáncs (<i>D. major</i>)	1
énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	5	ökörsem (<i>T. troglodytes</i>)	1
barátcinege (<i>P. palustris</i>)	4	réti tücsökmadár (<i>L. naevia</i>)	1
őszapó (<i>A. caudatus</i>)	4	rövidkarmú fakusz (<i>C. brachydactyla</i>)	1
citromsármány (<i>E. citrinella</i>)	3	szajkó (<i>G. glandarius</i>)	1
berki tücsökmadár (<i>L. fluviatilis</i>)	2	Összesen	164

Madármentés

A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpontba 2021 novemberétől 2022 október végéig 55 madárfaj 518 sérült vagy elárvult egyede került be. A leggyakoribb fajok a fekete rigó (*Turdus merula*) (90), a molnárfecske (*Delichon urbicum*) (55), az énekes rigó (*Turdus philomelos*) (35) és a házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochroruros*) (34) voltak.

A mentőközpontban élő tartósan sérült madaraink közül az idei szezonban két fehér gólya és egy vörös vércse párnál volt sikeres költés. Az előbbieket összesen 6, az utóbbiak pedig 2 fiókat neveltek fel. A fenti időszakban 256 madár repatriálására került sor, ebből 16 példány fokozottan védett fajhoz tartozott: 14 fehér gólya (*Ciconia ciconia*), 1 gyöngybagoly (*Tyto alba*), 1 kuvik (*Athene noctua*). A repatriált madarak természetvédelmi értéke összesen 10.075.000 Ft.

Ez idő alatt négy, a mentőközpontban gondozott és egyedi jelöléssel szabadon engedett madárról érkezett hír. Egy idén nálunk kelt fehér gólyát a szombathelyi szeméttelen figyeltek meg, egy gyülekező gólyacsapatban. Három, a korábbi években nálunk nevelkedett fekete rigó került távcső elé a Chernel-kertben. Közülük kettő 2020, egy pedig 2021 nyarán lett szabadon engedve. A madarakat színes gyűrűjüknek köszönhetően sikerült azonosítanunk.

Szemléletformálás

A Chernel-kertben nevelkedett fehér gólya fiókák nyilvános gyűrűzése mellett idén csatlakoztunk a Gólya Road Show hagyományos formájához is, melynek keretében

az Írott-kő Natúrparkhoz tartozó településeken található 8 lakott fészek 22 növendék madarát jelöltük meg. A Chernel-kertben tartott állatok világnapi rendezvényünkön az érdeklődők személyesen is találkozhattak a mentőközpont kézhez szoktatott ragadozómadaraival. Emellett a mesterséges madárodúk szerepével is megismerkedhettek, sőt a vállalkozó kedvűek elkészíthették saját odújukat is.

Idén négy helyszínen (egy iskolában, egy óvodában és két nyári táborban) tartottunk ismeretterjesztő programot tartósan sérült kezes madaraink segítségével. Bemutató madárgyűrűzést az Őrségi Nemzeti Park területén két alkalommal téli madáretető mellett tartottunk, illetve a kondorfai madárgyűrűző-állomásra érkeztek több alkalommal vendégek az őszi madárvonulási szezonban. Madarak és fák napja alkalmából egy szentgotthárdi iskolának tartottunk több állomásos, előadással kiegészült foglalkozást.

Odútelepek

Az Őrségi Nemzeti Park területén három helyszínen üzemeltetünk énekesmadár-odútelepet 36-40 db. odúval helyszínenként. Csörötneken 36 db-ot foglaltak a 40-ből a következő arányban: örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) 11 db, széncinege (*Parus major*) 8 db., kék cinege (*Cyanistes caeruleus*) 2 db., csuszka (*Sitta europaea*) 1 db. odú, rajtuk kívül 14 további odúban fajra pontosan meg nem határozott fészket, fészekkezdeményt találtunk. A rábagyarmati telepen az alábbiakat tapasztaltuk: széncinege 21 odúban, mezei veréb (*Passer montanus*) 8 odúban, csuszka és örvös légykapó 1-1, öt darab odú üres, nyolcban pedig nem azonosított fészek. A szalafői "Őserdő" erdőrezervátum szegélyében található jelenleg 36 odút számláló telepen 28 odúban volt jele legalább a fészkelés elkezdésének, az alábbi megoszlásban: örvös légykapó 13, széncinege 3, kék cinege 6, csuszka 3, cinege-faj 3.

A Chernel-kerti odútelep régi odúit februárban lecseréltük, így a 2022-es költési szezont 25 új mesterséges fészekodúval kezdte meg. Ebből 5 db A, 15 db B, 2 db C, 2 db D típusú, valamint egy veréblakótelep is kihelyezésre került. A költések ellenőrzésére áprilisban, májusban és júliusban is egy-egy alkalommal került sor. A költő párok 15 odút foglaltak el, 12 odúban sikeresen költöttek, 5 db B típusú odúban másodköltés is volt. A költő fajok között a széncinege, a csuszka és a kék cinege szerepeltek. A széncinege 13, a csuszka 2, a kék cinege 1 odút foglalt el. Idén legalább 104 fióka hagyta el sikeresen az odútelepet. A széncinege esetében ez min. 89, a csuszkánál 7, a kék cinegénél min. 8 kirepült fiókát jelentett.

A megyében – főleg elektromos hálózaton, illetve kommunikációs tornyokon – 25 db úgynevezett nagysólyom-, valamint 111 db kisméretű (vércse) költőládát működtetünk. Ezekben összesen 75 pár vörös vércse (*Falco tinnunculus*) fészkel.

Az Igazgatóság által felügyelt 32 db gyöngybagoly költőláda egyikében sem költött a faj, négybe vörös vércsék költöztek.

Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) költések Vas megyében 2017-2022-ben

Borbás Katalin

9700 Szombathely Kőszegi u. 6/a, e-mail: borbask@yahoo.com

K. Borbás: Breedings of the Montagu's Harriers (*Circus pygargus*) in Vas County, 2017-2022

The author reports in detail on the occurrence and breeding of the Montagu's Harriers in Vas County. In 2022, four fledglings flew out of the nest of a pair breeding in a cereal field as a result of active conservation.

A nagyon hasonló fakó- (*Circus macrourus*), kékes- (*Circus cyaneus*) és hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) fajok közül csak a hamvas rétihéja költ Magyarországon. Hosszú távú vonuló, március végétől szeptember végéig tartózkodik hazánkban. Az eredetileg élőhelyül szolgáló vizenyős, nedves rétek mellett napjainkban kisebb számban (8%) intenzív mezőgazdasági területeken is fészkel (Turny et al. 2022). Utóbbi leginkább ott jellemző, ahol a bőséges táplálék (például rágcsálók) mellett kevés a számára alkalmas természetes növényzetű fészkelőhely. Talajon építi fészket, így a mezőgazdasági munkálatok mind a kaszálók, mind a szántók esetében a fészkelő pusztulását okozhatják. Ritkasága és veszélyeztetettsége miatt közösségi jelentőségű és 1982-től fokozottan védett faj. A hazai költőállomány jelenlegi ismeretek szerint 2013–2021 között vélhetőleg 50–100 pár közé tehető, évenkénti ingadozással. A költésbe kezdő ismert párok, az ismert sikeres költések, illetve a kirepült fiókák száma 2016–2021 között (Heliaca 14-18 évf. és Turny Zoltán szóbeli közlése):

2016-ban 35/11/25,

2017-ben 30/13/26,

2018-ban 49/15/31,

2019-ben 35/19/37,

2020-ban 46/25/57,

2021-ben 35/15/33

A 2020 novemberében megjelent Vas megye madarainak névjegyzéke (Gyurácz & Kóta 2020) szerint a hamvas rétihéja megyénkben kisszámú átvonuló, rendkívül ritka fészkelő. A Vas és Veszprém megye határán lévő Marcal-medence területén azonban kisszámú, de rendszeres fészkelő. Az 1990-es évek végén leginkább a Rába-völgy vonzáskörzetében, az akkor egész Európában tapasztalt állománynövekedéssel egy időben Gór, Körmend és Rábapaty térségében voltak ismert költései (Mesterházy A., Fehér I. szóbeli közlése).

Vas megyében ezután főleg vonulási időszakból származnak szórványos megfigyelései, de időnként násztevékenységet is megfigyeltek. Csehországban aktív védelmi beavatkozások (Poprach et al. 2013) hatására az állomány emelkedik, így ennek esetleges hatására nyugat-magyarországi egykori élőhelyein a faj megjelenésére lehet számítani. Mivel költési időben és főleg a kotlás alatt nehezen észlelhető, nem kizárt, hogy esetleges költései felderítetlenül maradtak az elmúlt időszakban. Alábbiakban a 2017-től felderített fészkelések eseményei olvashatóak időrendi sorrendben.

2017

Sok év után 2017-ben volt egy bizonyított költés **Kemenesmagasi határában** (Gyurácz & Kóta 2020). A Vas és Veszprém megye határát adó Marcal melletti ex lege lápon egy fióka kelt ki az embermagasságú aranyvesszősben megbúvó fészekben. A gyűrűzését követően megtörtént a fészek körbekerítése is a fióka védelmében (Harsányi K. szóbeli közlése).

2020

Május 14. és június 15. között Uraiújfalu és Jákfa térségében több alkalommal egy hím hamvas rétihéját láttunk zsákmánnyal a karmai közt a Kőrös-patak irányába repülni, amiből arra lehetett következtetni, hogy a fészekben ülő párját vagy fiókáit etetheti. Egy alkalommal egy tojó is felrebbent, de fészket nem sikerült találni. Június közepéig egy helyben maradó kóborló madarak nem jellemzőek, tehát legalább tojásos fészek lehetett a területen, amely ragadozók vagy egyéb ok miatt tönkrement.

Július 25-én viszont - bár nem madarászni indultam - a megyének egy távolabbi pontján mégis sikerült felfedeznem autózás közben egy hamvas rétihéja költést. **Sorkifalud-Szentlérántról** Gyanógeregye felé haladtam, amikor néhány száz

méterrel előttem az út széléről és az út melletti egyik kis fáról felszállt két madár. Az utolsó pillanatokban sikerült lefényképeznem őket, mielőtt eltűntek az erdő fölött. A fotók alapján kiderült, hogy fészekből frissen kirepült fiatalokat láttam.

2021

Ismét megjelentek hamvas rétihéják **Uraiújfalu környékén**, de míg az előző évben a településtől délkeletre kezdtek – a végül sajnos meghiúsult - költésbe, 2021-ben **május 1-jén** a településtől nyugatra, **Vasegerszeg határában** láttam meg két hímét és egy tojót egy gabonatóbla felett.

A madarak megfigyelése a továbbiakban sem ütközött különösebb nehézségbe, ugyanis többnyire a 86-os főút, a Vasegerszegről Uraiújfaluba vezető mellékút, az M86-os gyorsforgalmi út, valamint egy erdő által közrefogott, jól belátható, lucernával és gabonával bevetett mintegy 0,5 km² területen mozogtak. A 86-os és az M86-os út között, azokkal párhuzamosan vezet a Szombathely-Csorna vasútvonal, az erdőben lévő baromfitelepre egy bekötőút, valamint a telep áramellátását biztosító vezeték.

Mindezek általában erős zavaró tényezőt jelentenek a hamvas rétihéják szempontjából, de ezek a madarak ezzel mit sem törődve, főleg a gabonatóbla fölött köröztek, időnként beszállva a vetésbe.

Május közepén bekapcsolódott a megfigyelésbe Tóth Kornél, május végétől Orbán Attila, valamint az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai, Harsányi Krisztián és Kutschi Péter, akik a fészkek helyének pontosabb meghatározását és a védőterület kijelölését is elvégezték, ennek érdekében pedig felvették és tartották a kapcsolatot a gazdálkodóval.

A május 1-jén észlelt két hímhez és a tojóhoz negyedikként még egy tojó csatlakozott. Időközben kicsit nyugalmasabb helyet találtak - május közepére a gabonatóblától mintegy 700 m-re nyugati irányba távolodtak el. A Vasegerszegről Uraiújfaluba vezető út melletti vetett gyepet találták alkalmasnak fészkelésre, ahol az egyik pár az úttól kb. 50 méterre, a másik pár kb. 500 méterre kezdett költésbe.

Május utolsó napjaiban a karókkal kijelölt védőterület kivételével a gyepet lekaszálták és elszállították, szerencsére a költéseket ez nem zavarta meg.

A hímek folyamatosan etették a tojókat, és mind a négy szülő sokat küzdött a fészkek környékén megjelenő ragadozó madarakkal: a közelben költő barna rétihéjával (*Circus aeruginosus*), egerészölyvekkel (*Buteo buteo*), barna (*Milvus migrans*) - ritkábban vörös (*Milvus milvus*) - kányákkal, hollókkal (*Corvus corax*),

dolmányos varjakkal (*Corvus cornix*), vörös vércsékkel (*Falco tinnunculus*), de kétszer egy kerecsensólyom (*Falco cherrug*) is megjelent.

Június 16-án a nemzeti park munkatársai drón segítségével próbálták meg pontosabban meghatározni a fészkek helyét és információt szerezni azok állapotáról, tartalmáról.

A kísérlet nem járt eredménnyel, mert a gyep már nagyon száraz volt, megdőlt és eltakarta a fészkeket – ami viszont a rájuk leselkedő ragadozó madarakkal szemben jó szolgálatot tett.

Június 20-a utáni napokban az úttól távolabb költő pár tojója is egyre hosszabb ideig volt távol a fészektől, ami aggodalomra adott okot, mert ez azt is jelenthette, hogy a költés tönkrement.

Június 27-én a tojó egy egerészölyvet hajtott el a feltételezett fészkek fölül, ami viszont annak a jele is lehetett, hogy a fiókák kikeltek és a tojó emiatt ül kevesebbet a fészkekben.

Ezen a napon láttuk utoljára ezt a párt, sajnos tojásos vagy kisfiókás korban tönkremehetett a költésük, nem reptettek fiókát.

Ezzel egy időben az út melletti pár tojója elkezdte a fészkekbe hordani a zsákmányt, ami azt jelentette, hogy kikelt a fióka vagy fiókák.

Július 25-én volt az utolsó megfigyelésünk, amikor etetett a pár – akkor már a hím is bevitte egy ideje a zsákmányt a fészkekbe. Az azt követő héten nem járt ott egyikünk sem, legközelebb **július 31-én** délután mentem arrafelé.

Szomorú kép fogadott, az egész vetett gyep tábla feltárásával a fészkek körül korábban fennhagyott résszel együtt, jelzőkarók sehol, hamvas rétihéják sehol.

A nemzeti park tájékoztatása szerint a történetek miatt hatósági eljárás indult a gazdálkodóval szemben, amelynek végén a természetvédelmi hatóság bírság megfizetésére kötelezte a céget.

Augusztus 1-jén még láttuk a hímét, 2-án pedig a tojót a volt fészkek környékén, a tojó többször át is repült felette. A tönkrement költés után akár egy hétig is maradnak a szülők, még arra is van példa, hogy a kirepülés előtt kirabolt fészkekbe zsákmányt hordanak.

2022

Az elmúlt két év sikertelen költései után kíváncsian vártuk, megjelennek-e 2022-ben is a hamvas rétihéják a megyében?

Április 23-án Orbán Attila észlelt egy párt az előző évi fészkelések környékén. Egy időre aztán eltűntek erről a helyről, majd **májusban** a 86-os főút, a Vasegerszegről Uraiújfaluba vezető mellékút, az M86-os gyorsforgalmi út és az erdő határolta területen, egy szalmakazal környékén állapotok meg - ahol 2021-ben is először láttuk a 3 hamvas rétihéját. A hím általában a baromfitelepre vezető bekötőút mellett a szalmán, a tojó gyakran a csupasz földön ült, több alkalommal sötétedéskor is itt tartózkodtak. Végül a baromfitelepre vezető bekötőút és az M86-os gyorsforgalmi út között, a telepre menő villanyvezeték és a dübörgő kamionok tőszomszédságában, tritikáléban kezdtek fészkelésbe.

Május 28. Ebben az évben először csak május 28-án volt lehetőségem ezen a helyen megfigyelést végezni. Egyértelmű volt, hogy a tojó fészken ül, mert a hím hordta a zsákmányt, a tojó átvette tőle a levegőben, majd ült is vissza a gabonába. A hím hosszan ült a közelben lévő szalmabálákon, onnan felszállva hajtotta el a fészekre veszélyt jelentő dolmányos varjakat.

Május 31-én az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság hivatalos levelet küldött a gazdálkodónak és tájékoztatásul a természetvédelmi hatóságnak is, amelyben azt kérték, hogy további jelzésükig semmiféle beavatkozás ne történjen az ingatlanon. A tábla használója ugyanaz a cég volt, amely a 2021. évi költségeknek helyet adó vetett gyep tábláé is.

Június 4. Június első hétvégéjére hamvas rétihéja szinkront szervezett Turny Zoltán, az MME Hamvas rétihéja-védelmi Munkacsoport fajmegőrzési koordinátora. Június 4-én itt tartott terepi bemutatót a költés ellenőrzésével összekapcsolva Vas és Győr-Moson-Sopron megyei madarászoknak. Ideális volt a helyszín ehhez a programhoz, a madarak a jól belátható területen többször távcső elé kerültek. Fontos feladat volt a fészkek helyének minél pontosabb meghatározása, hogy a nemzeti park részéről megtörténhessenek a megfelelő védelmi intézkedések. Ezen a hétvégén sikerült több jól beazonosítható pontból megfigyelni és lefényképezni a tojó visszaereszkedését a gabonába, amelyek a térképen megjelölve megközelítőleg megadták a fészkek helyének koordinátáit.

A költés ellenőrzése során is bebizonyosodott, hogy a madarakra a legnagyobb veszélyt az áramütés jelenti – főleg a hímre, miután gyakran repült a fészkek fölé, illetve kiült a szigeteletlen oszlopokra.

Felmerült, hogy az áramütés esélyét csökkentené, ha a gabonátábla szélén lenne néhány karó, amelyeket a hím talán időnként használna kiülőhelyként a

villanyoszlopok helyett. A következő hétvégén ki is került két karó, amelyeket a hím rövid időn belül elfoglalt. Egyre gyakrabban figyeltük rövidebb-hosszabb ideig a területet, ugyanis közeledett a fiókák kikelése. Ebben az évben is folyamatos volt az információcsere Orbán Attilával, Tóth Kornéllal, másrészt Harsányi Krisztiánnal és Kutschi Péterrel, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival, továbbá Turny Zoltánnal, aki tanácsaival nagymértékben segítette a munkát.

Június 14-én a nemzeti park munkatársai drón segítségével beazonosították a fészek pontos helyét, valamint karókkal kijelölték a védelmi zónát az öttojásos fészek körül. Minderről írásos tájékoztatást kapott a gazdálkodó, illetve hivatalos levélben kérték a természetvédelmi hatóságtól a gazdálkodási korlátozás elrendelését.

Június 20-án az E.ON Hungária Zrt. szakemberei - a nemzeti park munkatársainak kezdeményezésére - a hamvas rétihéják eredményes költésének érdekében a fészekhez legközelebb eső négy közép feszültségű oszlopra soron kívül műanyag madárvédelmi burkolatot helyeztek fel a madarak áramütésének megakadályozására. Mindennek az is feltétele volt, hogy a munkálatok idejére a bekötőút végén működő baromfitelepet soron kívül kikapcsolhassák az áramszolgáltatásból, illetve a munkagépek a gabonatermés kárára megközelíthessék az oszlopokat. Ehhez a baromfitelep üzemeltetője és a gazdálkodó is hozzájárult.

Július 1-jén learatták a védőzónán kívüli területen a gabonát, majd báláztak. Később a bálák elszállítása jelenthetett volna zavarást a költőpárnak, de mindannyiszor azt tapasztaltuk, hogy ezek a nagy zajjal járó munkák is csak nagyon rövid ideig befolyásolták a madarak viselkedését.

Július elején bizonyossá vált, hogy fiókák vannak már a fészekben, a tojó ugyanis gyakran vitt be a karmai közt a hímtől kapott táplálékból.

A ragadozó madarak – egerészölyvek, barna- és vörös kányák, hollók, dolmányos varjak - támadásai mellett érdekesség volt egy házi macska (*Felis silvestris catus*) megjelenése, amit szintén veszélyesnek érezték a szülők és elüldözték.

Július 12-én a nemzeti park munkatársai drónnal ellenőrizték a fészket, utána pedig a fiókák védelme érdekében, a predáció esélyének csökkentésére dróthálóval körbekerítették. Az öttojásos fészekben négy fiókát találtak, mind a négy kapott fémgyűrűt, a két legnagyobb pedig színes gyűrűt is (kirepülés után Orbán Attila és Tóth Kornél le is olvasott egy gyűrűt).

A költőpár mindkét tagja rövid időn belül elfogadta ezt az új helyzetet is, a bekerítés sem akadályozta őket abban, hogy szorgalmasan hordják a fiókáknak a táplálékot – mi pedig vártuk a kirepülést.

Július 28-án este Orbán Attilától jött a hír, hogy a védőterületen kívül, a feltárcsázott földön ül egy fiatal hamvas rétihéja!

Július 30-án este fél 8-kor álltam meg autóval a baromfitelepi leágazásnál, ahonnan a nagyon kedvező fényekben jól lehetett látni, hogy a feltárcsázott földön ül a jól ismert hamvas rétihéja tojó és az étcsokoládé-narancsvörös színű fiatal madarak. Pár perc múlva a tojó felszállt, hárman követték, majd a szomszédos lucernatáblában tartott rövid pihenő után visszatértek. 8 órakor megszólalt a vasegerszegi templom harangja. A fiatalok mintha erre vártak volna, szinte percenként követve egymást, berepültek a gabonába, de nem a fészekbe, hanem a dróthálón kívülre. Közben a tojó kétszer megküzdött egy nagyon kitartóan támadó barna rétihéjával, majd miután elzavarta, visszaült a fennhagyott gabonától kissé távolabb. Emlékezetes 45 perc volt.

A hamvas rétihéja-költések felderítése, ellenőrzése időigényes tevékenység, egy-egy megfigyelésre gyakran legalább három órát szükséges fordítani. Előfordul, hogy ennyi idő alatt is csupán egyetlen mozzanatot látunk, de három óra alatt általában legalább egyszer megjelenik valamelyik szülő, újabb információt szolgáltatva a költésről.

Az április 23-ai megjelenésüktől a július 30-ai kirepülésig 25 alkalommal összesen 30 órát töltöttünk a megfigyelésükkel. Néhányszor 2,5-3 órát, de gyakran előfordult, hogy 15-30 perc alatt is értékes információhoz jutottunk a nyílt terepen fészkelő párról. Nem gyakori, hogy a kirepülés után nyomon követik a madarakat, de miután ez a pár nem az eredeti élőhelyének megfelelő vizenyős, nedves réten költött - bár a fészektől egy-másfél km-re található ilyen terület a Répce mentén -, másrészt két év sikertelen költése után végre fiókákat reptettek a hamvas rétihéják, ezért elhatároztam, hogy továbbra is követem őket. Az M86-os gyorsforgalmi út melletti gabonatáblában volt a fészek. Attól északra, a telepi út túloldalán lucernatábla, majd a vasúti sín, azt követően egy feltárcsázott terület, majd ismét lucerna. A 86-os főút, illetve a mellette húzódó keskeny fás sáv után a Nagygeresdre vezető mellékút leágazásánál egy fákkal körülvett, néhol bebokrosodó, nagy kiterjedésű homokbánya, majd egy bokor- és fasorokkal tagolt, vizenyős, magasságos terület, amely a hamvas rétihéják „klasszikus” költőhelye.

Ettől északra, a Répce mentén hosszan elnyúló rétek, kiváló táplálkozási lehetőség a hamvas rétihéjáknak.

Augusztus 5-től 29-ig 10 alkalommal összesen 20 órát töltöttem a megfigyelésükkel ezen a területen.

Augusztus 5-én reggel 8-kor a vasúti sínekhez közel, a lucernatáblában találtam a madarakat, illetve egyikük a vasúti sínen ácsorgott. Többször megjelent egy barna rétihéja hím illetve tojó, a fiatal hamvasok repültek fel rájuk. 9 óra után megjelent egy vörös kánya, majd egy egerészölyv, a szülők közös erővel űzték el őket. Egy barna kánya csak áthaladt magasan a terület felett. A szülők többször érkeztek zsákmánnyal, amellyel a fiatalok a feltárcsázott területre, a vasút közelébe szálltak le. Néha vadászgattak a lucerna fölött, ehhez időnként csatlakozott a tojó is.

Nagyon melegegett az idő, elmaradtak a támadók és a hamvasok is alig mutatkoztak.

Fél 11 körül átmentem a vasút északi oldalán vezető 86-os útra, ahonnan láthatóak voltak a fiatal madarak, amint a dúsabb aljnövényzetű bokorsor tövében, illetve a bokrokon-fákon pihentek. Néha felszálltak, tettek egy kört, többnyire akkor, ha jött egy vonat - aztán visszaültek.

Délben már 35 °C körül járt, félbehagytam a megfigyelést (du. 4-ig 37 °C -ra ment fel a hőmérséklet).

19.20-kor visszamentem, hogy kiderüljön, a fészek körül éjszakáznak-e még? Az egyik fiatal a telepi út betonján találtam, percekig keresgélte, csipegetett valamit, majd átrepült egy másik fiatalhoz a vasút közelébe.

19.30-kor egyikük átrepült a fészek fölött, majd leült a körülötte fennhagyott (már nagyon összeroskadt) tritikálé mellé. Fél óra múlva kiült a telepi útra, ahonnan pár perc múlva besétált egy lucernatáblába.

20.45-kor már erős szürkületben indultam haza, de addig egyik madár se szállt be a fészekbe, illetve a közelébe a gabonába.

Augusztus 8-án 7.25-kor szintén a vasút mellett láttam meg a fiatalokat. Később feltűnően sokat voltak a levegőben, a lucerna fölött vadászgattak. A tojó egyáltalán nem, a hím is csak kétszer került elő pár percre.

Jött dolmányos varjú, többször ad. és juv. barna rétihéja, egerészölyv, mindannyiszor a fiatalok üldözték el őket a területről, de nyulak és egy őz is kapott egy szolid figyelmeztetést a távozásra. Többször viaskodtak egymással is magasan a levegőben. Főleg az egyiküket támadták, amelyeknek erős tollhiánya volt a bal

szárnyában, de a farktollai sem voltak teljesen épek. Éppen ő volt az, aki szinte mindig elsőként indult, ha jött egy betolakodó. Délelőtt összeült végre egy képre a négy fiatal - éppen 3 órába telt, hogy bizonyosságot szerezzek, megvannak mind a négyen.

Az augusztus 5-éhez hasonlóan 10 óra körül egyre többet tartózkodtak a vasút északi oldalán, egy-egy pillanatra felültek csupasz ágakra, fenyőfára, eleltünedeztek, végül 11.15-kor befejeztem a megfigyelést.

Augusztus 13-án 19 órakor a vasút északi oldalán, a vasút és a régi 86-os út között egy lekaszált lucernatáblában és a feltárcsázott táblában találtam 3 fiatalot és a tojót. Néha pár méterrel odébb repültek, aztán az esti 8 órai harangszóra (ahogyan az első esti megfigyeléskor július 30-án) elindult az egyik fiatal Vasegerszeg (Ny-i) irányába, követte még egy, végül a tojó. Az út melletti kis erdőfolttól figyeltem őket, de éppen attól sajnos nem láttam, hol szálltak le – nagy valószínűséggel a 86-os út túloldalán lévő erdőfolt mögötti magassásos területen vagy réten. A 3. fiatal ellenkező irányban, egy magas fűvel és elszórtan fákkal benőtt kisebb terület fölött repkedett, ahol végül leszállt. A hímet és a 4. fiatalot nem láttam.

Augusztus 14-én 7.25-kor ott találtam a fiatalokat, ahonnan előző este éjszakázni tértek, a vasút északi oldalán, a vasút és a régi 86-os út között. A hím többször etetett. 2 fiatal nagyon magasra feltermikelt. 10.30-ig maradtam, de a tojó addig nem került elő.

Augusztus 19-én 7.30-kor nem találtam őket se a vasút mellett, se a nagygeresdi réteken, míg 8.20-kor végre felbukkantak a 86-os út északi oldalán, a nagygeresdi leágazásnál lévő homokbánya felett. Nagyon aktívak voltak, sokat voltak a levegőben. Hol alacsonyan vadászgattak a homok felett, hol magasabban köröztek, időnként kirepültek a bányából (mint később kiderült, néha kiültek a 86-os út és a vasút közötti területre), aztán visszatértek.

A hím egyszer egy egerészölyvvel akaszkodott össze, később egy kabasólyom (*Falco subbuteo*) érkezett. Néhányszor elrepültek egymás mellett, aztán a sólyom keleti irányba távozott. A hím folyamatosan etetett. Még nem is látszott közeledni a zsákmánnyal, de ha a fiatalok vékony sípoló hangot hallatva indultak egy irányba, mint a nyílvevő - tudtam, hogy érkezik az ellátmány. Össze se számoltam, hányszor. Az egyikük (többnyire a tollhiányos) a levegőben elkapta a zsákmányt, kicsit viaskodtak vele még a többiek, aztán leültek a földre. A

zsákmányt megszerző közvetlen közelébe általában leült az egyik vesztes is, de rá se nézett a győztesre, nemhogy megpróbált volna csípni a zsákmányból, netán elvenni az egészet.

Sajnos csak 3 fiatalot láttam 10.30-ig: a 2 színes gyűrűset és az egyik fémgyűrűset. A tojó sem jelent meg.

Augusztus 21-én 7.30-tól 9.30-ig szintén a homokbányából figyeltem a 3 fiatalot és a hímét. A fiatalok még gyakrabban és egyre hosszabb időre repültek ki a bányából, az attól északra lévő rétek felé is. Etetések a szokásos módon, bár kevesebb alkalommal, mint 2 nappal előtte.

Augusztus 26-án 9.20-tól fél óráig a bányában várakoztam, de a madarak nem jelentek meg. 10 órakor átmentem a nagygeresdi úton a bányától északra, a Répce mellett lévő rétekhez. A hím éppen akkor indult az út felett átrepülve nyugati irányba.

10.20-kor egy fiatal hamvas rétihéja szállt fel, majd rögtön ült vissza a rét közepén.

10.30-kor visszaérkezett a hím, a zsákmányt a hiányos tollazatú fiatal a szokásos hangok közepette szerezte meg, majd húzott el a zsákmánnyal, a hím pedig újra nyugati irányba indult.

Augusztus 29-én 7.10-kor a 3 fiatalot a vasút és a 86-os út közötti területen, 3 vörös vércsével a közelükben találtam. Később 2 fiatal a bánya irányába repült, én is mentem a leshelyre, a bánya szélén álló fák takarásába. 7.40-kor a hiányos tollazatú madár a bánya mögötti réten vadászgatott, majd bejött a bánya fölé.

8 órától a 3 fiatal hosszan csatázott vörös vércsékkel, egymással, egerészölyvvel, közben többször áthaladt a bánya fölött egy darázsölyv (*Pernis apivorus*). 8.35-kor félbehagytam a megfigyelést.

13.25-kor érkeztem újra, a hamvas hím a bánya fölött körözött, de hamarosan eltűnt keleti irányban a fák fölött. Jártam még két óra hosszan a bányát, a környező réteket, de a fiatalokat és a tojót sem láttam.

Szeptember 2-án 6.50 és 9.45 között nézelődtem a bányában, a réteken, de a hamvas rétihéjákat már nem láttam. Valószínűleg az előző napokban elindultak a telelőhelyükre, miután a gabonatóblát, amelyben a fiókák kikeltek, elhagyták és eltöltöttek néhány hetet egy olyan területen is, amelyet a hamvas rétihéják túlnyomó többsége a költés helyéül választ.

A megfigyelés alatt láttam viszont rókát és egy kisebb vaddisznókondát – talán éppen az ő jelenlétük készítette a hamvas rétihéjakat arra, hogy ettől a helytől távolabb, ebből a szempontból a biztonságosabb gabonatórában költsenek?

Az előzőekben részletezett költsékeken kívül 2021-22-ben több helyen fedeztünk fel és követtünk költési időben hamvas rétihéjakat, amelynek során többkevesebb bizonyíték utalt költésre, de a fészkeket nem találtuk meg és kirepülésről sem tudunk.

2021-ben Nemesrempehollós közelében Orbán Attila látott zsákmányt hordó hímet. Több alkalommal végeztünk megfigyelést, amelyek során szinte mindig szem elé került a madár, de a fészkekre nem leltünk rá. 2021-ből több hamvas rétihéjáról tudunk a Kenyeri mellett lévő katonai repülőter területéről, illetve Ostffyasszonyfa térségéből Somogyi Csabának és Tóth Kornélnak köszönhetően, de ezekről a madarokról kevés információ derült ki. 2022-ben ezeken a helyeken is történt a hamvas rétihéja szinkron során legalább 2 alkalommal legkevesebb 3-3 óra időtartamú megfigyelés, de esetleges költségekről nem sikerült közelebbi információhoz jutni. Köszönet a fentiekben említett helyi madarászoknak, akik időt és energiát nem kímélve részt vettek a hamvas rétihéja megfigyelésében, a nemzeti park munkatársainak, akik a rendelkezésükre álló eszközökkel mindent elkövettek a fészkek védelmében, továbbá Turny Zoltánnak, akitől a folyamatos konzultáció során számtalan tanácsot kaptunk a fészkelés ellenőrzésével, védelmével kapcsolatos teendőkhöz és sok új ismeretre tettünk szert a madarokról is.

Reméljük 2023-ban is lesz tennivalónk a hamvas rétihéja megfigyelésével, mert ez azt jelenti, hogy visszatértek, illetve új egyedek jelentek meg Vas megyében!

Felhasznált irodalom:

- GYURÁ CZ J. & KÓTA A. (2020): Vas megye madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely
- POPRACH, K., MACHAR, I. & VRBKOVÁ, J. (2013): Population trend, distribution and habitat requirements of the Montagu's Harrier (*Circus pygargus*) in central Moravia (Czech Republic). *Sylvia* 49: 111-134.
- TURNY Z., GODÓ L. & KOVÁCS A. (2022): Hamvas rétihéja (*Circus pygargus* Linnaeus, 1758) In: Haraszthy L. (szerk.) Magyarország ragadozó madarai és baglyai I. kötet. Vágómadár-alakúak. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest: 600-637.

MONITORING, FAUNISZTIKA

A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2022-ben

Kóta András

9700 Szombathely, Benczúr Gyula utca 14., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Results of the White Stork (*Ciconia ciconia*) monitoring project of Vas County in 2022

In 2022, altogether 207 nests of White Stork have been recorded. 164 nests among these have been inhabited but only 134 pairs of these have brooded. In total, 366 offsprings have left their nests successfully. The average number of tended nestlings has been 2.73 of the successful parents.

A teljes megyére kiterjedő állományfelmérés alapján kijelenthető, hogy kifejezetten sikeres évet tudhatnak maguk mögött a vasi fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) (1. táblázat). A felmérést Gyurácz József, Koszorús Péter, Kóta András, Kutschi Péter és Somogyi Csaba végezte. A koordinálás, összesítés és az MME új gólyás online adatbázisába (www.termeszetlen.mme.hu/#/golyales) való rögzítés Kóta András munkája volt.

Öt új fészek épüléséről szereztünk tudomást az idei szezonban, ezek közül háromban volt sikeres költés: 2 fióka volt Sorkikápolnán, 3 Tompaládonyban és 4 fióka a körmendi Bajcsy-Zsilinszky utcában. Utóbbi fészekben a gyűrű alapján tudjuk, hogy egy stabil helyi párnak az áttelepüléséről van csupán szó, eddig évek óta a mostani helytől 200 m-re egy kéményre épült régi fészken laktak. A szombathelyi Ernuszt Kelemen utcában egy magányos gólya rakott egyet, Vásárosmiskén egy pár.

Szomorú eseménye volt 2022-nek, amikor a sorkifaludi Nádasdy-kastély kéményén lévő fészek leszakadt egy pünkösdi viharban, illetve Porpácon tűnt el a fészek ismeretlen okból. Nagy veszteség ez a vasi gólyáknak, mert ez két különösen stabil hely volt, az elmúlt tíz évben ezekben mindig sikeres volt a költés. Számos településen (pl. Kisrákoson, Rönökön, Vasvár-Kismáxfán vagy Vaskeresztesen) estek szét véglegesen rossz állapotú, évek óta lakatlan fészekmaradványok, ezért megyénkben összességében a fészkek száma a tavalyihoz képest tízzel csökkent.

Pozitív hírként elkönnyvelhető, hogy 8 év után ismét volt sikeres költés Gyanógeregyén és a horvátlovői gólyák idén is remekeltek, a tavalyi megyei rekord

6 fióka után idén 5-öt repítettek. A kirepült fiókák száma kiemelkedő, az elmúlt 10 költési szezon harmadik legmagasabb értéke a mostani 366 (2. táblázat).

Idén ismét megszerveztük a Gólya Road-Show-t, azaz a gólyafiókák látványgyűrűzését. Sikeresnek mondható akciónk során 11 településen összesen 570 érdeklődő volt kíváncsi a kiscigányokra.

A felmérés során kiemelten figyeltünk a gólyafészkek közelében lévő veszélyes oszlopokra, vezetékekre, illetve a megdőlő fészkekre és jelentettük ezeket az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságának. Sajnos idén számos bejelentés érkezett be hozzánk áramütött gólyákról, amivel kapcsolatban sok sajtóhírben szerepeltünk. Csak Szombathely belterületén minimum 6 tetem miatt intézkedtünk. Minden madár- és gólyabarát ember csak reménykedni tud, hogy a jövőben még jobban felgyorsul a veszélyes oszlopok szigetelése.

1. táblázat. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkeadatok Vas megyében 2022-ben

Járás	Fészke- adatok	Üres fészkek -tartó	Lakat- lan fészkek	Lakott fészkek	Magá- nyos gólya (HE)	Költőpár kirepülő fiatalok nélkül (HPo)	Sikeres költő- pár (HPm)
Celldömölki	40	17	10	13	0	2	11
Körmendi	91	40	13	38	0	9	29
Kőszegi	28	13	2	13	0	3	10
Sárvári	76	33	8	35	0	6	29
Szentgotthárdi	38	26	1	11	0	3	8
Szombathelyi	88	40	6	42	1	3	38
Vasvári	38	23	3	12	0	3	9
Összes:	399	192	43	164	1	29	134

Idén az előző éveknél is komolyabban figyeltük a vasi gólyáink lábait, meg is lett az eredménye! Az eddig hozzám beérkezett adatok szerint 104 fészkeknél tudtuk megállapítani, hogy legalább a költő madarak egyike gyűrűs-e. 40 helyen mindkét szülő lábait láttuk. Az információink szerint 19 fészken állt idén párba gyűrűs madár. A szombathelyi Batsányi utcai fészken mindkét madár gyűrűs volt, a többi pár esetében csak egyikük viselt jelölést.

Egy fészken (Alsóújlak, kéményes fészkek) a tavasszal megérkező madarak egyike eltűnt, majd nem sokkal később egy oszlop alatt helyiek megtalálták a tetemét, így derült ki, hogy gyűrűs. Azon a fészken így idén nem volt sikeres költés.

2. táblázat. Összehasonlító adatok az elmúlt évek költési sikerességéről

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
kirepült fiókák száma	460	279	321	272	328	315	221	380	305	366
gólyapárok száma	179	183	165	157	158	146	135	155	166	163
gólyafészkek száma	237	234	230	226	224	212	208	210	217	207
az összes pár fiókaátlaga (JZa)	2,57	1,52	1,94	1,73	2,08	2,15	1,64	2,45	1,96	2,25
a sikeres párok fiókaátlaga (JZm)	2,8	2,18	2,31	2,32	2,60	2,78	2,23	2,87	2,42	2,73

18 esetben távolról történt a gyűrű észrevétele. Ezek közül 4 esetben sajnos eredménytelenül próbáltuk kikódolni a gyűrűszámot (Bajánsenye, Sárvár-Rábasömjén, Káld és Molnaszecsőd), ami részben a gyűrűk szennyezettsége miatt volt, részben egyszerűen pech miatt: mindig ült a gyűrűs madár, vagy ha éppen állt, akkor nem jól mutatta a lábát, vagy ott se volt, amikor mi kerestük. 14 fészken (összesen 15 madárnál) sikerült a kikódolás: 14 esetben spektívvel azonnal, egy esetben (Vassurányban) helyi lakosok fotói alapján utólag. Ezek alapján 6 magyar, 2 szlovák, 2 német, 3 cseh, 1 szlovén és 1 osztrák madár költött nálunk.

Célunk a jövőben továbbra is a szoros együttműködés az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság gólyavédelemben munkálkodó szakembereivel, mert 2023-ban is a megye teljes felmérését szeretnénk elvégezni.

Köszönet azoknak, akik nagyobb területek felmérését vállalták: Gyurácz József, Koszorús Péter, Kutschi Péter és Somogyi Csaba. Egy-egy település, vagy csak egy-egy fészkek felmérésében segített Csempesz Sándor, Góczán Éva, Harsányi Krisztián és Rába Veronika. Továbbá köszönet illeti a települések lakosait, akik információkkal segítettek az adatgyűjtést.

Források:

www.termeszeten.mme.hu/#/golyales

KÓTA A. (2012): Beszámoló a Magyar Madártani Egyesület Vas megyei

- Csoportjának 2012. évi fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkefelméréséről. Cinege 17: 10-13.
- KÓTA A. (2013): Beszámoló a Magyar Madártani Egyesület Vas megyei Csoportjának 2013. évi fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkefelméréséről. Cinege 18: 14-18.
- KÓTA A. (2014): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) helyzete Vas megyében 2014-ben. Cinege 19: 29-33.
- KÓTA A. (2015): Fogvatkozó fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) Vas megyében. Cinege 20: 13-17.
- KÓTA A. (2016): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2016-ban. Cinege 21: 13-18.
- KÓTA A. (2017): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2017-ben. Cinege 22: 22-27.
- KÓTA A. (2018): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2018-ban. Cinege 23: 11-14.
- KÓTA A. (2019): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2019-ben. Cinege 24: 41-44.
- KÓTA A. (2020): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2020-ban. Cinege 25: 32-35.
- KÓTA A. (2021): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2021-ben. Cinege 26: 15-18.

A daru (*Grus grus*) 2022. évi költése Vas megyében

Szekeres Zsófia – Németh Csaba

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Őriszentpéter, Városszer 57., e-mail: zsofia.szekeres@onpi.hu,
csaba.nemeth@onpi.hu

Zs. Szekeres, Cs. Németh: Breeding of Crane (*Grus grus*) in Vas County in 2022

The authors of the article also provided evidence of a second breeding of Crane along the River Rába. The breeding pair raised two fledglings.

Izgatottan vártuk, hogy a tavalyi daru pár jól érezte-e magát nálunk, visszajönnek-e 2022-ben is? Felmerült bennünk, hogy a tavalyi fészkelés helyén kamerát állítsunk fel mindennapi életük megfigyelésére. Ennek helyét keresve jártuk be a területet február 25-én és bizony hamar feladtuk terveinket, mert a madarak már megérkeztek!

A március a darvak háborítatlanságának biztosítása érdekében a horgászok, vadászok, hétvégi turisták terelgetésével, egyeztetésekkel vette kezdetét, így a hónap második felére teljes nyugalom volt a vidéken. Meg is kezdődött a kotlás, április első napjaiban az egyik szülő a fészken ült, a másik strázsált a közelében.

Április 22-én együtt mentünk ki a költő madarakat ellenőrizni. Az eső folyamatosan esett, ami ideális körülményeket biztosított a megfigyelésre, lévén az eső okozta zajok részben elnyomták a mi mozgásunkból adódó zörejeket is. A rendkívül figyelmes és óvatos madarak persze így is észleltek bennünket. Az egyik madár sokáig feszülten figyelt a mocsárszéli fák takarásában. Ezt követően pár pillanatra sikerült azt az elsőre kifejezetten meglepő, ám a szakirodalom által is leírt magatartását megfigyelni, ahogy a fészket megközelíti. Ilyenkor az egyébként délceg járású daru nyakát behúzza összekuporodik és guvat módjára, hatalmas léptekkel osonva siet el a fészek felé.

A fiókákat május 9-én sikerült először meglátni. A fű még nem volt nagyon magas, így a két kis barna gombóc néha láthatóvá vált a szülők lábainál. Ekkor még inkább az a munkamegosztás volt, mint kotlás idején, hogy az egyik szülő a fiókákkal foglalkozott, a másik „törte az utat” és figyelt. Aztán ez a felállás már következő héttől megváltozott és maradt is így egész nyáron: mindegyik szülő után egy fióka bandukolt és a szülők felváltva kémlelték a határt. Mivel nem csak a darufiókák, de a növényzet is gyorsan nőtt, nehéz volt az éber madarakat meglesni. Sajnos drónfelvételt az idén nem sikerült róluk készíteni, mert minden gyanús neszre a bozótba húzódtak. A közelben fészkelő zajos holló és csendes barna rétihéja jelzéseiből egyaránt azonnal tudták, hogy valaki van a területen. Ennek ellenére heti gyakorisággal ellenőriztük a darucsaládot és eközben fényképfelvételt is sikerült készíteni róluk. A június elején tomboló vihar után szorongva figyeltük túléltek-e az ítéletidőt és nagy megkönnyebbülés volt, amikor szokásos napi körüket róva megpillantottuk a kis családot.

Idei utolsó találkozásunk július 1-én volt. Ekkor a fiókák már akkorák voltak, mint a szülők. Még mindig a kiszámítható napi útvonalukon mozogtak egy felnőtt – egy fióka – egy felnőtt – egy fióka felállásban, de a szülők már egyáltalán nem etették a fiókákat, mindenki a saját maga csipegette élelemmel érte be. Amikor egerészölyv riasztott, nem repültek fel, csak meghosszabbították lépteiket a bozót irányába, aztán gondoltak egyet és folytatták a táplálkozást. Alig tíz méterre haladtak el előttünk, levegőt venni is alig mertünk, mert ez az óvatos madár szinte nekünk jött! A vizes élőhely azonban kezdett kiszáradni, így július közepére már nem nyújtott éjszakai menedéket. Augusztusban sajnos már száraz lábbal be lehetett járni a területet, ekkor készítettünk képet a fészkekről, amely most már a két év alatt összesen négy fiókéval örvendeztetett meg minket (korábbi

drónfelvételeinket a fészkek helyének pontos ismeretében újra elemezve valószínűsítjük, hogy már 2020-ban is volt fészkelés, azonban a költés akkor ismeretlen okból megghiúsulhatott). Várjuk vissza őket jövőre is!

Madárgyűrűzés a Tömördi Madárvártán 2022-ben

Gyurácz József¹ – Bánhidi Péter²

1. Eötvös Loránd Tudományegyetem, BDPK Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu
2. 9745 Meszlen, Béke u. 51., e-mail: drbanhidip@freemail.hu

J. Gyurácz, P. Bánhidi: Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2022

The Constant Effort Sites (CES) program - which started in 2004 - has continued. We have ringed 262 birds of 30 species during the days of CES. In addition to the CES program, a one week-long spring bird-ringing action was organized. In total, 387 specimens of 26 species were ringed. The autumn action lasted from 31 July until 6 November. In total, 5453 specimens of 74 species were captured with 1492 recaptured individuals of 39 species. The first table shows the species and numbers of ringed birds during the CES, in spring and in autumn. These actions were very popular among laypeople.

Tavasszal és nyáron is normális menetrendben folytak a programok, ősszel sok látogatót is fogadtunk. Az idei nyár-ősz a tavalyihoz hasonlóan száraz volt, novemberre a tóban egy kicsit még kevesebb volt a víz, mint tavaly.

A tavaszi madárgyűrűzés 2022. március 26-tól április 3-ig tartott. 23 db 12 méter hosszú függönyhálót használtunk. 26 faj 387 példányát gyűrűztük meg és 17 faj 129 visszafogását regisztráltuk.

A következő program a tavaszi vonulási időszak végén és a fészkelési időben történő – CES (Constant Effort Site) néven ismert – vizsgálat volt. 2022. április 15. és július 13. között kilenc alkalommal végeztünk napi 6 órás gyűrűzést 13 db 12 méter hosszú függönyhálósval. A CES programban 30 faj 262 példányát gyűrűztük meg és 14 faj 56 visszafogását rögzítettük. Az utolsó CES napon a Csányi Alapítvány természetismerti táborában résztvevő gyerekek is megismerkedhettek a madárvárta tevékenységével.

A nyári-őszi madárgyűrűzés 2022. július 31-én kezdődött és folyamatosan tartott november 6-ig, 28 db 12 méter hosszú függönyhálót használtunk. Ez volt a huszonnegyedik nyári-őszi Actio Hungarica program Tömördön. A "tavi" hálók idén is ugyanott álltak, ahol tavaly, a tómeder közepén.

Az őszi programban 74 faj 5453 példányát gyűrűztük meg és 1492 esetben fogtuk vissza 39 faj egyedeit. A három madárgyűrűzési programban gyűrűzött

madárfajok egyedszámát a fajok abc sorrendjében az 1. táblázat tartalmazza. Fogtunk egy lengyel gyűrűs vörösbegyét, de gyűrűzési adatai még nem érkeztek meg. Egy 2022 szeptember első hetében gyűrűzött fiatal vörösbegyét (*Erithacus rubecula*) fogtak vissza Portugália déli csücskén 2022 októberében. Ez a második hazai gyűrűs vörösbegy megkerülés Portugáliában. A madár gyűrűzési adatait a Tömördön gyűrűzött és külföldön megkerült madarak 2022-ben a Madárgyűrűzési Központtól megérkezett adataival együtt a 2. táblázat tartalmazza.

A madárvártát idén is számos óvodás, általános és középiskolás diák, valamint egyetemi hallgató kereste fel szervezett keretek között. Az ELTE Savaria Egyetemi Központ biológianár szakos hallgatóinak természetvédelmi terepgyakorlatát idén is a madárvártára és környékére szerveztük. Több középiskolás diák a madárvártán teljesítette közösségi szolgálatát. Az Európai Madármegfigyelő Napok alkalmából is sokan érkeztek Tömördre. A nemescsói Jurisich Mezőgazdasági Rt. közreműködésével a rétek egy részét idén is sikerült szárazúzózni, másik részét kézi és motoros kaszálással, valamint a cserjék kivágásával egyesületi tagok gondozták.

Állandó munkatárs volt: Göncz István Nagykanizsa.

Gyűrűzők: Bánhidi Péter Meszlen, Faragó Ádám Óriszentpéter, Góczán József Körmend, Gyurácz József Bük, Illés Péter Kőszeg, Kiss Csilla Sopron, Kalmár Sándor Sopron, Koszorús Péter Sótóny, Kovács Patrik Táplánszentkereszt, Lukács Zoltán Pécs, Németh Csaba Gyöngyösfalu, Polovitzer Péter Budapest, Tatai Sándor Tárnokrétj, Varga László Lukácsháza.

Segítők: Bánhidi Márton Szombathely, Bognár Balázs Komárom, Bognár András, Bognár Boldizsár Szombathely, Borbás Katalin Szombathely, Csáki Péter Kőszeg, Cs. Tóth Ágoston és Cs. Tóth Lukács Kőszegpaty, Eichardt János, Égető János Nagykanizsa, Fülöp Viktor, Garamszegi Abigél, Góczán Éva és Góczán Levente Körmend, Halgas Balázs, Houlbrooke Max, Horváth Márton Táplánszentkereszt, Horváth Virág, Illés Dorottya Kőszeg, Illés Armand, Kaposvári Imre és Marcell, Kárpáti László Egerág, Kálmán Leó, Kedmenec József Sopron, Kiss Richárd és Kiss Zsolt Szurdokpüspöki, Kiss Viktória, Klafszky Gábor Gomba, Komlós Marianna Sopron, Koszorús Ildikó, Koszorús Gábor és Koszorús Veronika Sótóny, Kovács Orsolya Szombathely, Kovács Csaba Kőszeg, Kozma György, Kutschi Péter Kőszeg, Lendvai Imre Szombathely, Lepold Ágnes Kőszeg, Lepold Zoltán Antal Tököl, Lovranics Dávid, Lovrencics Bálint, Lőrincz Csilla Szombathely, Maronics Nóra Szombathely, Marton Zoltán Tömörd, Molnár Balázs Sopron,

1. táblázat. A Tömördön gyűrűzött madarak egyedszáma fajonként

Faj	Tavaszi vonulás 2022. 03.26 – 04.03.	CES 2022. 04.23 – 07.11.	Őszi vonulás 2022. 07. 31 – 11. 06.
1. Barátcinege (<i>P. palustris</i>)	3	10	18
2. Barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	9	31	688
3. Berki tücsökmadár (<i>L. fluviatilis</i>)	-	-	1
4. Cigánycsuk (<i>S. rubicola</i>)	-	-	22
5. Citromsármány (<i>E. citrinella</i>)	2	2	193
6. Cserregő nádiposzáta (<i>A. scirpaceus</i>)	-	-	2
7. Csicsörke (<i>S. serinus</i>)	-	-	3
8. Csilpcsalpfüzike (<i>Ph. collybita</i>)	31	16	386
9. Csíz (<i>S. spinus</i>)	-	-	8
10. Csuszka (<i>S. europaea</i>)	2	8	11
11. Erdei fülesbagoly (<i>A. otus</i>)	-	-	1
12. Erdei pinty (<i>F. coelebs</i>)	2	8	226
13. Erdei pityer (<i>A. trivialis</i>)	-	-	12
14. Erdei szürkebegy (<i>P. modularis</i>)	31	-	98
15. Énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	-	2	22
16. Énekes rigó (<i>T. philomelos</i>)	9	2	97
17. Fekete harkály (<i>D. martius</i>)	-	-	3
18. Fekete rigó (<i>T. merula</i>)	6	3	539
19. Fenyőpinty (<i>F. montifringilla</i>)	-	-	1
20. Fitiszfüzike (<i>Ph. trochilus</i>)	1	-	41
21. Foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	-	-	14
22. Fülemüle (<i>L. megarhynchos</i>)	-	3	29
23. Füstifecske (<i>H. rustica</i>)	-	-	2
24. Hamvas küllő (<i>P. canus</i>)	-	-	1
25. Házi rozsdafarkú (<i>Ph. ochruros</i>)	-	-	10
26. Házi veréb (<i>Pas. domesticus</i>)	-	-	1
27. Hegyi billegető (<i>M. cinerea</i>)	-	-	1
28. Hegyi fakusz (<i>C. familiaris</i>)	1	2	14
29. Jégmadár (<i>A. atthis</i>)	-	-	1
30. Kakukk (<i>C. canorus</i>)	-	-	1
31. Karvalyposzáta (<i>C. nisoria</i>)	-	-	5
32. Kenderike (<i>C. cannabina</i>)	-	-	34
33. Kerti geze (<i>H. icterina</i>)	-	-	18
34. Kerti poszáta (<i>S. borin</i>)	-	2	30
35. Kerti rozsdafarkú (<i>Ph. phoenicurus</i>)	-	1	9
36. Kékbegy (<i>L. svecica</i>)	-	-	1
37. Kék cinege (<i>C. caeruleus</i>)	10	26	223
38. Kis fakopáncs (<i>D. minor</i>)	-	1	3
39. Kis légykapó (<i>F. parva</i>)	-	-	2
40. Kis poszáta (<i>C. curruca</i>)	-	6	102

41. Kis sárszalonka (<i>L. minimus</i>)	1	-	1
42. Kis sólyom (<i>F. columbarius</i>)	-	-	1
43. Kormos légykapó (<i>F. hypoleuca</i>)	-	3	56
44. Közép fakopáncs (<i>D. medius</i>)	-	-	5
45. Lappantyú (<i>C. europaeus</i>)	-	-	2
46. Meggyvágó (<i>C. coccothraustes</i>)	-	5	3
47. Mezei poszáta (<i>C. communis</i>)	-	6	106
48. Mezei veréb (<i>Pas. montanus</i>)	-	1	242
49. Nádi sármány (<i>E. schoeniclus</i>)	-	-	68
50. Nádi tücsökmadár (<i>L. luscinoides</i>)	-	-	1
51. Nagy fakopáncs (<i>D. major</i>)	1	2	17
52. Nagy fülemüle (<i>L. luscinia</i>)	-	1	3
53. Nyaktekerecs (<i>J. torquilla</i>)	-	-	23
54. Ökörszem (<i>T. troglodytes</i>)	3	-	76
55. Örvös légykapó (<i>F. albicollis</i>)	-	1	4
56. Őszapó (<i>Ae. caudatus</i>)	2	2	96
57. Réti pityer (<i>A. pratensis</i>)	-	-	2
58. Réti tücsökmadár (<i>L. naevia</i>)	-	-	1
59. Rozsdás csuk (<i>S. rubetra</i>)	-	-	3
60. Rövidkarmú fakusz (<i>C. brachydactyla</i>)	2	-	28
61. Sárgafejű királyka (<i>R. regulus</i>)	1	-	144
62. Seregély (<i>S. vulgaris</i>)	3	1	7
63. Sisegő fűzike (<i>Ph. sibilatrix</i>)	-	1	41
64. Süvöltő (<i>P. pyrrhula</i>)	1	-	1
65. Szajkó (<i>G. glandarius</i>)	2	-	3
66. Széncinege (<i>P. major</i>)	5	68	300
67. Szőlőrigó (<i>T. iliacus</i>)	-	-	10
68. Szürke légykapó (<i>M. striata</i>)	-	3	50
69. Tengelic (<i>C. carduelis</i>)	4	-	33
70. Tövisszúró gébics (<i>L. collurio</i>)	-	4	103
71. Tüzesfejű királyka (<i>R. ignicapilla</i>)	7	-	40
72. Vörösbegy (<i>E. rubecula</i>)	247	41	944
73. Zöld küllő (<i>P. viridis</i>)	-	-	4
74. Zöldike (<i>Ch. chloris</i>)	-	-	162
Összesen	387	262	5453

Molnár György és Molnár András Győr, Monostori Aurél, Móricz Dániel, Móricz Milán, Németh Adél Budapest, Orbán Lili Gomba, Ottó Erzsébet Kőszeg, Pánczél Zsolt, Pánczélné Major Eszter, Póla Miklós, Riba Krisztina Sopron, Ruff Andrea Szombathely, Sarkadi Máté és Olivér, Sánta Ádám, Schubert Bálint, Surányi Krisztina, Surányi Máté Szombathely, Süle Ildikó Nagykanizsa, Somogyvári Csaba, Szigetvári Erika Szombathely, Szegvári Krisztián Szombathely, Szoboszlay Orsolya, Takács Péter Tapolca, Tomor Ádám Győr, Tóth Ábel, Tóth Bence

Táplánszentkereszt, Vágfalvi Simon Kőszeg, Vince Márton Szombathely, Visi Katalin Sopron, Vörös Norbert Szombathely. Köszönjük önzetlen munkáját mindazoknak, akik gyűrűzőként vagy segítőként sokat tettek a madárgyűrűzési programok sikeres lebonyolításáért.

2. táblázat. Tömördön gyűrűzött és belföldön vagy külföldön megkerült, valamint a Tömördön megkerült és külföldön vagy belföldön gyűrűzött madarak 2022-ben érkezett adatai. Rövidítések: AH = Actio Hungarica, Gy = gyűrűzés helye, M = megkerülés helye, 1 = 1. évében lévő madár, H = hím

Faj EURING Kód	Gy/ M	Kor/ Ivar	Dátum	Hely	Koo.	Távolság km	Gyűrűző
Barátposzáta SYLATR	Gy	1/H	2020.08.21.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	13	Bánhidi Péter
	M	1/H	2022.07.23.	Szombathely	47°15'N 16°35'E		
Vörösbegy ERIRUB	Gy	1/-	2022.09.08.	Rostajne Lengyelország	49°30'N 16°21'E	424	Koszorús Péter
	M	1/-	2022.10.26.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		
Vörösbegy ERIRUB	Gy	1/-	2022.09.07.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	2355	Gyurácz József
	M	1/-	2022.10.27.	Cruzinha Portugália	37°80'N 36°29'W		
Csilpcsalpfüzike PHYCOL	Gy	1/-	2022.10.12.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	1292	Lukács Zoltán
	M	1/-	2022.12.05.	Buskett Málta	35°51'N 14°23'E		

Idén az Állatorvostudományi Egyetem Parazitológiai és Állattani Tanszéke részére kullancsokat is gyűjtöttünk nyolcvan befogott madárból. 2022-ben kettő új tanulmányunk jelent meg:

GYURÁ CZ, J., BÁNHIDI, P., GÓ CZÁN, J., ILLÉS, P., KALMÁR, S., KOSZORÚ S, P., LUKÁ CS, Z., MOLNÁR, P., NÉMETH, CS. & VARGA, L. (2022): Changes in Autumn Migration Phenology and Morphological Traits of Common Chiffchaffs *Phylloscopus collybita* (Vieillot, 1817) (*Passeriformes: Phylloscopidae*) in Pannonian Basin. *Acta Zoologica Bulgarica* 74(2): 215-226.

GYURÁ CZ, J., BÁNHIDI, P., GÓ CZÁN, J., ILLÉS, P., KALMÁR, S., KOSZORÚ S, P., LUKÁ CS, Z., MOLNÁR, P., NÉMETH, CS. & VARGA, L. (2022): Annual captures and low apparent survival rates in two tit species in western Hungary. *Ornis Hungarica* 30(2): 110–123. DOI: 10.2478/orhu-2022-002

Színes gyűrűs jelölések és megkerülések, illetve megfogás nélkül azonosított fémgyűrűs madarak Vas megyében - 2022

Harsányi Krisztián

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9730 Kőszeg, Aradi vértanúk parkja, e-mail: krisztian.harsanyi@onpi.hu

K. Harsányi: Colour ringing of birds or metal ringed birds identified without being caught in Vas County, 2022

The author presents the results of the colour ringing of birds in Vas County. 137 individuals of 8 species were ringed by colour rings from 1 October 2021 to 31 October 2022 in Vas County.

Az alábbi összefoglaló a 2021 októbere és 2022 októbere között Vas megyéhez kötődő színes gyűrűs jelöléseket és lezárt megkerüléseket veszi számba, valamint kitér a távolról leolvasott fémgyűrűs madarakra is. Az egyes adatok után zárójelben a gyűrűző(k) vagy az észlelő(k) neve szerepel.

A fenti az időszakban 137 madárra került színes gyűrű a megyében, a következő faji megoszlás szerint (csillagozva a megye tekintetében először ilyen módon jelölt faj):

- 1 nagy póling * - *Numenius arquata* (Pellinger Attila)
- 79 fehér gólya - *Ciconia ciconia* (Harsányi Krisztián, Koszorús Péter),
- 1 héja – *Accipiter gentilis* (Harsányi Krisztián),
- 2 hamvas rétihéja – *Circus pygargus* (Harsányi Krisztián)
- 8 egerészölyv - *Buteo buteo* (Harsányi Krisztián, Széplaki Imre),
- 8 vörös vércse - *Falco tinnunculus* (Harsányi Krisztián),
- 35 fekete rigó - *Turdus merula* (Ottó Erzsébet),
- 3 vetési varjú - *Corvus frugilegus* (Ottó Erzsébet).

A fehér gólyák nagy részére a Gólya Road Show keretében került gyűrű, a hamvas rétihéjakat fészken jelöltük meg, az egerészölyvek közül kettőt hurkos kalitkával fogtak be. A többi madár a Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontból szabadon engedett példány (a repatriált madarak megkerüléseit az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységéről szóló írás taglalja részletesen).

2021 októbere és 2022 októbere között 160 alkalommal sikerült színes gyűrű alapján azonosítani madarakat a megye területén, összesen 83 példányt, az alábbi faji megoszlás szerint (csillaggal jelölve a megyében először így leolvasott faj):

- 36x bütykös hattyú (9 pld) - *Cygnus olor* (Balaskó Zsolt, Hadarics Tibor, Heincz Miklós, Horváth Gábor, Kis Pál, Koleszár Sándor, dr. Kóta András, Polgárné Dornai Klára, Puskás Tamás, Tóth Kornél, Vágfalvi Simon), közte szlovén gyűrűs madarak,
- 3x kis lile (1 pld) - *Charadrius dubius* (dr. Kóta András)
- 8x dankasirály (6 pld) - *Chroicocephalus ridibundus* (dr. Kóta András), közte horvát gyűrűs madarak,
- 3x sárgalábú sirály (3 pld) - *Larus michahellis* (Harsányi Krisztián), horvát gyűrűs madarak,
- 2x küszvágó csér (1 pld) - *Sterna hirundo* (Csempezs Sándor, dr. Kóta András),
- 98x fehér gólya (55 pld) - (Góczán Éva, Harsányi Krisztián, Illés Péter, Koszorús Péter, dr. Kóta András, Kutschi Péter, Ottó Erzsébet, Szász Előd, Szekeres Zsófia, Tánczos Mihály), közte lengyel, német, szlovén, szlovák és cseh gyűrűs madarak,
- 1x nagy kócsag (1 pld) - *Ardea alba* (Pellinger Attila),
- 2x hamvas rétihéja * (2 pld) – (Orbán Attila, Tóth Kornél),
- 9x fekete rigó (4 pld) - (Harsányi Krisztián, Ottó Erzsébet).

A következőkben néhány érdekesebb megkerülési esetet mutatok be a teljesség igénye nélkül.

Februárban a gyöngyöshermáni kavicsbánya környékén időzött egy bütykös hattyú (dr. Kóta András), amelyet 2019-ben jelöltek fiókaként Balatongyörökön (Lukács Katalin Odett). Ez a madár már többször megtette a Fertő-tó és Szlovénia közötti utat oda-vissza. Márciusban a szombathelyi Csónakázó-tó korlátján pihent meg egy dankasirály (dr. Kóta András), amelyet 2014-ben jelöltek fiókaként Rétszilason (Szinai Péter), és előfordult már a franciaországi Orléans-ban, majd Székesfehérváron, illetve a szombathelyi megfigyelését követően újra a fejei megyeszékhelyen látták. Április folyamán egy sorkifaludi fészekben azonosítottak egy fehér gólyát (dr. Kóta András), amelyet 2017-ben Csehországban gyűrűztek (Netolice, Chvapil Stanislav), és amely 2020 nyarát Németország délkeleti részén töltötte. Június végétől augusztus közepéig a legérdekesebb történéseket a fehér gólyák szolgáltatták. Az idei szezonban fókuszba került a szombathelyi szeméttelép és környéke, mint táplálkozó- és gyülekezőhely. Nem ritkán 50-60 gólyát is meg lehetett figyelni a területen. Ebben az időszakban 21 madarat sikerült egyedileg

azonosítanunk itt (Harsányi Krisztián, dr. Kóta András, Ottó Erzsébet) összesen 29 alkalommal, közte német, szlovén és lengyel gyűrűseket is. Jól mutatja a telep vonzerejét, hogy a városban fészkelő madarakon kívül távcső elé került Kőszegen, Lukácsházán, Gyöngyösfaluban, Nemescsóban, Nardán, Szombathelyen, Bükön frissen kelt fiatal madár is, valamint olyan, amelyet tavasszal Rábapatyon figyeltek meg, vagy olyan, amely Bozsokon próbálkozott költéssel. A külföldi példányok jellemzően másod-, illetve harmadévesek voltak. Az idei legéletrevalóbb Chernelkerti növendéket egy nappal azután, hogy elhagyta a gólyaudvart, már a szeméttelenen láttunk és egy hónappal később is megfigyeltük ugyanitt. Érdekes dolgokat tudhattunk meg az Írott-kő Natúrparkhoz tartozó településeken gyűrűzött, frissen kirepült gólyák szokásairól is a teleszkópos leolvasásoknak köszönhetően (Harsányi Krisztián, Illés Péter). Több lukácsházi madárról kiderült, hogy miután megjárták a szombathelyi szeméttelést visszatértek a közeli szántókra, jelesül Gyöngyösfalu határába, majd később megint megfordultak a hulladékudvarban. Illetve több gyöngyösfalusi fióka a kirepülést követően nem sokkal egy 40 fős csapathoz csatlakozott Nemescsó határában.

Az elmúlt években egyre gyakrabban sikerül - elsősorban a fotótechnika fejlődésének köszönhetően - a csak fémgyűrűvel jelölt madarakat távolról, megfogás nélkül azonosítani. Az alábbiakban az összes eddigi ilyen vasi adatot áttekintjük.

A Madárgyűrűzési Központtól kapott információk szerint Vas megyében eddig 48 olyan madarat jelöltek (27 bütykös hattyú, 10 fehér gólya, 2-2 fekete rigó és zöldike *Chloris chloris*, 1-1 házi rozsdafarkú *Phoenicurus ochruros*, meggyvágó *Coccothraustes coccothraustes*, széncinege *Parus major*, barátcinege *Poecile palustris* és csicsörke *Serinus serinus*), amelyek később ilyen módon kerültek meg összesen 148 alkalommal. Ezek az egyedek jellemzően a gyűrűzési hely közelében bukkantak fel újra, de van köztük prágai, illetve krakkói bütykös hattyú, máltai fehér gólya, római házi rozsdafarkú, Krakkó melletti meggyvágó és a cseh-szlovák határnál történt zöldike megkerülés is. A gyűrűzés és a leolvasás között eltelt leghosszabb idő tekintetében jelenleg az a gólya a rekorder, amelyet 1983 nyarán jelölték fiókaként (Schantl László, Körmend), majd 1996 nyarán láttak Ausztriában (Helmut Haar, Deutsch Bieling). Ez az eset nem egyedülálló, más gólyákat 11-12 év elteltével sikerült a fémgyűrűnek köszönhetően, megfogás nélkül azonosítani. A legtávolabb azt a három Chernelkerti kerten kelt és jelölt (dr. Németh Csaba) fiatal

golyát figyelték meg, amelyek a helyi rendőrség vigyázó jelenlétében éjszakáztak egy máltai fociapálya kandeláberein 2011 szeptemberében (L-Imgarr, 1287 km, Lawrie Phipps).

Ilyen jellegű leolvasás Vas megye területén a nem nálunk gyűrűzött példányokat tekintve 89 alkalommal, 42 madár (28 bütykös hattyú, 7 fehér gólya, 3 dankasirály, 2 nyári lúd *Anser anser*, illetve 1-1 nagy kárókatona *Phalacrocorax carbo* és zöldike) esetében történt. A legtávolabbról (1301 km) érkezett egyed egy Észtországból gyűrűzött nagy kárókatona volt (Arvo Tall, Parnu maakond), melyet a kőszegi Abért-tónál fűleltek le (dr. Kóta András). De járt itt litván fémgyűrűs dankasirály és Fehéroroszországban jelölt bütykös hattyú is.

Köszönet illeti a gyűrűzőket, a leolvasókat, valamint Madárgyűrűzési Központ munkatársait az adatok összegyűjtésében nyújtott segítségükért!

Érdekes megfigyelések Vas megyében 2022-ben

Kóta András

9700 Szombathely, Benczúr Gyula utca 14., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Avifaunistical data of the rare bird species in Vas County, 2022

The report presents the most interesting data from the season 21 November 2021 and 20 November 2022. The White-tailed Lapwing was observed for the first time in Vas County, 2022.

A megyében ritkán előforduló madárfajok megfigyelési adatainak gyűjtése az elmúlt években kialakított rendszer szerint 2022-ben is folytatódott. Alábbi dolgozatomban ismertetem a 2021. november 21. és 2022. november 20. között megfigyelt megyei ritkaságokat, mely adatok elsősorban a következő madarászoknak köszönhetőek (abc-sorrendben):

Borbás Katalin, Bozsaky Bonifác, Csempesz Sándor, Faragó Ádám, Koszorús Péter, Kóta András, Schmidt Dávid, Somogyi Csaba és Tóth Kornél. Az adatokat kiegészítettem a www.birding.hu madártani honlap és adatbázis adataival és egyéb (az interneten elérhető, vagy szóbeli közlések nyomán szerzett) információkkal.

A legritkább madárfajok esetében a megfigyelések számát az alábbi könyv adatai alapján adtam meg: Gyurácz & Kóta (2020): *Vas megye madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria*. Magyar

Nyugat Könyvkiadó, Szombathely. Figyelembe vettem a Névjegyzék lezárása után a megyében előkerült, számomra ismertté vált adatokat is.

A vizsgált időszakban négy leírandó madárfaj került elő a megyében: a fakó keselyű (*Gyps fulvus*), a laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*), a kerti sármány (*Emberiza hortulana*) és a fehér farkú lilebíbic (*Vanellus leucurus*). Az MME Nomenclator Bizottság egyik legutóbbi döntése alapján a karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) kikerült a leírandó fajok listájáról. A korábbi gyakorlatnak megfelelően ebben a beszámolóban is csak akkor szerepeltetek leírandó ritka fajt, ha arról van fotó, vagy több megfigyelő is látta. A madarászok közötti gyors információáramlásnak és az egyre jobb fotós felszereltségnek köszönhetően ezek a feltételek mind a négy faj esetében teljesültek, így megelőlegezve az MME Nomenclator Bizottság hivatalos döntését ezek hitelesítettnek tekinthetők.

Egy új fajjal gazdagodott a tavalyi ritkaságbeszámoló óta Vas megye madárvilága, a fehér farkú lilebíbic bukkant fel kora ősszel Püspökmolnári közelében egy kavicsbányatavon.

2022 egyik legérdekesebb adatára csak jóval a megfigyelés után derült fény: fiatal törpekuvukokat fotóztak az Írott-kőnél nyáron. A helyszín csupán néhány száz méterre van az osztrák határtól, ezért biztosan nem tudjuk kijelenteni, hogy a költés még magyar oldalon volt-e, de valószínű.

Emlékezetes vasi madaras esemény köthető a pásztorgémekhez is. A történelmi adatokat is beleértve 2021-ig bezárólag mindösszesen 3 madár került távcsöveink elé megyénkben (2018-ban az első, majd 2019-ben és 2021-ben). Ehhez képest 2022 júniusában 4 helyszínen minimum 7 madár került elő! A megfigyelések időpontjában ismereteink szerint nem volt átfedés, jó eséllyel ugyanazok a madarokról lehetett szó több helyszínen.

Egy fakó keselyű tartózkodott közel két hétig a körmendi szeméttelen februárban. A Névjegyzékünk lezárásakor rendelkezésre álló adatok alapján csupán egyetlen korábbi adata volt ismeretes 1904-ből. Tavaly viszont ismertté vált egy 2018-as adat (114 év kihagyás után!): *2018. április 9-19.* Felsőmarác, Pápás-alja 1 pld. (Németh Szabolcs).

12 év szünet után került elő Vas megyében újból egy laposcsőrű víztaposó és 5 éve nem volt tudomásunk vasi kerti sármányról sem! Néhány faj (pl. uráli bagoly vagy parlagi sas) megfigyeléseiből a vizsgált időszakban olyan sok volt, hogy nem

került be a részletes leírásba, míg más fajok azért nincsenek benne, mert nem érkezett be egyetlen adatuk sem (pl. kis póling, sarlós partfutó vagy bölömbika).

Ismereteink szerint megyénkben eddig valaha legfeljebb 10 alkalommal megfigyelt, kiemelkedő ritkaságok listája a vizsgált időszakból (a latin név után az egyes fajok valaha volt, összesített megfigyeléseinek sorszáma):

fehérfarkú lilebíbic (*Vanellus leucurus*) 1.;
 csigaforgató (*Haematopus ostralegus*) 2.;
 laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*) 2.;
 fenyérfutó (*Calidris alba*) 2.;
 fakó keselyű (*Gyps fulvus*) 3.;
 pásztorgém (*Bubulcus ibis*) 4-7.(?);
 törpekuvick (*Glaucidium passerinum*) 5.;
 kerti sármány (*Emberiza hortulana*) 6.;
 szirti sas (*Aquila chrysaetos*) 6-8.;
 énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) 8.

Részletes lista azokról a madárfajokról, amelyekről legfeljebb 3 megfigyelés gyűlt össze 2021. november 21. és 2022. november 20. között:

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*)

2021. december 31. - 2022. március 7. Táplánszentkereszt, külterület, illetve Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Borbás Katalin és mások).

Nílus-i lúd (*Alopochen aegyptiaca*)

február 18. Rátót, kavicsbányatavak, 1 pld. (Fragó Ádám);
 augusztus 1. Csénye, Sárvári-horgásztó, 5 pld. (Kóta András);
 szeptember 14-15. Csénye, Sárvári-horgásztó, 6 pld. (Tóth Kornél).

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*)

április 30. - május 10. Rábapaty, északi kavicsbányató, 2 ad. pld. (Borbás Katalin, ill. Tóth Kornél, ill. Kóta András);
 augusztus 31. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 imm. pld. (Kóta András).

Pettyes vízcicsibe (*Porzana porzana*)

augusztus 15. Celldömök, Marcal, 1 pld. (Horváth Balázs).

Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*)

január 12. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András);

április 15. Csénye, Sárvári-horgásztó, 1 pld. (Kóta András).

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*)

április 15-16. Csénye, Sárvári-horgásztó, 1 pld. (Kóta András és mások).

Fehérfarkú lilebíbic (*Vanellus leucurus*)

szeptember 20. Püspökmolnári, Lasselsberger kavicsbányató, 1 pld. (Döbrösi Roland).

Ezüstlile (*Pluvialis squatarola*)

szeptember 27. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 juv. pld. (Borbás Katalin).

Nagy goda (*Limosa limosa*)

március 25. Rábapaty, északi kavicsbányató, 2 pld. (Tóth Kornél);

május 11. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András).

Fenyérfutó (*Calidris alba*)

szeptember 25. Püspökmolnári, Lasselsberger kavicsbányató, 1 juv. pld. (Tóth Kornél és Borbás Katalin).

Kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*)

március 28. Tömörd, Madárvárta, 1 gyűrűzött ad. pld. (Gyurácz József);

április 14. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Faragó Ádám);

október 21. Tömörd, Madárvárta, 1 gyűrűzött imm. pld. (Németh Csaba)

Laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*)

április 19. Püspökmolnári, Transzkavics bányató, 1 pld. (Faragó Ádám).

Heringsirály (*Larus fuscus*)

április 2. Rábapaty, mezőgazdasági külterület, 9 ad. pld. (Kóta András);

június 28. - július 2. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Borbás Katalin ill. Bozsaky Bonifác és Schmidt Dávid).

Lócsér (*Hydroprogne caspia*)

április 27. Rábapaty, északi kavicsbányató, 3 pld. (Csemesz Sándor);

április 29. Rátót, bányatavak, 2 pld. (Faragó Ádám).

Üstökösgém (*Ardeola ralloides*)

július 23. Nick, Rába, mûgát, 1 imm. pld. (Koszorús Péter).

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*)

Június 8-án bukkant fel egy 7 példányos csapat Vasegerszeg mellett egy kaszálón (Németh Szilárd), majd feltételezhetően részben ezek a madarak bukkantak fel több helyen a megyében.

június 14-20. Sárvár, külterület, max. 5 pld. (Csempezs Sándor, ill. Tóth Kornél, ill. Koszorús Péter);

június 28. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Harsányi Krisztián);

június 30. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 3 pld. (Bozsaky Bonifác és Schmidt Dávid).

Fakó keselyű (*Gyps fulvus*)

február 10-21. Harasztifalu, szeméttelap, 1 pld. (Obermajer Csaba és mások).

Békászó sas (*Clanga pomarina*)

április 12. Dozmat, víztározó, 1 pld. (Zséder Péter);

július 11. Torony, belterület, 1 pld. (Kóta András);

augusztus 7. Lukácsháza, szántó, 2 pld. (Bruckner Attila).

Szirti sas (*Aquila chrysaetos*)

március 28. Velem, Stájer házak, 1 pld. (Heincz Miklós);

augusztus 12. Szaknyér, belterület, 1 ad. pld. (Gyukics Gellén);

augusztus 27. Perenye, külterület, 1 imm. (elsőéves) pld. (Tar János és társai).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*)

március 27. Rábapaty, kavicsbányató, 1 ad. hím pld. (Vasuta Gábor);

szeptember 25. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 imm. (elsőéves) pld. (Borbás Katalin).

Törpekuvík (*Glaucidium passerinum*)

július 31. Bozsok, Írott-kő, min. 3 juv. pld. (Somogyi Gergely).

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*)

május 14. Kenyeri, külterület, 1 pld. (Somogyi Csaba).

Parlagi pityer (*Anthus campestris*)

A Kenyeri-reptéren (Kenyeri és Pápoc határában) a költési időben két alkalommal is előkerült: június 12.-én 1 pld. (Somogyi Csaba) és június 25.-én 2 pld. (Borbás Katalin és Tóth Kornél).

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*)

április 26-28. Szalafő, Csörgőszer, 1 ad. hím pld. (Takács Árpád és mások).

Köszönet mindenkinek, aki bármilyen módon segített, hogy meg tudjam írni ezt az összefoglalót: Borbás Katalin, Bozsaky Bonifác, Bruckner Attila, Csempezs Sándor, Faragó Ádám, Gál Szabolcs, Gyukics Gellén, Hadarics Tibor, Harsányi Krisztián, Heincz Miklós, Horváth Balázs, Illés Péter, Koszorús Péter, Kutschi Péter, Németh Csaba, Németh Szilárd, Obermajer Csaba, Orbán Attila, Schmidt Dávid, Somogyi

Csaba, Somogyi Gergely, Takács Árpád, Tar János, Tóth Kornél, Vasuta Gábor és Zséder Péter.

Felhasznált irodalom:

- GYURÁ CZ J. & KÓTA A. (2020): Vas megye madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely.
- KÓTA A. (2012): Érdekes megfigyelések Vas megyéből 2012-ben. Cinege 17: 10-13.
- KÓTA A. (2013): Érdekes madárfaunisztikai megfigyelések Vas megyéből 2013-ban. Cinege 18: 36-40.
- KÓTA A. (2014): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2014-ben. Cinege 19: 54-58.
- KÓTA A. (2015): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2015-ben. Cinege 20: 49-54.
- KÓTA A. (2016): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2016-ban. Cinege 21: 25-31.
- KÓTA A. (2017): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2017-ben. Cinege 22: 44-50.
- KÓTA A. (2018): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2018-ban. Cinege 23: 51-55.
- KÓTA A. (2019): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2019-ben. Cinege 24: 58-63.
- KÓTA A. (2020): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2020-ban. Cinege 25: 52-56.
- KÓTA A. (2021): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2021-ben. Cinege 26: 33-39.

<http://birding.hu/doc/NB2020.pdf>

Madárvonulás-kutatás Kondorfán 2022-ben

Faragó Ádám

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941, Óriszentpéter, Városszer 57., e-mail: adam.farago@onpi.hu

Á. Faragó: Bird migration research in Kondorfa in 2022

The annual bird ringing activity took place between 31st of august and 2nd of november. I used 13 mist nets and ringed 534 specimens of 42 species. Common Blackbird and Eurasian Blackcap were the most abundant ones, 101 individuals of both were captured.

Augusztus 31. – november 2. között végeztem madárgyűrzést az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaként a Kondorfa melletti Hegy-Völgy nevű területen kialakított madárgyűrző helyen. Hat hálóállásban összesen 13 db. (9 és 12 méteres) függőháló működött, az előző néhány év viszonylatában tekintve sztenderdnek nevezhető helyeken. Összesen 29 alkalommal voltam kint, általában a kora reggeli órától délig, vagy a délután közepéig. 42 madárfaj 534 egyedét

jelöltem (napi átlagban 18,4 madár), illetve 11 faj 75 példányát fogtam vissza (beleértve az idei gyűrűzésből származó és a megelőző évekből történő visszafogásokat is) 1. táblázat). Visszafogásnak számított a nem aznap gyűrűzött madár újbóli kézrekerülése, hasonlóan, mint az AH táborokban.

A legnagyobb példányszámban - fej-fej mellett - fekete rigó (*Turdus merula*), és barátposzáta (*Sylvia atricapilla*) akadt hálóba, mindkettőből 101-101-et fogtam. A rigók helyi viszonylatban kiemelkedően magas számát részben magyarázhatja a gyűrűzőterületen belül igen jó szezont magáénak mondható szőlő és szilva termése. Ezek környékén a gyűrűzési tevékenységtől függetlenül is érzékelhető volt a bejáró rigók és poszáták nagyobb mennyisége. Második helyen a vörösbegy (*Erithacus rubecula*) (62), harmadik helyen pedig a csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*) (48) végzett. A szezon jellemzője volt még a viszonylag kevés cinege. Négy faj mindösszesen 32 példánya került kézre. Szintén szokatlanul kevés kis poszáta (*Curruca curruca*) (8), mezei poszáta (*C. communis*) (2) és tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) (1) mutatkozott. A „várt” fajok közül elmaradt a sisegő füzike (*Ph. sibilatrix*), a szürke légykapó (*Muscicapa striata*) és kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*), bár az utóbbi két fajt még terepen sem észleltem a szezonban a gyűrűzőhelyen belül.

A Kondorfán 2014 óta zajló gyűrűzések tekintetében új faj nem került elő, azonban érdekességként megemlíthető az ezt megelőző hét évben mindössze 1-1 példányban jelölt hamvas küllő (*Picus canus*) 3 egyedének, a fenyőrigó (*T. pilaris*) 1, a foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*) 2, és a hegyi fakusz (*Certhia familiaris*) 1 egyedének befogása. Idegen gyűrűs madár nem volt, saját jelölések közül érdekesebbek voltak egy 2019-es barátposzáta, illetve vörösbegy, továbbá egy 2018-as őszapó (*Aegithalos caudatus*) visszafogása.

A gyűrűzési tevékenység közben a területen mozgó egyéb madarakra is figyelemmel voltam. Megemlíthető egy vörös kánya (*Milvus milvus*) átvonuló példányának megfigyelése, két alkalommal hallottam rozsdástorkú pityert (*Anthus cervinus*), valamint október bő első felében gyakorlatilag minden kint tartózkodáskor észleltem minimum 1-6 erdei pacsirtát (*Lullula arborea*). Többször előfordult, hogy le is szálltak a bekerített gyűrűzőhellyel közvetlenül érintkező szántókra. Kétszer került hálóba a védett és közösségi jelentőségű sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), valamint a szintén védett sávós pohók (*Lemonia dumi*) 1-1 példánya.

Összesen három alkalommal vettek részt vendégek bemutató madárgyűrésen, így a környezeti nevelés oldaláról is hasznosult az akció.

1. táblázat. Gyűrésési eredmények fajonként 2022-ben

	Faj (magyar név)	Faj (tudományos név)	példány
1.	Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	101
2.	Barátposzáta	<i>Sylvia atricalilla</i>	101
3.	Vörösbegy	<i>Erithacus rubecula</i>	62
4.	Csilpcsalpfüzike	<i>Phylloscopus collybita</i>	48
5.	Énekes rigó	<i>Turdus philomelos</i>	30
6.	Zöldike	<i>Chloris chloris</i>	30
7.	Őszapó	<i>Aegithalos caudatus</i>	26
8.	Szécinege	<i>Parus major</i>	18
9.	Citromsármány	<i>Emberiza citrinella</i>	18
10.	Erdei szürkebegy	<i>Prunella modularis</i>	15
11.	Kék cinege	<i>Cyanistes caeruleus</i>	11
12.	Kis poszáta	<i>Curruca curruca</i>	8
13.	Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	7
14.	Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	6
15.	Meggyvágó	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	4
16.	Hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	3
17.	Erdei pityer	<i>Anthus trivialis</i>	3
18.	Kerti rozsdafarkú	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	3
19.	Ökörszem	<i>Troglodytes troglodytes</i>	3
20.	Sárgafejű királyka	<i>Regulus regulus</i>	3
21.	Szajkó	<i>Garrulus glandarius</i>	3
22.	Nádi sármány	<i>Emberiza schoeniclus</i>	3
23.	Nagy fakopáncs	<i>Dendrocopos major</i>	2
24.	Zöld küllő	<i>Picus viridis</i>	2
25.	Cigánycsuk	<i>Saxicola rubicola</i>	2
26.	Foltos nádiposzáta	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	2
27.	Barátcinege	<i>Poecile palustris</i>	2
28.	Fitiszfűzike	<i>Phylloscopus trochilus</i>	2
29.	Mezei poszáta	<i>Curruca communis</i>	2
30.	Karvaly	<i>Accipiter nisus</i>	1
31.	Nyaktekercs	<i>Jynx torquilla</i>	1
32.	Fenyőrigó	<i>Turdus pilaris</i>	1
33.	Szőlőrigó	<i>Turdus iliacus</i>	1
34.	Réti tücsökmadár	<i>Locustella naevia</i>	1
35.	Kerti poszáta	<i>Sylvia borin</i>	1
36.	Kerti geze	<i>Hippolais icterina</i>	1
37.	Tüzesfejű királyka	<i>Regulus ignicapilla</i>	1
38.	Hegyi fakusz	<i>Certhia familiaris</i>	1
39.	Tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	1
40.	Nagy őrgébics	<i>Lanius excubitor</i>	1
41.	Fenyvescinege	<i>Periparus ater</i>	1
42.	Tengelic	<i>Carduelis carduelis</i>	1
		Összesen:	534

Madárvonulás-kutatás Táplánszentkereszt határában

Kovács Patrik

MME Ifjúsági Tagozat

9700 Szombathely, Aréna u. 10., e-mail: kovapatrik03@gmail.com

P. Kovács: Bird migration research near Táplánszentkereszt

In total, 476 specimens of 34 species were captured with 50 recaptured individuals in 2021. In total, 331 specimens of 34 species were captured with 33 recaptured individuals in 2022. Eurasian Blackcap was the most abundant species, 173 individuals were captured in two years.

A madarak vonulása az egyik leglátványosabb természeti jelenség, amely az én érdeklődésemet is felkeltette. Ennek a munkának az egyik lényeges momentuma a madarak tudományos célú jelölése, így egyedileg azonosíthatók lesznek és ezáltal rejtélyes életükbe is bepillantást nyerhetünk. Itt Vas megyében legközelebb a Tömördi Madárvártán volt lehetőségem a munkába bekapcsolódni, az ottani számtalan érdekes faj, amivel találkoztam nagyon fellelkesített. Gondoltam, hogy a lakóhelyem környékén is számos érdekes madárfaj megtalálható, amelyek rejtett életmódot folytatnak, ezért fogalmunk sincs a jelenlétükről. A 2021-es tél alatt alaposan bejártam a környéket, és nem messze az otthonomtól találtam egy ígéretesnek tűnő helyet. A Gyöngyös-patak egyik holtága nyúlik be két szántóföld közé, így szerencsémre ott kialakult egy nádas-bokros vegetáció, amit nem vágta ki és nem szántottak fel. A bokrost aztán egy erdősáv váltja fel, ami mögött ismét művelésre szolgáló földterületeket találunk. A nádsáv nem túl széles, kb. 15-17 méter széles, de arra pont tökéletes, hogy elrejtsek benne néhány függönyhálót.

Izgatottan vártam a tavaszt, hogy mikor visszatérnek vonuló madaraink, megnézzem, van-e értelme ezen a területen vizsgálni. A bokrosok közé 3 db 12 méteres függönyhálót feszítettem ki, melyek egymástól nagyjából egyenlő távolságra helyezkednek el. Mivel a terület elég kicsi, több háló kihelyezését nem tartottam indokoltnak. Így 2021. március 21-én megtartottam az első gyűrűzőnapot, ami már tartogatott érdekességeket. Innentől a munkát nagyjából heti rendszerességgel folytattam egészen május elejéig, mivel ekkor már a madaraink nagy része visszatért, így ezután egy kicsit pihentettem a helyet. A következő program 2021. augusztus 27-án vette kezdetét, és innentől hétről hétre egyre több madarat sikerült fogni, és egyre változatosabb fajokat. Ebben az évben a legtöbb madarat október 2-án tartogatta, ekkor egy délelőtt alatt 42 madár is hálóba került.

Ám az igazi meglepetés csak ezután következett, ugyanis október 16-án a reggeli első körben egy lappantyút rejtett a háló, melyet eddig még csak a könyvekben láttam. Aztán utána már egyre kevesebb fogás volt, mivel az őszi vonulás is lassan befejeződött, így október 31-én lebontottam a hálókat és befejeztem a munkát a 2021-es évre. Összesen 34 nap volt gyűrűzés a területen (1. táblázat), ezekre általában a délelőtti, vagy az esti órákban került sor. (Egész napos gyűrűzésre a viszonylag alacsony példányszám miatt nem volt szükség). Ez idő alatt 34 faj 476 példányára került gyűrű, és tovább 50 egyed visszafogását regisztráltam (2. táblázat). Utóbbi általában helyben gyűrűzött madarak újbóli megfogását jelentette, de volt egy érdekesség. Ugyanis 2021. április 5-én délelőtt egy osztrák gyűrűs csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*) került hálóba, amelyet 2020 őszén gyűrűztek Hartbergnél.

Az előző sikeres év után nem volt kérdés, hogy folytatom a kutatást 2022-ben is. Az idei évben március 19-én kezdtem meg a munkálatokat szintén 3 hálóval, az előző évben már jól bevált helyeken. Április közepétől a CES protokolt betartva gyűrűztem június végéig, összesen 8 alkalommal. Nagyon szépen lehetett látni, ahogy hétről hétre más fajokat sikerült fogni, kezdetben még a rövidtávú vonuló fajok (vörösbegyek *Erithacus rubecula*, erdei szürkebegyek *Prunella modularis*, csilpcsalpfüzikék, barátposzáták *Sylvia atricapilla*) domináltak aztán fokozatosan felváltották őket a hosszabbtávú vonuló fajok (kormos légykapók *Ficedula hypoleuca*, szürke légykapók *Muscicapa striata*, kerti- és mezei poszáták (*S. borin*, *Curruca communis*)). A CES legnagyobb meglepetése, a május 23-án fogott, lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) volt. A tavaly őszi példányt még véletlen szerencsének tekintettem de, hogy ezen a tavaszon ismét sikerült fognom egy újabb példányt ez már több mint véletlen. Ez egyértelműen bizonyítja, hogy a lappantyúk vonulása során is értékes pihenőhelynek számít ez a terület.

A sikeres CES-ek után egy újabb pihenőt tartva, augusztus 26-án kezdtem meg az őszi vonulás kutatását. Sajnos a szeptember elég esős, szeles volt, így ez a fogásban is megmutatkozott, elég kevés madarat sikerült fogni. Viszont az október már szebb időt tartogatott, így október 12-e az eddigi legeredményesebb nap volt, ekkor 46 madarat sikerült „begyűjteni” a délelőtti folyamán. Innentől fogva azonban erősen csökkent a madarak száma hétről hétre. Végül november 2-án befejeztem a munkát.

A 2022-es évben szintén 34 fajt sikerült fogni, csakúgy, mint az előző évben, de ezek különböző fajok voltak. Ebben az évben 31 nap volt gyűrűzés, de lényegesen kevesebb madarat sikerült fogni, mint korábban. Összesen 331 madár lábára került gyűrű, és további 33 visszafogást sikerült feljegyezni. Az egyik barátposzáta 2021. augusztus 31-én kapta gyűrűjét a Tömördi Madárvártán, majd 2022. április 14-én fogtam vissza itt Táplánszentkereszten. Sikerült több olyan barátposzátát is visszafogni, melyek tavaly és idén is ezt a helyet választották költőterületüknek, ezt a CES időszakban történt rendszeres visszafogásuk igazolta.

A két évet összehasonlítva lényeges különbségek állapíthatók meg. Az egyik legszembetűnőbb különbség a fogott madarak számának változásában rejlik. Mindkét évben hozzávetőlegesen azonos gyakorisággal történt gyűrűzés, mégis a 2022-es évben több mint 30 százalékkal kevesebb madarat sikerült észlelni. Ennek hátterében számos ok állhat. Valószínűleg az egyik befolyásoló tényező az, hogy a terület környékén a bokrosok jelentős hányada került kivágásra, ezzel kevesebb búvó és költőhelyet hagyva madaraink számára. Szerencsére az irtás a várta területét nem érintette, de a negatív változás, az ott lévő élőlények számában is megmutatkozott. A csökkenés egyébként a leginkább a gyakori, tömeges fajok megritkulásában volt legjobban érzékelhető. Az első évhez viszonyítva közel felére csökkent a barátposzáták, vörösbegyek száma és negyedére a csilpcsalpfüzikék, és a fekete, illetve az énekes rigók (*Turdus merula*, *T. philomelos*) száma.

A két év alatt 42 faj több mint 890 egyedét sikerült azonosítani. Ebből látszik, hogy bár nem egy hatalmas környezeti adottságokkal rendelkező gyűrűzőhelyről van szó, de így is ennyi madár megtalálja a neki megfelelő élőhelyet, ha odafigyelünk rájuk, és nem tüntetjük el a számukra nélkülözhetetlen természetes élőhelyeket. Terveim szerint, igyekszem a további években is folytatni a kutatást, így talán még az eddig megválaszolatlan kérdésekre is választ kaphatunk, valamint a fészkelő madaraink állomány változásába is bepillantást nyerhetünk.

1. táblázat. A gyűrűzéssel eltöltött napok számát mutatja az egyes évek különböző időszakaiban

Gyűrűzéssel töltött napok száma	Tavaszi vonulás	CES	Őszi vonulás	Összesen
2021	11	5	17	33
2022	10	8	13	31
Összesen	21	13	30	64

2. táblázat. A fogott madarak számának változását mutatja a 2021-2022-es évben, fogás+visszafogás

Fajok	2021	2022	Összesen
barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>)	107+7	66+10	173+17
csilpcsalpfüzike (<i>Phylloscopus collybita</i>)	115+5	29+4	144+9
vörösbegy (<i>Erithacus rubecula</i>)	75+8	47+2	122+10
erdei pinty (<i>Fringilla coelebs</i>)	16	35	51
széncinege (<i>Parus major</i>)	21+8	17+4	38+11
kék cinege (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	17+10	19+3	36+13
erdei szürkebegy (<i>Prunella modularis</i>)	11	11	22
fekete rigó (<i>Turdus merula</i>)	12	9+2	21+2
őszapó (<i>Aegithalos caudatus</i>)	14+5	6+3	20+8
énekes nádiposzáta (<i>Acrocephalus palustris</i>)	10	10+2	20+2
énekes rigó (<i>Turdus philomelos</i>)	10	6+1	16+1
fitiszfüzike (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	8	8	16
barátcinege (<i>Poecile palustris</i>)	5+5	9	14+5
zöldike (<i>Chloris chloris</i>)	10	4	14
mezei poszáta (<i>Curruca communis</i>)	5	6	11
ökörzem (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	4+2	6+1	10+3
foltos nádiposzáta (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	5	5	10
fülemüle (<i>Luscinia megarhynchos</i>)		7+1	7+1
citromsármány (<i>Emberiza citrinella</i>)	6	1	7
mezei veréb (<i>Passer montanus</i>)	1	5	6
kis poszáta (<i>Curruca curruca</i>)	2	4	6
sárgafejű királyka (<i>Regulus regulus</i>)	2	4	6
kormos légykapó (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	3	1	4
kerti poszáta (<i>Sylvia borin</i>)	1	3	4
függőcinege (<i>Remiz pendulinus</i>)	4		4
nagy fakopáncs (<i>Dendrocopos major</i>)	1	3	4
csuszka (<i>Sitta europaea</i>)	1	2	3
cserregő nádiposzáta (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	2+1		2+1
fenyőpinty (<i>Fringilla montifringilla</i>)	2		2
lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	1	1	2
kerti geze (<i>Hippolais icterina</i>)		1	1
hegyi fakusz (<i>Certhia familiaris</i>)		1	1
házi rozsdafarkú (<i>Phoenicurus ochruros</i>)		1	1
szürke légykapó (<i>Muscicapa striata</i>)		1	1
seregély (<i>Sturnus vulgaris</i>)		1	1
nádirigó (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	1		1
szajkó (<i>Garrulus glandarius</i>)		1	1
süvöltő (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	1		1
tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	1		1
nádi tücsökmadár	1		1

<i>(Locustella luscinoides)</i>			
meggyvágó <i>(Coccothraustes coccothraustes)</i>	1		1
zöld küllő <i>(Picus viridis)</i>		1	1
	476+50	331+33	807+83

Adatok a Rába Vas megyei szakaszának 2022-es évi kérészrajzásaihoz (*Ephoron virgo*, *Palingenia longicauda*)

Szinetár Csaba

ELTE SEK BDPK Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4., e-mail: szcsaba.bdtf@gmail.com

Cs. Szinetár: Data on the occurrence of the *Ephoron virgo* and *Palingenia longicauda* in 2022 on the Rába in Vas County

The two species mentioned in the title have significant populations in the Vas County section of the Rába. Many of them are dying out due to light pollution, which is also reported in this article.

Az utóbbi évtizedben már megszokhattuk, hogy a szemtanúi lehetünk két védett kérszrajz látványos rajzásainak a Rába Vas megyei szakaszán is. A két faj közül gyakoriságát tekintve a dunavirág (*Ephoron virgo*) az, amely gyakorlatilag már a Rába teljes megyei szakaszán előfordul. Igazán látványos rajzásokra augusztus közepétől kezdődően van esély, de egyes években, így 2022-ben is már július utolsó napjaiban megkezdődtek a rajzások. Sajnos, többnyire azokon a helyeken látható a tömegessége a fajnak, ahol a mesterséges megvilágítás csalogató hatására elhagyják a folyót a frissen kirepült imágók és ez egyúttal többségük pusztulását is okozza. A mesterséges fényforrásokkal megvilágított közúti burkolatról visszaverődő poláros fény éppúgy vonzza őket, mint a természetes fény víz felszínéről történő visszaverődése. Elsősorban a hidak közelében jellemző, hogy a megvilágított közúti burkolaton százezerrel pusztulnak el. Annak ellenére, hogy hazai zoológusok által kifejlesztett fénysorompókkal lényegesen csökkenthető lenne a tömeges pusztulása ennek a védett fajnak, itt a megyében még mindig nem történt előrelépés ezen a téren. A mellékelt képek a 2022. július 26-án este negyed tizenkettőkor sárvári városi hídnál zajló rajzaskor készültek. A látványos jelenség megfigyelésére alkalmas további helyek egyikénél, a régi körmendi Rába hídnál ebben az évben már 2022. július 25-én volt szintén tömeges rajzás (Varga Gábor szóbeli közlés).

Időrendben lényegesen korábban, június hónapban zajlik Európa legnagyobb kérészfajának, a tiszavirágnak (*Palingenia longicauda*) a rajzása. A fajnév ellenére valaha széles elterjedésű európai fajnak, mára igazán számottevő népességei csak a Tiszában és Kőrösökben élnek. Nem köztudott, de a faj a Rábában bizonyítottan túlélte a nyugat-európai folyókból való kipusztulást. Néhány 19. század végi és a huszadik századi adata ismert volt a Rábából (Vutskits 1902), de több mint negyven éven keresztül kipusztultnak vélték a rábai népességeit is. A faj újbóli felfedezése 1999-ben történt (Kovács & Ambrus 2001). Ettől kezdődően a Rába egyre több pontjáról mutatták ki a faj lárváit (Málnás et al. 2016). Érdekes módon az adatok többsége Kis-Rába Győr-Moson-Sopron megyében lévő szakaszáról származik. Saját Vas megyére vonatkozó megfigyeléseim a 2010-es évek elejétől kezdődően vannak. Több alkalommal figyeltem meg a tiszavirág rajzását a megye északi határánál kilépő Kis-Rábán, illetve Nicknél a műgát feletti szakaszon. A faj imágóinak rajzása, a dunavirághoz viszonyított jelentősen nagyobb mérete ellenére könnyebben rejtve marad a kisebb testű rokonáéhoz képest. Az alkonyati időszakban jelentkező rövid idejű rajzás észleléséhez a helyszínen kell lenni. Így a véletlen szerencse mellett, egy folyamatos helyszíni jelenlét lehet az észleléshez a legbiztosabb megoldás. Idén különösen korán, június 1-én koraeste „virágzott ki” a Kis-Rába Beled közelében. A rajzások helyszíni monitorozója, Magyar Szilveszter répcelaki gátőr, neki köszönhető, hogy ebben az évben is időben érkezhettem az aktuális rajzás helyszínére. Pár nappal korábban Nagy Tibor Molnaszecsődnél figyelt fel rajzó példányokra koresti időpontban.

A faj Rábában fennmaradt populációjának kiemelkedő jelentősége van a faj genetikai sokféleségének megőrzésében. A Debreceni Tudományegyetem kutatói által végzett populációgenetikai vizsgálatok eredményei alapján tudjuk, hogy a nagyobb földrajzi távolság ellenére a rábai és egykori rajnai populációk közelebb állnak egymáshoz, mint a rábai és tiszai népességek. Arra a következtetésre jutottak, hogy az utolsó eljegesedést követően két Duna-menti refúgiumból népesültek be az európai folyók. A Rába és a Rajna közös menedékhelyről települt be. A tiszai és rábai populációk eltérő genetikai állományából fakadhat, hogy faj tiszai népességeinél jellemző általában júniusi közepére eső rajzás a Rábán mindig korábban tapasztalható. A beledi rajzásról készült idei fényképes híradás nagy érdeklődést váltott ki országszerte, amiben szerepe lehetett annak, hogy a tiszai rajzásra várók ingerküszöbe kellően alacsony az aktuális évi hírekre!

Egyértelműen kihangsúlyozandó a Rába jelentősége e két védett rovarfajunk szempontjából. A könnyen azonosítható fajokról lévén szó, nagy jelentősége lehet azoknak a lehetőleg fényképes adatközléseknek, melyek e fajok rábai népségeinek előfordulására és aktuális évi rajzási eseményeire vonatkoznak.

Felhasznált irodalom:

- MÁLNÁS, K., AMBRUS, A. MÜLLER, Z., TÓTH, ÁP. & KISS, B. (2016): *Re-appearance of Palingenia longicauda* (Olivier, 1791) (Ephemeroptera, Palingeniidae) on the Hungarian Danube section—range recovery of the species at the Rába-district. *Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis* 40: 21-25
- KOVÁCS, T. & AMBRUS, A. (2001): Ephemeroptera, Odonata and Plecoptera larvae from the River Rába and River Lapincs. *Folia historico-naturalia Musei Matraensis* 25: 145–162.
- VUTSKITS, GY. (1902): Tiszavirág (*Palingenia longicauda* Oliv.) a Zala torkolatán. [Long-tailed mayfly at the estuary of the Zala river.]. *Állattani Közlemények* 1: 115–116.

A Nagy-tó környékén 2022-ben tartott I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Nap növényelőfordulási eredményei

Balogh Lajos

Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum, Természettudományi Osztály
9700 Szombathely, Kisfaludy Sándor u. 9., balogh.lajos@savariamuseum.hu

L. Balogh: Plant occurrence results of the 1st Tömörd Youth Biodiversity Day held in 2022 around the Great Lake (Nagy-tó, Tömörd, Vas County, Hungary)

On the occasion mentioned in the title, 165 plant species were found, including 14 additional species other than those previously known from this collection site, one of which is the protected *Platanthera bifolia*.

Vas megye állóvizei közül a kevés természetes eredetűek egyike a tömördi Nagy-tó, amelynek kies látképe szemlélteti ezen ritka, értékes élőhelyeket a megye védett növényeiről frissen megjelent kötetben (Keszei és Kulcsár 2022, Mesterházy 2022, Kulcsár és mtsai. 2022). A tó és környéke Chernel István terepnaplóiból és jegyzőkönyveiből ismert madármegfigyelőhely (Faragó 2015). A Tömördi Madárvárta immár negyedszázada színhelye a Magyar Madártani Egyesület (MME) 8. számú helyi csoportja, a Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület (ChIMTE 2022) által szervezett madárgyűrűző és madárvonulást kutató táboroknak, oktatási és ismeretterjesztő programoknak (Tömörd 2022). A területvásárlásokkal időközben kibővült, egyesületi kezelésben lévő térség

környezetének állat- és növényvilága jól ismertté vált, különösen a Cinege számaiban található írásoknak köszönhetően (Cinege 1996–2022).

A növényvilágot és változásait több szakember tanulmányozta, illetve kíséri figyelemmel, újabb és újabb adatokkal gyarapítva a vonatkozó ismereteket; a flórát illetően: Farkas (mscr. 1986: 126 faj), Keszei és Bauer (1999: 93 további faj), Keszei (2000, 2002: 23 további faj, 2004: 8 további faj, 2011: 3 további faj), Németh (2019: 2 további faj). Keszei (2011) szerint 1999 óta az egyesületi területen 235 edényes növényfaj egyedeinek előfordulását bizonyították (számításaink alapján Keszei és Bauer, valamint Keszei említett közleményeiben ez a szám összesen 253; ehhez jön később Németh (2019) 2 további faja (varjútövis benge, *Rhamnus cathartica*; házi berkenye, *Sorbus domestica*), így jelen közlemény előtt ez már 255 faj; BL), közülük 8 tartozik a védett fajok közé: rostostövű sás, *Carex appropinquata*; szártalan bábakalács, *Carlina acaulis* (vö. Keszei 2022); kardos madársisak, *Cephalanthera longifolia*; mezei szegfű, *Dianthus deltoides*; pocsolyalátonya, *Elatine alsinastrum*; tojásdad békakonty, *Neottia (Listera) ovata*; agár sisakoskosbor, *Anacamptis (Orchis) morio*; házi berkenye, *Sorbus domestica*.

A Tömördi Madárvárta működésének kezdetét is jelentő 1998. évben szervezte meg dr. Peter Alden és dr. Edward Osborne Wilson (1929–2021, amerikai biológus, természettudós és író, a világ vezető hangyakuatatója, vö. még pl. Wilson 2006) a Walden-tó (Concord, Massachusetts, USA) mellett az első Biodiverzitás Napokat. Ennek során – több tucat botanikus és zoológus részvételével – 24 órás gyűjtést végeztek egy 1 km²-es területen, melynek eredményeként 1900, 1 mm-nél nagyobb élőlényfajt (növényt, gombát, állatot) sikerült azonosítaniuk. Tették ezt annak érdekében, hogy az élővilág bámulatra méltó változatosságát testközelbe hozzák a természettől elszakadt emberek számára (Balogh 2011).

Ez szolgált mintául a 2006-tól hazánkban is megrendezett Magyar Biodiverzitás Napok-hoz (MBkT 2022), amelyek kezdeményezője és főszervezője azóta is dr. Kovács Tibor herpetológus (MME) (vö. még Wilson 2006). Ezek sorában a hatodikra az Őrségi Nemzeti Park területén, a Vasvárhoz tartozó Nagymákfa térségében került sor 2010. június 4–6-án, ahol a növényeket illetően 293 edényes taxon, köztük 4 haraszt, 1 nyitvatermő, 215 kétszikű és 66 egyszikű; közülük 7 védett került feljegyzésre (Balogh, Morschhauser és Rudolf 2011).

Méltó újításul, hagyományteremtő szándékkal rendezte meg – az Agrárminisztérium Zöld Forrás 2022/23 Biodiverzitás mindenkinek című országos pályázati programja keretében – az I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Napot (I. TIBIN) a Tömördi Madárvárta környezetében 2022. június 3-4-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központjának Biológia Tanszéke és a Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság. A dr. Gyurácz József és dr. Szinetár Csaba zoológusok, Kollerné dr. Dani Magdolna növénybiológus (ELTE SEK), valamint dr. Balogh Lajos botanikus és Dankovics Róbert herpetológus (Savaria Múzeum, Természettudományi Osztály) vezetésével zajlott szakmai terepgyakorlat célja egy rövid idejű, több élőlénycsoportra kiterjedő növény- és állat-fajjegyzék (flóra- és faunalista) készítése volt egy kb. 1 km²-es területről, amelynek során a botanika, ornitológia, herpetológia, arachnológia és entomológia kapott főszerepet. Résztvevője 20 fő középiskolai (a szombathelyi Nagy Lajos Gimnázium 11. évfolyamos biológia fakultációs csoportja), valamint egyetemista diák (az ELTE SEK I. és II. évfolyamos biológia tanárszakos hallgatói) volt. Az MBKT részéről Sallee-Kereszturi Barbara kommunikációs referens, humánökológus vett részt a program megvalósításában (Sallee-Kereszturi 2022, Szinetár 2022).

Az I. TIBIN során megtalált növényfajok számokban (Balogh mscr. 2022): 165 edényes növény, köztük 1 haraszt, 2 nyitvatermő, 127 kétszikű és 35 egyszikű; közülük 3 védett faj (mezei szegfű, *Dianthus deltoides*; kétlevelű sarkvirág, *Platanthera bifolia*; házi berkenye, *Sorbus domestica*).

A megelőző felmérések (Farkas 1986, Keszei és Bauer 1999, Keszei 2002, 2004, 2011, Németh 2019) adataihoz képest 2022. június 3-án új fajként került elő: 14 edényes növény, köztük 13 kétszikű és 1 egyszikű; közülük 1 védett faj.

Utóbbi – amellyel a vizsgálati térség védett növényfajainak száma 8-ról 9-re nőtt – a kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia*), a negyedik orchideaféle a területről, amelynek a Tömördi Madárvárta 'főaviszállásától' (BL) ÉNy-ra elterülő rét DNy-i szélében, mezofil gyeppen egy virágzó egyedét találta a szerző. E 15-45 cm magas kosborféle rendszerint két (olykor több) tölevele tojásdad vagy hosszúkás-lándzsás, virágzata laza, ± hengeres fürt, édes illatú virágai fehérek vagy zöldessárgák. A virág mézajka ép, keskeny és ívesen előrenyúló, sarkantyúja hegyes csúcsú, egyenes vagy lefelé görbülő. A portok két rekesze párhuzamos és egymáshoz közel álló. (A hasonló zöldes sarkvirágnál (*P. chlorantha*) a portokok egymástól távolabb állnak és szöveget zárnak be.) Május–júniusban virágzik, termést

július–augusztusban érlel. Élőhelyeit illetően a legváltozatosabb erdőtípusokban – bükkösök, tölgyesek, karszterdők, erdeifenyvesek, lucosok, ligeterdők – fordul elő, de lápréteken, fenyérekben, irtásréteken is megjelenik. Hazánkban a gyakoribb kosborok közé tartozik, jellemzően a domb- és hegyvidékeken, míg az alföldi területeken ritkább. Vas megyében is a gyakoribb kosborfajok képviselője. Általánosan elterjedt az Őrségben és a Vendvidéken, ahol üde réteken, gyertyános-tölgyesek szegélyében, fényben gazdag tisztásain él. A Kőszegi-hegységben szintén nem ritka. A megye alacsonyabb dombvidéki területein (pl. Rába-völgy, Vasi-Hegyhát, Alsó-Kemeneshát) már jóval szórványosabb. Réti élőhelyeinek fenntartása a gyepek kezelésével – kaszálás, legeltetés – biztosítható. Erdei termőhelyein kerülni kell a belterjes (intenzív) erdészeti beavatkozásokat, különösen a teljes talajelőkészítéses erdőfelújítást. Őrségi élőhelyeit számos esetben alakították át fenyő-monokultúrákká, e helyekről a faj kiszorult. Védett növényként egy tő eszmei értéke 5000 Ft (Kulcsár 2022).

Az I. TIBIN során meglelt további növényfajok az alábbiak:

a madárvárta körüli földutak mentén, gyomos gyepekben: közönséges cickafark (*Achillea millefolium*), fehér libatop (*Chenopodium album*), kerti szarkaláb (*Consolida ajacis*), galambláb-gólyaorr (*Geranium columbinum*), komlós lucerna (*Medicago lupulina*), ujjaslevelű veronika (*Veronica triphyllos*), kaszanyűg bükköny (*Vicia cracca*) és mezei árvácska (*Viola tricolor*);

a madárvártától északra gyertyános tölgyesben és erdei útjai mentén: hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*), erdei ebír (*Dactylis polygama*; magyar kutató, a bártfai Horvátovszky Zsigmond által leírt faj /Horvátovszky 1774/, a gyakori csomós ebír /*D. glomerata*/ élénkzöld, kecsesebb termetű, szerényebb megjelenésű rokona; az őshonos fafajú üde lomboserdők lakója, így felénk a gyertyános-kocsányos tölgyesekben, bükkösökben él. Mindig néhány töves kis foltjait találjuk, összefüggő gyeplet nem alkot. Az egész növény szép világoszöld, a ritka orchideák – főképp nőszőfűk – és gombák társaságában érzi jól magát. Az erdő (természetes eltartó képességét sokszorososan meghaladó méretűre duzzadt) nagyvadállománya eszi, a vaddisznó túrja; Óvári 2018), csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*), közönséges borostyán (*Hedera helix*) és bojtorjános tuskemag (*Torilis japonica*).

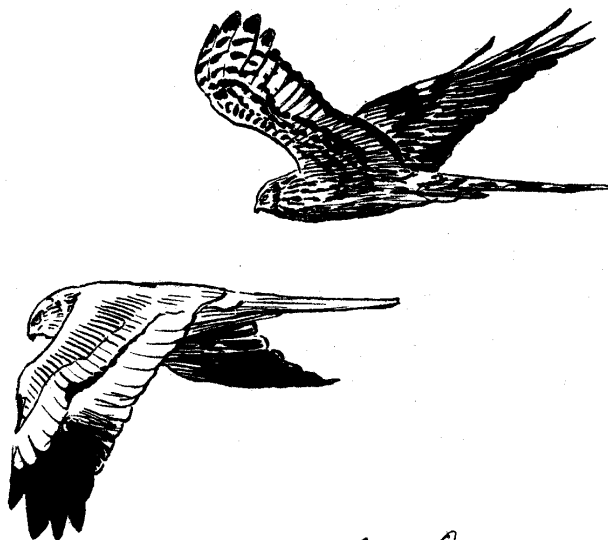
A Tömördi Madárvárta környéke változatos élővilágú, tarka élőhelyegyüttesének sorsát az oda járó emberek tevékenysége is alakítja. Kedvezőnek bizonyuló alakulásának fenntartását szolgálják Németh (2019) kezelési javaslatai,

és az olyan hasznos, szemléletalakító oktatási, tudományos, ismeretterjesztő rendezvények is, mint amilyen az I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Nap is volt. Megtiszteltetés és öröm volt részt venni benne; köszönöm volt tanárainnak, dr. Gyurác Józsefnek és dr. Szinetár Csabának; csakúgy a Tömördön lakó dr. Takács Béla tanár úrnak, hogy a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán 1987. őszétől belém oltotta a scientia amabilis szeretetét.

Felhasznált irodalom:

- BALOGH L. (2011): A Biodiverzitás Napjai 2010-ben, Vas megyében. *Vasi Szemle* 65(1): 117–119.
https://www.researchgate.net/publication/321635268_A_Biodiverzitas_Napjai_2010-ben_Vas_megyeben_The_days_of_biodiversity_in_2010_County_Vas_W-Hungary
- BALOGH L. mscr. (2022): A 2022. június 3-án az I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Napon (I. TIBIN) észlelt növények jegyzéke. Kézirat. Savaria Múzeum, Természettudományi Osztály, Szombathely, 4 pp.
- BALOGH L., MORSCHHAUSER T. & Rudolf K. (2011): A 6. Magyar Biodiverzitás Napok – Vasvár–Nagymákfa, 2010 – előzetes, edényes florisztikai eredményei. In: VI. Euroregionális Természettudományi Konferencia. NYME Természettudományi Kar, Szombathely, 2011. jan. 25-27. Program és előadások összefoglalói, pp. 14–15.
https://www.researchgate.net/publication/321626101_A_6_Magyar_Biodiverzitas_Napok_-_Vasvar-Nagymakfa_2010_-_elozetes_edenyos_florisztikai_eredmenyei Preliminary results on the vascular flora recorded on the 6th Hungarian Biodiversity Day Vasvár-Nagyma
- CHIMTE 2022: Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület világháló-oldalai, 2022. <http://chernelmte.extra.hu/chernelmte.html>,
<https://www.facebook.com/tomordi.madarvarta>
- Cinege 1996–2022: Cinege – Vasi Madártani Tájékoztató, Szombathely, 1. (1996) – 27. (2022) számok. <http://chernelmte.extra.hu/chcinege.html>
- FARAGÓ S. (2015): Lélekkel teljesített hivatás. Chernelházi Chernel István naplója 1914–1922, 1–2. kötet. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, 494 pp., 609 pp, 2 app.
- FARKAS J. mscr. (1986): A tömördi Nagytó és környéke élővilágának vizsgálata. Tudományos Diákköri Dolgozat, Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely, 47 pp.
- HORVATOVSZKY S. (1774): *Florae Tyrnaviensis indigenae; Pars prima. D. Tyrnavii [Nagyszombat], 1774, 8, 46 pp.*
- KESZEI B. (2000): Változások a tömördi Nagy-tó növényzetében a 2000. év vegetációs időszakában. *Cinege* 5: 37-39.
http://chernelmte.extra.hu/cinege2000_05_teljes.pdf
- KESZEI B. (2002): Kiegészítések és újabb adatok a Tömördi Nagy-tó növényvilágának ismeretéhez. *Cinege* 7: 46-50.
http://chernelmte.extra.hu/cinege2002_07_teljes.pdf
- KESZEI B. (2004): Változások a tömördi Nagy-tó környékének vegetációjában. *Cinege* 9: 47-51. http://chernelmte.extra.hu/cinege2004_09_teljes.pdf
- KESZEI B. (2011): Florisztikai változások a tömördi Nagy-tó környékén. *Cinege* 16: 45-47. http://chernelmte.extra.hu/cinege2011_16_teljes.pdf
- KESZEI B. (2022): Szártalan bábakalács (*Carlina acaulis* L.). In: KULCSÁR L., MESTERHÁZY A., KESZEI B., KIRÁLY G. ÉS BALOGH L.: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, p. 334.

- KESZEI B. & BAUER N. (1999): A tömördi Nagy-tó és környékének növényvilága. Vasi Szemle 53(1): 97-110.
https://adt.arcanum.com/en/view/MTA_DunantuliVasiSzemle_1999/?pg=106
- KESZEI B. & KULCSÁR L. (2022): Vas megye természetföldrajzi vázlata. In: KULCSÁR és mtsai. id. mű, pp. 13-21.
- KULCSÁR L. (2022): Kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia* (L.) Rich.). In: KULCSÁR és mtsai. id. mű, p. 478.
- Kulcsár L., Mesterházy A., Keszei B., Király G. és Balogh L. 2022: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, 565 pp.
- MBKT (2022): Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság honlapja, Budapest, <https://biodiverzitasnap.hu/>
- MESTERHÁZY A. (2022): Vas megye élőhelyeinek természetvédelmi kérdései. In: KULCSÁR és mtsai. id. mű, pp. 53-69.
- NÉMETH CS. (2019): Megfigyelések az erdősülés és erdőfejlődés természetes folyamatairól a Tömördi Madárvártán. Cinege 24: 35-40.
http://chernelmte.extra.hu/cinege2019_24.pdf
- ÓVÁRI M. (2018): Kutwabajra ebír. In: Óvári Miklós: természetes blog, 2018. október. <https://natur-zala.blogger.hu/2018/10/23/kutyabajra-ebir>
- SALLEE-KERESZTURI B. (2022): Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság: Kis Biodiverzitás Napok Tömörd. MBKT fb-oldala, 2022. VI. 3. 9:26, 10:59, <https://www.facebook.com/hashtag/biodiverzit%C3%A1smindenkinek>, <https://www.facebook.com/hashtag/kisbiodiverzit%C3%A1snapok>, és ELTE Savaria Biológiai Tanszék fb-oldala, 2022. VI. 3. 9:26, <https://www.facebook.com/Savaria.Biologia>
- SZINETÁR CS. (2022): NLG-s diákok a Tömördi Madárvártán. Sikeres volt az I. TIBIN (Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Nap). A Szombathelyi Nagy Lajos Gimnázium blogja, 2022. VI. 5. https://nlking.blogspot.com/2022/06/nlg-s-diakok-tomordi-madarvartan.html?spref=fb&fbclid=IwAR3tMEI8LM-d7LGIkegHxDGrUYLU-Ys_I6V8nzFWNuA5IZybLhfmlw6qp8M

János Pongrád
Ábrák

Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*)

KRÓNIKA

Kit érdekkel a Tömördi Madárvárta kutatási eredménye?

GyurácZ József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. GyurácZ: Who cares about the research results of the Tömörd Bird Ringing Station?

This article analyses the interest in the studies of Tömörd Bird Ringing Station based on „ResearchGate”. The most read article has been read 345 times.

A címben megfogalmazott kérdést sokszor felteszik a madárvártára látogató érdeklődők is, melyre nem is olyan egyszerű választ adni. A madárgyűrűzés tudományos módszer, alkalmazásának megvannak a világos céljai, melyeket az Actio Hungarica program is meghatározott a legfontosabb kulcskérdésekben: • Milyen a vizsgált fajok vonulási stratégiája (viselkedése)? • Milyen a vonulásuk dinamikája (időbeli változása)? • Merre vonulnak a vizsgált fajok, milyen az orientációjuk? • Milyen a vonulás időzítése fajonként és azon belül ivar- és korcsoportonként? • Mennyi időt töltenek az egyes területeken és mennyi vonulási zsírt halmoznak fel? • Milyen az egyes fajok élőhely-választása a vonulás során? • A vizsgálati területek milyen szerepet játszanak az egyes fajok vonulásában? • Milyen a költő- és pihenőhelyekhez való hűség? • Hogyan befolyásolják az időjárási tényezők és a klímaváltozás a madárvonulást? • A befogott vonuló egyedek száma alapján milyen a vonuló állományok éves egyedszám-változása? Ha ezeket a kérdéseket többé-kevésbé sikerül megválaszolnunk a madárgyűrűzési adatok elemzése alapján, akkor beszélhetünk a madárgyűrűzés eredményeiről. Az évente meggyűrűzött madarak mennyisége, a hazai és külföldi vonatkozású megkerülések száma, ritka madárfajok befogásai önmagunkban is lehetnek érdekesek, figyelemfelkeltőek, a kérdések megválaszolásához nélkülözhetetlen tudományos értékű adatok, de semmiképp nem tekinthetők kutatási eredményeknek. Ahhoz, hogy a madárgyűrűzés ne öncélú tevékenység legyen („catch and release”), hanem válaszokat adjon tudományos kérdésekre, a gyűrűzési adatokat megfelelő módszerekkel fel kell dolgozni, ki kell elemezni, össze kell hasonlítani mások

korábbi eredményeivel, és ezek alapján következtetéseket kell levonni a kérdésekben megfogalmazott jelenségekre vonatkozóan.

A következtetéseink, válaszaink ellenőrzésére egyik legjobb módszer, ha eredményeinket angol nyelvű tudományos kéziratban megfogalmazzuk, a kéziratot közlésre elküldjük egy tudományos folyóiratnak, ahol a szerkesztőbizottság, illetve a kézirat témájában jártas, legalább két szakértő véleményezi a kéziratban leírt eredményeinket. A vélemények alapján kerülhetnek publikálásra vagy elutasításra a kéziratok. De hány embert, és kiket érdekelhetnek a Tömördi Madárvárta madárvonulás-kutatási eredményei? Nos, erre részben választ kaphatunk a ResearchGate, tudományos kommunikációra alkalmas internetes oldal segítségével, melyet a különféle tudományterületeken tevékenykedő kutatók számára fejlesztettek ki. Az itt (<https://www.researchgate.net/profile/Jozsef-Gyuracz/research>) elhelyezett, a Tömördi Madárvárta eredményeit tartalmazó publikációk iránti érdeklődés az oldalon nyomonkövethető. Az érdeklődés mértékét az oldal az "olvasás" mennyiségével méri. Olvasásnak számít minden olyan alkalom, amikor valaki megnézi a publikáció összefoglalóját (például a címet, az összefoglalót és a szerzők listáját), rákattint egy ábrára, vagy megnézi, esetleg letölti a teljes szöveget. Lehet, hogy valaki többször is érdeklődik egy publikáció iránt. Az 1. táblázat a részben, de többnyire teljesen a Tömördi Madárvárta adataiból készült angol nyelvű, tudományos folyóiratokban megjelent tanulmányaink olvasottságát mutatja függetlenül a megjelenés évétől, országától és folyóiratától. Azt is meg lehet tudni az oldalról, hogy az egyes cikkek esetében az összes olvasásból mennyi a teljes cikk elolvasása, mennyien hivatkoztak a cikkekre, illetve mennyien ajánlották a cikket másoknak.

A legtöbbet olvasott cikkünk a hőmérséklet, a csapadék mennyisége és az egyes években befogott fiatal madarak száma közötti összefüggést elemzi, melyben megállapítottuk például, ha áprilisban és májusban enyhébb az időjárás, akkor azokban az években több fiatal barátposztát (*Sylvia atricapilla*) és fekete rigót (*Turdus merula*) fogunk be, vagyis igazoltuk, hogy enyhébb tavaszi időjárás esetén ezeknél a fajoknál nagyobb a madarak költési sikere. A teljes cikket elolvasták 127 alkalommal, többen hivatkozták is. Ezt, és több más publikációnkat is hivatkozták, saját tanulmányaikhoz, madártani vagy természetvédelmi munkáikhoz felhasználták hazai és külföldi kutatók egyaránt. Az utóbbiak között van **angol, ausztrál, brazil, bolgár, finn, francia, holland, kínai, lengyel, német,**

olasz, orosz, osztrák, szlovák és török ornitológus, konzervációbiológus is. Őket biztos érdekelték a tömördi madárgyűrűzés eredményei.

1. táblázat. A Tömördi Madárvárta angol nyelvű tanulmányainak olvasottsága 2022.11.30. Forrás: <https://www.researchgate.net/profile/Jozsef-Gyuracz/research>

Publikáció címe	Olvasás száma
Temperature and precipitation effects on breeding productivity of some passerines – a multivariate analysis of constant effort mist-netting data	345
Age-, sex- and size-related spatial distribution in the common blackbird (<i>Turdus merula</i>) during the postfledging period	329
Stopover strategies of Eurasian Blackcaps (<i>Sylvia atricapilla</i>) during the post-fledging period in western Hungary	244
Autumn migration of the Goldcrest (<i>Regulus regulus</i>) in western Hungary	239
Wing-length, body mass and fat reserves of Robins (<i>Erithacus rubecula</i>) during autumn migration in Hungary	229
Bird number dynamics during the post-breeding period at the Tömörd Bird Ringing Station, western Hungary	204
Autumn migration of robins (<i>Erithacus rubecula</i>) in Hungary	142
Stopover Strategies of Lesser Whitethroat <i>Sylvia curruca</i> (Linnaeus, 1758) (<i>Passeriformes: Sylviidae</i>) during the Post-breeding Period in Western Hungary	142
Study of apparent survival and capture probabilities of some passerines in Hungary	128
Temporal Changes in Wing Length, Fat Reserves and Body Mass of Migrating Eurasian Blackcaps <i>Sylvia atricapilla</i> at a West Hungarian Stopover Site	124
Autumn migration of the Coal Tit (<i>Parus ater</i>) in two Hungarian habitats	91
Influence of macrosynoptic weather situation on the autumn migration of birds in Hungary	88
Annual captures and biometrics of Goldcrests <i>Regulus regulus</i> at a western Hungarian stopover site	81
Changes in Autumn Migration Phenology and Morphological Traits of Common Chiffchaffs <i>Phylloscopus collybita</i> (Vieillot, 1817) (<i>Passeriformes: Phylloscopidae</i>) in Pannonian Basin	75
Autumn migration of blue tits (<i>Parus caeruleus</i>) at two Hungarian study sites	66
Successful restoration of water level and surface area restored migrant bird populations in a Hungarian wetland	65
Migration of Firecrest (<i>Regulus ignicapilla</i>) in Hungary	62
Age-and sex-dependence of site fidelity and post-fledging movement in four partial migrant passerines in West Hungary	46
Local abundance and spatial distribution of some migratory birds during post-breeding period	44
Annual captures and low apparent survival rates in two tit species in western Hungary	20
Összes olvasás	2764

Madárgyűrűzés a Balkánon

Bánhidi Péter

9745 Meszlen, Béke u. 51., e-mail: drbanhidip@freemail.hu

P. Bánhidi: Bird ringing in the Balkans

The Tömörd Bird Ringing Station team has been participating in the autumn Balkan Moustached Warbler (*Acrocephalus melanopogon*) research programme organised by the Bird Ringing Station of Kolon Lake for several years. This year birds were ringed in Greece (Petra) and Albania (Orikum). Moustached Warblers ringed in Hungary were recaptured in both places.

Már több éve részt veszünk a Kolon-tavi Madárvárta szervezésében zajló őszi balkáni fülemülesitke (*Acrocephalus melanopogon*) kutató programban. 2022-ben két hétig két helyszínen jelöltük a madarakat. Csatunk: Lőrincz Csilla, Riba Krisztina, Polovitzer Péter és dr. Bánhidi Péter. Október 22-én este érkeztünk meg egész napos autózás után első helyszínünkre, a görögországi Petrába. A táborhelyünk egy nádas mellett volt, teljesen nomád. Vízbekapcsolás, telefonok, hangágyú akkumulátorok töltésére a faluban volt lehetőség „Toma kocsmájában”. A madárbefogás 9 db 12 méteres függönyhálósítke és sitke hang használatával történt. Világosodástól a déli órákig voltak nyitva a hálók. Tovább a meleg miatt (28-29 fok) nem lehetett dolgozni. Így maradt időnk kisebb kirándulásokra és 20 kilométerre a táborhelytől tengeri fürdőzésre is.

Az egy hét alatt 18 fajból 400 madarat jelöltünk. Ebből a cél faj, a fülemülesitke 160 volt. Négy magyar és egy belgrádi gyűrűs sitkét sikerült visszafognunk. A magyarok közül egyet Polovitzer Péter gyűrűzött 2019-ben az albániai Orikumban, és a visszafogásakor is éppen ő volt a soros gyűrűző!

Második helyszínünkre az előbb említett Orikumba október 29-én érkeztünk. Ott „főúri” körülmények között lehettünk. Egy hat szobás kis „hotelben” volt három szobánk. Egyik irányban 50-60 méterre álltak a hálók, másik irányban ugyan ilyen messze a tengerpart. Ott gyűrűztünk. A tulajdonos, „Papi” már régi ismerős, harmadszor voltunk ott, úgy fogadott bennünket, mintha haza mentünk volna. Érkezésünkkor hat háló állt. Másnap még három hálósítkével kiegészítettük a hálósort. Sajnos nagyon kevés volt a madár, de ezt már tudtuk az előző csoporttól is. Ráadásul a hanggal is állandó problémáink voltak. Így 15 faj mindössze 120 egyedére került gyűrű az egy hét alatt. Ebből 62 volt a fülemülesitke. Meglepő, hogy ilyen kis szám mellett 6 magyar és egy belgrádi visszafogásunk volt. Köztük egy

Mexikópusztán 2017-ben jelölt példány! Ottlétünk utolsó napján erős hidegfront érkezett. Ez a következő csapatnak meg is hozta a madarakat. Egy nap alatt majdnem annyit fogtak be, mint mi egy hét alatt.

Összességében - úgy gondolom – érdemes volt elmennünk, és a jövőben is részt fogunk venni a programban képviselve a Tömördi Madárvártát.

MME Ifjúsági Találkozó Kőszegen

Takács Árpád

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Városszer 57., e-mail: takacsarpy@gmail.com

Á Takács: Meeting of the Youth Section of the BirdLife Hungary

This year the Youth Section of the BirdLife Hungary held its national Youth Meeting in Kőszeg, with 55 young people participating.

Idén a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Ifjúsági Tagozata Kőszegen tartotta meg országos Ifjúsági Találkozóját. A programsorozat július 14-17. között valósult meg az MME Ifjúsági Tagozata és az MME Vas megyei Helyi Csoportjának szervezésében. Központi helyszíne a Kőszegi Evangélikus Gimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium kollégiuma volt. A hosszúhétvége során 16 különböző helyi csoportból, összesen 55 fiatal madarászt láttunk vendégül.

A rendezvény fő célkitűzései az Ifjúsági Tagozat Éves Taggyűlésének megtartása és a Vas megyei madarász közösség munkájának bemutatása voltak. A program továbbá lehetőséget kívánt biztosítani az ifjú madarászoknak a megyehatárokon túlnyúló ismerkedésre, közös eszmecserék létrejöttére.

A rendezvény megnyitójának otthont adó Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban köszöntőt mondott: dr. Halmos Gergő, az MME ügyvezető igazgatója, dr. Gyurácz József, az MME Vas megyei Helyi Csoport elnöke, Harsányi Krisztián, az ŐNPI tájegységvezetője és Bodor Ádám, az MME Ifjúsági Tagozatának elnöke.

A köszöntők után dr. Gyurácz József előadásában meghallgathattuk az MME Vas megyei Helyi Csoportjának történetét. Ezt követően a látogatóközpont előtt gyülekeztünk, ahol – a Chernel Emlékéhez kapcsolódva – megkoszorúztuk Chernelházi Chernel István emlékművét. Ezután a Chernel-kerti Madárvédelmi

Mentőközpontban tekinthettük meg az ott élő madarakat Ottó Erzsébet, madárgondozó prezentálásában. Estére a szálláson dr. Halmos Gergő és Bodnár Katalin, az MME Társadalmi Kapcsolatok Osztály osztályvezetője társaságában egy ötletbörze keretében vitattuk meg az Ifjúsági Tagozat jövőbeni terveit.

Másnap egy buszos kirándulás során körbejártuk a környék emblemikus madarász helyszíneit. Utunk elsőként a Tömördi Madárvártára vezetett, ahol a terület felfedezésével, és madárgyűréssel telt a délelőtt. Az ebéd gyanánt hozott szendvicseinket már az Abért-tónál fogyaszthattuk el, ahol a résztvevők nagy örömeire éneklő karmazsinpirók hímek színesítették a tókerülő sétát. Délután a Doroszlói-rétekre látogattunk, ahol Kutschi Péter, természetvédelmi területfelügyelő beavatott bennünket az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság által végrehajtott élőhely-rekonstrukció részleteibe.

Harmadnapunk reggelén, az Ifjúsági Tagozat megtartotta Éves Taggyűlését, ahol az MME elnöke, Bukor Zoltán is tiszteletét tette, majd az Írott-kőtől a Hétforrásig tartó gyalogtúránkra is velünk tartott. A túra során számos, a Kőszegi hegységre jellemző madárfajjal találkoztunk. Kézi távcsöveink látóterébe került búbos cinege, keresztcsőrű és egy példány kis légykapó is.

Utolsó napunk reggelén már csak a búcsúölelések maradtak hátra. Bízom abban, hogy mindenki kellemes élményekkel, új barátságokkal, és a jövőbe tekintő, lelkesítő, a madarász közösséget építő gondolatokkal tért haza.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani a résztvevőknek, mindazoknak és mindazon szervezeteknek, akik segítettek a szervezésben, a program lebonyolításban vagy jelenlétükkel emelték az Ifjúsági Találkozó fényét: Bukor Zoltán, dr. Halmos Gergő, dr. Gyurácz József, Bodnár Katalin, Bodor Ádám, Illés Péter, Lőrincz Csilla, Harsányi Krisztián, Ottó Erzsébet, Kutschi Péter, Kovács Patrik, Galántainé Veréb Mária, Györgyi Zoltán, MME Vas megyei Helyi Csoport, Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület, MME Ifjúsági Tagozat vezetősége, Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont.

Madárbarát Kör Vát

Bakler-Szigeti Ibolya¹ – Somogyi Csaba²

1. 9748, Vát Fő utca 49.
2. 9500, Celldömölk Marx utca 74.

I. Bakler-Szigeti, Cs. Somogyi: Bird Friends Group of Vát

In this article, the authors report on the activities of the new ornithologists' group formed this year for the year 2022.

Szeretnénk megragadni az alkalmat, hogy bemutassuk az idei évben alakult vátai Madárbarát Köröt.

Mikor áprilisban megfogalmazódott bennem (Bakler-Szigeti Ibolya), hogy a Rózsa-Vát Faluszépítő és Kulturális Egyesület hagyományteremtő célzattal rendezzen egy Madarak és fák napi rendezvényt, még nem is sejtettem, hogy ebből mennyire remek és közösségépítő dolog lesz. Az Egyesület támogatta az ötletemet, a rendezvénnyel és a Madárbarát kert kialakításával kapcsolatban is. Az egyik egyesületi tag ajánlotta egy kollegáját, Somogyi Csabát, aki madarász és előadásokat is tart néha. Gondoltam ez mennyire kapóra jön most nekem, így pár perc múlva már telefonos beszélgetésben vázoltam neki az elképzeléseim az eseménnyel kapcsolatban. Örömmel elfogadta a felkérést, és így kezdődött meg a közös ötletelés, a közös munka.

Első körben május 15-én megrendezésre került a Madarak és fák napi eseményünk, ahol Csaba különböző madarakkal kapcsolatos dolgokat mutatott be (odúk, fészkek, kiadványok), valamint a helyi madárkedvelők dísz- és haszonmadarait is megtekinthette a kíváncsi közönség. A helyszínen megalakult a Madárbarát Kör Vát és Csaba elvállalta a szakmai vezető szerepét. Nagyon hálás vagyok neki, hisz a szakmai tudása és elhivatottsága mellett egy remek ember barátságával lettem gazdagabb, akivel mindig öröm a közös munka.

A Madárbarát Kör első találkozására június 22-én egy nagyon forró nyári napon került sor, így az aznapra tervezett programot kicsit át is alakítottuk. 15 fős csapat jött össze a könyvtárban, ahol Csaba videókat mutatott be nekünk egy vasi kavicsbánya tórendszeréről (melyeket dr. Heincz Miklós készített és töltött fel egy videómegosztó portálra) és láthattuk milyen változatos madárvilág lehet egy ilyen, ember által kialakított élőhelyen. Ezt követően Kertünk madarai címmel tartott előadást, melyben ismereteket szerezhettünk arról, hogy a lakóhelyünk élővilága is

milyen változatos lehet. Végezetül ejtett néhány szót a Marcal-medencében zajló természetvédelmi tevékenységekről is. Ezt követően elindultunk közösen az első madártani sétánkra, mely nagyon eredményes volt, 24 különböző fajjal találkoztunk. A túra során sok madármegfigyeléssel kapcsolatos érdekességről kaptunk információt. A találkozót interaktívan telt, mindenki nagyon érdeklődő volt, nem maradt megválaszolatlan kérdés.

Az első, sikeres találkozó után a következő eseményünk „Madarászat és Madárgyűrzési bemutató a Váti Tó mellett” nevet kapta. Csaba egyeztetett az Őrségi Nemzeti Parkkal arról, hogy a területet használhassuk egy délután erejéig erre a célra (Natura 2000-es), valamint Kovács Patrik madárgyűrzőt kérte fel a feladatra. Továbbá köszönet illeti Aczél Gergelyt is, aki tudott nélkülözni néhány stanglit erre a napra és így segítette a munkánkat. Utólag elmondhatjuk, hogy a jóslat, miszerint ez lesz a legsikeresebb programunk be is váltotta magát. Noha nem a legjobb napszakban és elég nyári melegben tudtunk kint lenni a tónál, azért sikerült megfogni néhány madarat.

Az eseményről bővebben: összesen 28 fő vett részt. Látott, hallott fajok: jégmadár (*Alcedo atthis*), gyurgyalag (*Merops apiaster*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), nyaktekerecs (*Jynx torquilla*), egerészölyv (*Buteo buteo*), kabasólyom (*Falco subbuteo*), molnárfecske (*Delichon urbica*), füstifecske (*Hirundo rustica*), a tavon: tőkés récék (*Anas platyrhynchos*), barázdabillegetők (*Motacilla alba*), erdei cankó (*Tringa ochropus*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*). Patrik és Csaba nagyon sok érdekességet osztott meg velünk a helyi élővilággal és a befogott madarakkal kapcsolatban. A délutáni esemény alatt több zsák szemetet is gyűjtöttünk a területről.

Négy óra alatt, négy hálóban, 6 faj 19 egyedét sikerült meggyűrzni:

- 7 barátposzáta (*Sylvia atricapilla*)
- 7 széncinege (*Parus major*)
- 2 vörösbegy (*Erithacus rubecula*)
- 1 kék cinege (*Cyanistes caerulea*)
- 1 csilpcsálpfűzike (*Phylloscopus collybita*)
- 1 fekete rigó (*Turdus merula*)

Majd a következő programra november 8-án került sor, amikor a váti Apáczai Csere János Általános Iskola meghívásának tettünk eleget. Az alsó tagozatos diákoknak tartottunk előadást a “Madarak a kertben és a ház körül” címmel,

valamint az évszak aktualitásának megfelelően a "Téli madáretetés " volt a fő téma. A gyerekek nagyon aktívak és érdeklődők voltak. Sokan mesélték, hogy ki milyen madarat látott, kinek van otthon etetője, egyéb madárbarát eszköze. Nagyon örültünk, hogy sok madárbarát család él a környéken. Két odút is bemutattunk nekik, az egyikben az idei évben széncinegék költöttek, így azt is megláthatták, hogy néz ki a fészek, miután kirepültek a fiókák. A Madárbarát Kör egy madáretetőt és hozzá téli madáreleséget is ajándékozott az iskolának, ezáltal a gyakorlatban is kipróbálhatják, amiről a délelőtti folyamán hallottak.

Az idei utolsó találkozónk pedig november 12-én volt és a „Tények és tévhitiek a téli madáretetéssel kapcsolatban” címet kapta. Csaba elosztott minden tévhitet, ami a téli madáretetéssel kapcsolatban bennünk élt, valamint sok hasznos információval lettünk gazdagabbak. Jómagam többféle eleséget is bemutattam és közelről tanulmányoztuk azok különböző csoportjait. Többféle madárbarát eszközt is megnézhetek az érdeklődők és Csaba jóvoltából három különböző költőhellyel gazdagodott a Kör eszköztára (D típusú odú, vércseláda és egy kuvikodú), melyeket február végén terveink szerint együtt rakunk ki a környéken. Az előadást követően két darab téli madáretetőt adományoztunk a váti Önkormányzatnak, ezeket fel is töltöttük eleségekkel, valamint mindkét helyre raktunk ki cinkegolyókat is. A project része az is, hogy a közterületen történő madáretetésbe szeretnénk bevonni a falu lakosságát, két helyen is raktunk eleséget, melyet ők rakhatnak ki az etetőbe. Valamint próbáljuk ösztönözni őket várjuk tőlük az olyan fotókat, amin az etetőn csemegéző madarak láthatók, vagy amin épp az etetőanyagot helyezik ki. A fotókat beküldők között Tavasszal a Madarak és a fák napján két darab madárbarát eszközt fogunk ajándékozni.

A jövőt illetően számos tervünk van, ezek közé tartozik, hogy a helyi iskolában elérjük a felső tagozatosokat is, akiknek már jóval nagyobb rálátása van a természetvédelemre-környezetvédelemre; elérjük a szomszédos településen, Nemesbődön az óvodát is; kihelyezzük kora Tavasszal a Kör „odúkészletét” és időszakon mindig bővítsük ezt, amennyire a forrásaink engedik; folytatni a sétákattúrákat, hiszen ezeken lehet a leginkább tanulni és megfigyelni a madarakat; a sikeres bemutatógyűrűzést megismételni, akár óvodában-iskolában madáretetőnél; és még lehetne sorolni hosszan. Többek közt szeretnénk elérni azt is, hogy Vát megkaphassa a Madárbarát település díjat is.

Eurázsia-Afrika madárvonulási atlasz (könyvismertetés)

Gyurác József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurác: Eurasian-Africa bird migration atlas (book review)

The book presentation presents the book entitled Eurasian-Africa bird migration atlas. The book was published in 2022.

Az Európai Madárgyűrűzési Szövetség (EURING) 2018 szeptemberében kezdte meg az Eurázsia-Afrika madárvonulási atlasz előkészítő munkálatait. A világhálón 2022 májusában jelent meg az interaktív atlasz (<https://migrationatlas.org>), melyet egy többtagú, nemzetközi szakbizottság készített a nemzeti madárgyűrűzési adatbázisok alapján. Az interaktív atlaszban kiválaszthatjuk madárfajonként a gyűrűzési és megkerülési adatokat megjelenítő térképeket. Minden egyes madár gyűrűzési és megkerülési helyeit vonal köti össze. A madarak feltételezett vonulási útvonalai a térképen régióként különböző színnel jelölve jelennek meg. A régiókénti megjelenítés alapján lehetővé válik az egyes fészkelő populációk telelőterületei között meglévő földrajzi kapcsolatok (konnektivitás) ábrázolása. A gyűrűzési adatokat havi bontásban, kor- és ivarcsoportok szerint is leválogathatjuk, így a mozgásmintázatok idő, kor- és ivarfüggése is láthatóvá válik. Ha egy madárfajnak műholdas nyomkövető adatai is vannak, akkor azok is megjeleníthetők. Az egyes madárfajokat részletesen bemutató oldalakon információt kaphatunk azok elterjedéséről, vonulási útvonalairól, telelőterületeiről, vonulás közbeni pihenő- és táplakozóterületeiről (stopover sites), vonulásuk dimamikájáról és stratégiájáról, valamint az egyes fajokat veszélyeztető környezeti tényezőkről is. Az online atlasz héttéradatbázisát rendszeresen frissítik, így a legújabb megkerülések és nyomkövetős adatok megjelenítésére nem kell hosszú időt várni. A madárfajok részletes fejezetihez a szerzők közel ezer irodalmi forrást használtak fel. Tizennyolc magyar szerzők által készített tanulmány is van az atlasz irodalomjegyzékében, közülük három a Tömördi Madárvárta eredményi alapján készült. A kék cinege, a sárgafejű királyka és más énekesmadár fajok vonulási stratégiájáról feltárt új ismereteinket hivatkozzák az atlasz szerzői:

Gyurác J., Góczán J., Bánhidi P., Lepold Á. 2003. Autumn Migration of the Goldcrest *Regulus regulus* in western Hungary. The Ring 25, 1-2: 38-46.

Lukács, Z., Farkas, R., Fröhwrth, A., Gyurácz, J. 2015. Autumn migration of blue tits (*Parus caeruleus*) at two Hungarian study sites. North-Western Journal of Zoology 11 (2): 225-233.

Gyurácz, J., Bánhidi, P., Góczán J., Illés, P., Kalmár, S., Koszorús P, Lukács Z., Németh Cs., Varga, L. 2017. *Bird number dynamics during the post-breeding period at the Tömörd Bird Ringing Station, Western Hungary*. The Ring 39: 23-60.

**A Vasi-Hegyhát Natúrpark növény- és állatvilága (könyvismertetés)
Magyarország védett pókjai (könyvismertetés)
Vas megye védett növényei (könyvismertetés)**

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: The flora and fauna of the Vasi-Hegyhát Nature Park, The protected spiders of Hungary, Protected plants of Vas County (book reviews)

The book presentation presents the three books in the title. The books were published in 2022.

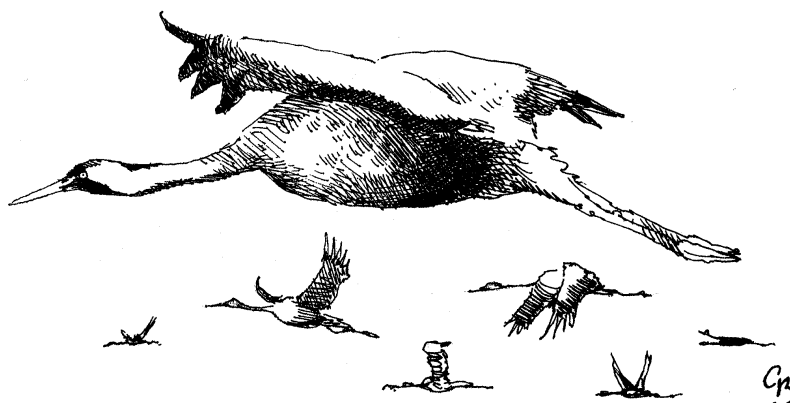
2022-ben három nagyszerű könyv jelent meg, melyek nem hiányozhatnak a természetkedvelő olvasók polcairól.

Szinetár Csaba: A Vasi-Hegyhát Natúrpark növény- és állatvilága. Vasvári Nagytérségi Népfőiskoláért Alapítvány. 101 oldal. A könyv a szerző több évtizedes terepi megfigyeléseinek, személyes élményeinek és oktatási tapasztalata alapján ad átfogó ismereteket a Vasi-Hegyháton előforduló legjellegzetesebb növényekről és állatokról. Szinetár Csaba a tőle megszokott tudományos alapossággal és szemléletes írásmóddal vezeti be az olvasót a térség növényeinek és állatainak világába. A természetföldrajzi viszonyok leírása és a tájtörténeti bevezető után a kistájra jellemző vadon élő növény- és állatfajokat a következő élőhelytípusonként mutatja be a könyv: A Vasi-Hegyhát erdei és szőlőhegyek, Rétek és kaszálók, Vízen és vízparton, Agrártájak és lakott területek. Az élővilág leírása mellett a könyvből megismerhetjük a terület természetvédelmi helyzetét és annak történetét, valamint a helyi élővilágot veszélyeztető, aktuális természetvédelmi gondokat és azok lehetséges kezelését is.

Szinetár Csaba (szerk.) Magyarország védett pókjai. Savaria University Press. 100 oldal. A könyv négy nagy fejezetét és a hazánkban jelenleg 19 védett pókfaj

részletes leírását tartalmazó fejezeteket a szerkesztő és nyolc hazai „pókász” írta: Eichardt János, Horváth Roland, Kovács Gábor, Kovács Péter, Szabó Géza, Szűts Tamás, Takács Gábor. A könyv lektorai Samu Ferenc és Dudás György voltak. Az előszó után a könyv első fejezete: A pókok és a természetvédelem Európában. A második: Magyarország védett pókjai. A harmadik: A könyv további részének felépítéséről, használatáról. Ez utóbbi a fejezet tartalmazza a pókfajok részletes bemutatását az alábbi szempontok alapján: leírás, bemutatás (pl. alaktani jellemzés), faj ökológiája (pl. élőhely-választás). Minden fajnál külön összefoglaló tartalmazza a földrajzi elterjedésre, állomány nagyságra, veszélyeztető tényezőkre és a természetvédelmi kezelésre vonatkozó ismereteket. A fajok és élőhelyük bemutatását kitűnő fényképek, hazai elterjedésüket szemléletes térképek segítik. A negyedik fejezet: Kik lehetnek a következők? Miért lehet indokolt a védett fajok körének bővülése? A könyvet irodalomjegyzék zárja. A kiadvány nagyban segítheti a terepen dolgozó természetvédelmi szakemberek munkáját is.

Kulcsár László – Mesterházy Attila – Keszei Balázs – Király Gergely – Balogh Lajos: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó. 566 oldal. A négy Vas megyei és egy Győr-Moson-Sopron megyei botanikus közel három évtizedes növénytani, kutatói tapasztalatai alapján készült könyvben 296 védett, közöttük 16 fokozottan védett növényt mutatnak be részletes leírásokban, melyeket térképek és a termőhelyeken készült színes fényképek tesznek szemléletessé. A növények alaktani, fenológiai és ökológiai jellemzése mellett a fajokat leíró fejezetek ismertetik a fajok veszélyeztettségi állapotát és természetvédelmi értékét is. A könyv bevezető fejezetei Vas megye természetföldrajzi viszonyait, botanikai kutatástörténetét, élőhelyeinek természetvédelmi helyzetét mutatják be kellő alaposággal. A könyv nagyban hozzájárulhat Vas megye növénytani értékeinek alaposabb megismeréséhez, fokozottabb védelméhez és megőrzéséhez.

Daru (*Grus grus*)

**A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület
munkájának támogatói 2022-ben**

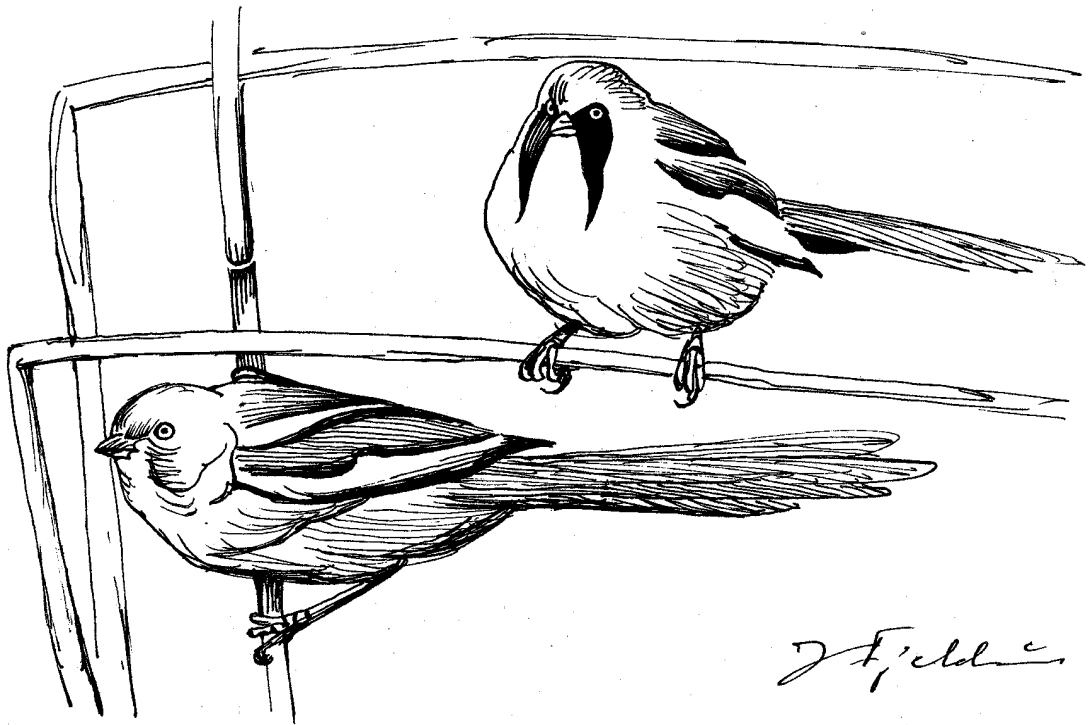
- Adójuk 1%-át felajánló személyek
- ELTE Savaria Egyetemi Központ, Biológiai Tanszék
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság

KÖSZÖNJÜK!

**Kérjük, támogassa Vas megye természetvédelmét
adója 1%-ával!**

Adószám: 18884351-1-18

**2023. ÉV A BARKÓSCINEGE (*PANURUS BIARMICUS*)
VÉDELMÉNEK ÉVE**

Egyéb rajzok BirdLife grafikák

Készült a Balogh és Társa Kft. nyomdájában, Szombathely

1. kép. Barbácsy Zoltán (1955-2022), az MME Vas megyei Helyi Csoport alelnöke (1985-2009). Ausztria 2020. (Fotó: Pető Judit archívuma)

2. kép. Barbácsy Zoltán az MME 30 éves jubileumi közgyűlésén vette át az MME Örökös Tagja kitüntetést. Budapest, Országház 2004. (Fotó: Imre Tamás)

3. kép. Barbácsy Zoltán természetvédelmi őri egyenruhában. Szombathely 2006. (Fotó: Pető Judit archívuma)

4. kép. Dunavirág (*Ephoron virgo*) rajzás. Sárvár 2022. július 26.
(Fotó: Szinetár Csaba)

5. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*). Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán,
kavicsbányató 2021. december 31. (Fotó: Borbás Katalin)

6. Fekete hattyú (*Cygnus atratus*). Rábapaty, északi kavicsbányató
2022. április 17. (Fotó: Tóth Kornél)

7. Bütykös ásólúd pár (*Tadorna tadorna*). Rábapaty, északi kavicsbányató
2022. április 30. (Fotó: Tóth Kornél)

8. kép. Guvat (*Rallus aquaticus*) és fiókái.
Tömörd, Nagy-tó 2022. augusztus 3. (Fotó: Bognár Balázs)

9. Daru (*Grus grus*). Rábapaty, északi kavicsbányató 2022. március 12.
(Fotó: Tóth Kornél)

10. Daru (*Grus grus*). Rába mente 2022. június 10. (Fotó: Németh Csaba)

11. Daru (*Grus grus*) fészke. Rába mente 2022. augusztus 17.
(Fotó: Szekeres Zsófia)

12. kép. Fehérfarkú lilebíbic (*Vanellus leucurus*) első bizonyított előfordulása Vas megyében. Püspökmolnári, kavicsbányató 2022. szeptember 20. (Fotó: Döbrösi Roland)

13. kép. Pajzsoscankó (*Calidris pugnax*) csapat. Rábapaty, északi kavicsbányató 2022. március 26. (Fotó: Tóth Kornél)

14. kép. Kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*) hálózattal fogott, gyűrűzött példánya. Tömördi Madárvárta 2022. március 28. (Fotó: Gyurácz József)

15. kép. Füstös cankó (*Tringa erythropus*). Rábapaty, északi kavicsbányató 2022. március 26. (Fotó: Tóth Kornél)

16. kép. Kűszvágó csér (*Sterna hirundo*) a fészken. Rábapaty, északi kavicsbányató 2022. június 18. (Fotó: Tóth Kornél)

17. Fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*). Rábapaty, északi kavicsbányató 2022. március 22. (Fotó: Tóth Kornél)

18. kép. Kanalasgém (*Platalea leucorodia*). Rábapaty, északi kavicsbányató
2022. május 21. (Fotó: Tóth Kornél)

19. kép. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*). Nagygeresd 2022. november 27.
(Fotó: Orbán Attila)

20. kép. Fakó keselyű (*Gyps fulvus*). Harasztifalu, szeméttelp 2022. február 18.
(Fotó: Borbás Katalin)

21. kép. Parlagi sasok (*Aquila heliaca*) és dolmányos varjú (*Corvus cornix*).
Uraiújfalu 2022. július 18. (Fotó: Orbán Attila)

22. kép. Barna kánya (*Milvus migrans*) fészke. Répce mente 2022. július 10.
(Fotó: Orbán Attila)

23. kép. Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) költőhelye szántóföldön.
Vasegerszeg 2022. július 23. (Fotó: Borbás Katalin)

24. kép. Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) hím példánya. Vasegerszeg 2022. július 28. (Fotó: Orbán Attila)

25. Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) kirepült fiatal példányai. Vasegerszeg 2022. augusztus 19. (Fotó: Borbás Katalin)

26.kép. Vörös kánya (*Milvus milvus*). Vasegerszeg 2022. május 8.
(Fotó: Orbán Attila)

27. kép. Kis sólyom (*Falco columbarius*) hálóval fogott, gyűrűzött példánya.
Tömördi Madárvárta 2022. október 18. (Fotó: Göncz István)

28. kép. Vörös vércse (*Falco tinnunculus*) áramütés következtében elpusztult példánya. Kenyeri 2022. október 6. (Fotó: Kutschi Péter)

29. kép. Törpekuvics (*Glaucidium passerinum*). Kőszegi-hegység, Írott-kő 2022. július 31. (Fotó: Somogyi Gergely)

30. kép. Hamvas küllő (*Picus canus*) gyűrűzött hím példánya. Tömördi Madárvárta 2022. október 2. (Fotó: Riba Krisztina)

31. kép. Lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) gyűrűzött példánya. Táplánszentkereszt 2022. május 23. (Fotó: Kovács Patrik)

32. kép. Kakukk (*Cuculus canorus*) mentett fiatal példánya elengedés előtt.
Kőszeg, Chernel-kert 2022. június 14. (Fotó: Ottó Erzsébet)

33. Barkóscinege (*Panurus biarmicus*). Rábapaty, déli kavicsbányató
2022. április 10. (Fotó: Tóth Kornél)

34. Kép. Nagy fülemüle (*Luscinia luscinia*). Sárvár, Csónakázó-tó
2022. augusztus 25. (Fotó: Tóth Kornél)

35. kép. Parlagi pityer (*Anthus campestris*). Pápac, reptér
2022. június 25. (Fotó: Tóth Kornél)

36. kép. Berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*). Tömördi Madárvárta
2021. szeptember 4. (Fotó: Kalmár Sándor)

37. kép. Réti pityer (*Anthus pratensis*). Tömördi Madárvárta
2022. október 13. (Fotó: Gyurácz József)

38. kép. Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*) tojó példánya. Kőszegi-hegység, Írott-kő 2022. november 1. (Fotó: Kovács László)

39. kép. Dr. Gyurácz József és Illés Péter elhelyezi a tisztelet koszorúját Chernel Istvá sírjánál. Kőszeg, Chernel-emlékév 2022. február 21. (Fotó: Unger Tamás/VN)

40. kép. Csepregi iskolásoknak tartott madárismereti foglalkozást Lőrincz Csilla. Tömördi Madárvárta 2022. március 28. (Fotó: Gyurácz József)

41. kép. Haraszthy László, dr. Kóta András, Tóth Kornél, Borbás Katalin madármegfigyelés közben. Vasegerszeg 2022. május 22. (Fotó: Orbán Attila)

42. kép. ELTE SEK biológianár szakos hallgatói élőhely-gondozás közben. Tömörd, Kis-tó 2022. május 13. (Fotó: Gyurácz József)

43. kép. Sallee-Kereszturi Barbara, dr. Gyurácz József, dr. Szinetár Csaba és Dankovics Róbert tartott tájékoztatót az I. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Napon résztvevő diákoknak. Tömördi Madárvárta 2022. június 3. (Fotó: Balogh Lajos)

44. kép. Dr. Balogh Lajos a kétlevelű sarkvirággal (*Platanthera bifolia*).
Tömörd 2022. június 3. (Fotó: Szinetár Csaba)

45. kép. Koszorús Péter és dr. Kóta András fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fiókák látványgyűrűzése közben. Bük 2022. június 25. (Fotó: Gyurácz József)

46. kép. Az MME Ifjúsági Találkozó résztvevői a Tömördi Madárvártán. Tömörd 2022. július 15. (Fotó: Takács Árpád)

47. kép. A Váti Madárbarát Kör tagjai Somogyi Csabával. Vát 2022. július 27. (Fotó: Kovács Melinda)

48. kép. Európai Madármegfigyelő Napok résztvevői, madárgyűrűző Varga László, állandó munkatárs Göncz István. Tömördi Madárvárta 2022. október 1. (Fotó: Gyurácz József)

49. kép. Dr. Bánhidi Péter, Polovitzer Péter és Riba Krisztina madarakat gyűrűz. Petra, Görögország 2022. október 23. (Fotó: Lőrincz Csilla)